

Hiusalan opintojen orientaatiomalli - vahvemmin kiinni opiskeluun

Kristiina Holmström-Takala

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Hiusalan opintojen orientaatiomalli - vahvemmin kiinni opiskeluun

Kristiina Holmström-Takala
Kosmetiikka-asiantuntijuuden
kehittäminen ja johtaminen
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2025

Kristiina Holmström-Takala

Hiusalan opintojen orientaatiomalli - vahvemmin kiinni opiskeluun

Vuosi

2025

Sivumäärä

93

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ja yhtenäistää hiusalalla opintonsa aloittavien orientaatiota Stadin ammattiopistossa Helsingissä. Orientaation tavoitteena on tukea opintojen aloittamista uudessa opiskeluympäristössä ja perehdyttää opiskelijat alan opintoihin. Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella selkeä orientaatiomalli, joka tukee opiskelijoiden opintojen aloitusta ja kiinnittymistä opintoihin. Kehittämistyönä toteutettiin myös orientaatiota tukeva verkkosivusto, jonka avulla opiskelija voi tutustua orientaation sisältöihin tai kerrata niitä itsenäisesti.

Tietoperustassa tarkastellaan opintojen aloittamista toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa, ja esiin tuodaan niin opintoihin kiinnittymisen kuin opintoihin hakeutumisen, siirtymävaiheen ja henkilökohtaistamisen näkökulmat. Kiinnittymisen edistäviä tekijöitä ovat hyvinvoinnin tukeminen, ryhmäytyminen, vuorovaikutus, yhteisöllisyys ja osallisuus, motivaatio sekä oppiminen ja ohjaus.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin monimenetelmä tutkimusta. Aineisto kerättiin kahden kyselyn, haastatteluiden ja havainnoinnin avulla. Orientaation kehittäminen aloitettiin opettajille suunnatulla kyselyllä, joka sisälsi sekä laadullisia että määrällisiä kysymyksiä. Tulokset analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Kyselyn tulosten pohjalta suunniteltiin orientaatiomalli ja siihen liittyvä verkkosivusto. Mallia ja verkkosivustoa arvioitiin ja kehitettiin edelleen teemahaastatteluiden avulla. Verkkosivuston kehittämisessä hyödynnettiin myös opiskelijoiden työskentelyn havainnointia sekä kyselyn tuloksia.

Opinnäytetyön keskeisenä tuloksena syntyi hiusalan opiskelijoille suunniteltu yhtenäinen orientaatiomalli sekä sitä tukeva verkkosivusto. Mallissa orientaatio jaetaan kolmeen vaiheeseen: esiorientaatioon, orientaatioon ja jälkiorientaatioon. Tällä rakenteella pyritään huomiomaan opiskelijoiden tarvitsema perehtymisaika uuteen opiskeluympäristöön sekä aika, jota tarvitaan ammatilliseen kasvuun, opiskelutaitojen kehittämiseen ja ryhmäytymiseen. Tulokset korostavat selkeän rakenteen, toiminnallisten ja vuorovaikutteisten menetelmien sekä kannustavan ja turvallisen ilmapiirin merkitystä opintojen alussa. Orientaatiota tukeva verkkosivusto mahdollistaa tärkeiden sisältöjen kertaamisen ja vahvistaa opiskelijan itseohjautuvuutta.

Opinnäytetyössä käytetty tutkimusaineisto, kuten kysely ja haastattelu, antoi arvokasta tietoa, mutta painottui pääasiassa opettajien näkökulmaan, mikä rajaa tarkastelua. Opiskelijan näkökulmaa käsiteltiin osittain aiempien tutkimusten kautta, mutta jatkossa olisi tärkeää tutkia opiskelijoiden kokemuksia orientaation eri osa-alueista. Lisäksi tulisi tarkastella jälkiorientaation toteutumista sekä opettajien että opiskelijoiden näkökulmista. Esiorientaation hyödyllisyyttä ja opiskelijoiden verkkosivuston käyttöä olisi myös syytä selvittää tarkemmin.

Asiasanat: opintojen aloitus, kiinnittyminen, orientaatio, hiusala

Kristiina Holmström-Takala

Orientation in Hairdressing Studies - Enhancing Student Engagement

Year

2025

Pages

93

The purpose of this thesis was to develop and standardize the orientation process for students starting their studies in the field of hairdressing at the Helsinki Vocational College. The aim of the orientation is to support the beginning of studies in a new learning environment and to familiarize students with the field of studies. The aim of the thesis was to design a clear orientation model that supports students in starting their studies and engaging with their education. A website supporting orientation was also developed, allowing students to explore the orientation content or review it independently.

The knowledge base examines the beginning of studies in upper secondary vocational education and highlights the perspectives of student engagement, application for studies, the transition phase and individualization. Factors that promote engagement include supporting well-being, group formation, interaction, community and inclusion, motivation, and learning and guidance.

A mixed methods research approach was used as the research method. The data were collected through two surveys, interviews and observation. The development of the orientation process began with a survey for teachers, which included both qualitative and quantitative questions. The results were analyzed using inductive content analysis. Based on the survey results, an orientation model and a related website were designed. The model and website were evaluated and further developed through thematic interviews. Observation of students' work and the survey results were also utilized in the development of the website.

The main outcome of the thesis was the development of a unified orientation model designed for students in the field of hairdressing, and a website to support it. The model divides the orientation into three phases: pre-orientation, orientation and post-orientation. This structure aims to take into account the time students need to familiarize themselves with the new learning environment, as well as the time needed for professional growth, development of study skills and group formation. The results emphasize the importance of a clear structure, functional and interactive methods and a supportive and safe atmosphere at the beginning of studies. The website supporting orientation allows students to review important content and strengthens their self-directed learning.

The research data used in the thesis, such as surveys and interviews, provided valuable information, but focused mainly on the teachers' perspective, which limits the analysis. The student perspective was partly addressed through previous research, but in the future, it would be important to explore students' experiences in relation to different aspects of the orientation process. In addition, the implementation of post-orientation should be examined from the perspectives of both teachers and students. The usefulness of pre-orientation and students' use of the orientation website should also be investigated in more detail.

Keywords: beginning of studies, engagement, orientation, hairdressing

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Kehittämistehtävän tausta.....	8
1.2	Yhteistyöorganisaatio.....	9
2	Opintoihin hakeutuminen	10
2.1	Siirtymä- ja nivelvaihe toiselle asteelle	10
2.2	Hius- ja kauneudenhoitolan perustutkinnon osaamisalat.....	12
2.3	Henkilökohtaistaminen	13
3	Kiinnittyminen kouluun ja opintoihin.....	14
3.1	Hyvinvointi ja tuki	18
3.2	Ryhmäytyminen	19
3.3	Vuorovaikutus.....	23
3.4	Yhteisöllisyys ja osallisuus	24
3.5	Motivaatio	26
3.6	Oppiminen ja ohjaus.....	27
3.7	Verkko-oppimisympäristö kiinnittymisen tukena	29
4	Kehittämistyö ja kehittämisasetelma	31
4.1	Menetelmälliset ratkaisut.....	34
4.1.1	Kysely	34
4.1.2	Teemahaastattelu	35
4.1.3	Havainnointi.....	35
4.2	Aineiston keruu ja analysointi.....	36
4.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	40
5	Tulokset ja tuotokset	41
5.1	Kysely opettajille	41
5.2	Teemahaastattelu.....	52
5.3	Havainnointi	60
5.4	Kysely opiskelijoille.....	61
5.5	Hiusalan opiskelun orientaatiomalli	63
5.6	Orientaation tueksi suunniteltu verkkosivusto	65
6	Johtopäätökset	67
7	Pohdinta	70
	Lähteet.....	77
	Kuviot	82
	Kuvat	82
	Liitteet	83

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää ja yhtenäistää hiusalalla opintonsa aloittavien orientaatiota Stadin ammattiopistossa (Stadin AO). Orientaatiolla tarkoitetaan opintojen alkuvaiheen ohjausta ja perehdytystä, joka tukee opiskelijoiden opintojen aloitusta uudessa oppilaitoksessa ja tutustuttaa heidät osaamisalan opiskeluun.

Opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella ja kehittää orientaatiomalli sekä sitä tukeva verkko-oppimisympäristö. Tavoitteena on, että opiskelijat saavat orientaation kautta riittävän tuen perehtyessään uusiin opintoihin ja opiskeluympäristöön. Opinnäytetyön päämääränä on vahvistaa opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin ja vähentää opiskelijoiden keskeyttämisä.

Opinnäytetyön tekijän oma työ ammatillisena opettajana ja saadut kokemukset opintojen aloituksesta vaikuttivat aiheen valintaan. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Stadin ammattiopiston kanssa, jossa vuonna 2025 aloittaa noin 225 uutta opiskelijaa hiusalalla (Sirén 2025). Hiusalan koulutusta järjestetään Helsingissä kahdessa toimipaikassa: Savonkadulla ja Meritalossa. Opinnot voi aloittaa joustavasti eri aikoina. Tällä hetkellä opintojen aloitus ei toteudu samanlaisena kaikille opiskelijoille, minkä vuoksi selkeän ja yhdenmukaisen orientaatiomallin kehittäminen on tarpeen.

Keskeiset kehittämistarpeet ovat orientaation erilaisten käytänteiden yhtenäistäminen ja selkeyttäminen, vuorovaikutteisten ja opiskelijaa aktivoivien menetelmien lisääminen sekä itsenäisen kertaamisen ja ryhmäytymisen vahvistaminen. Päämääränä on yhdenmukainen opintojen aloitus kaikille opiskelijoille, riippumatta opintojen aloitusajankohdasta tai -opiskelupaikasta.

Opintojen aloituksen merkitystä on tutkittu eri koulutusasteilla ja aiheesta on tehty erilaisia hankkeita. Kantanen, Penttinen, Rosenius ja Ruth (2020) selvittivät tutkimuksessaan yliopisto-opiskelijoiden kiinnittymistä. Tutkimuksen mukaan huolehtiva opiskeluyhteisö, onnistumisen kokemukset, riittävät opiskelutaidot ja tulevaisuuden uranäkivät vaikuttavat onnistuneen opintojen aloituksen kokemukseen. Niittylahden (2021) tutkimuksen mukaan ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien nuorten opintoihin kiinnittyminen on koko opintojen ajan kestävä prosessi, jossa etenkin ensimmäinen vuosi on merkittävä. Kiinnittymiseen vaikuttavat monet epävarmuustekijät kuten alavalinta, uuteen kouluun siirtyminen ja oman paikan löytyminen. Kiinnittymistä tukivat etenkin hyvät suhteet luokkakavereihin, kokemus opiskeluyhteisöön kuulumisesta sekä erilaisten opetusmenetelmien ja oppimistapojen hyödyntäminen ammatillisessa koulutuksessa. Myllykoski-Laineen, Jokion, Kalalahden ja Kiilakosken (2024) opiskelija-haastatteluissa kiinnittymistä edistäviksi tekijöiksi nousivat erityisesti vertaissuhteet sekä opettajien ja opiskelijoiden väliset vuorovaikutussuhteet. Opetushallitus on tukenut useita

kouluun kiinnittymisen ja poissaoloihin puuttumisen paikallisia hankkeita vuosina 2023-2024 (Opetushallitus 2025a).

Hyvällä opintojen aloituksella ja kiinnittymisen tukemisella pyritään ehkäisemään keskeyttämiä. Tilastokeskuksen mukaan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa lukuvuonna 2021/2022 keskeyttämisprosentti oli 11,0 kun edellisenä lukuvuonna 2020/2021 luku oli 10,2 %. (Tilastokeskus 2024). Tämä tulos osoittaa, että oppilaitoksissa on jatkettava aktiivisesti työtä opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi ja opiskelijan kiinnittämiseksi opintoihin.

Tavoitteena on kehittää orientaatiomalli, joka tukee opettajan työtä ja huomioi opintoihin kiinnittymistä vahvistavat tekijät, Stadin ammattiopiston määrittelemät perehdytettävät asiat sekä osaamisaloihin tutustumisen opiskelijaa osallistavien menetelmien avulla. Kehittämistyöhön sisältyy myös varhainen orientaatio, joka tarkoittaa mahdollisuutta tutustua opintoihin jo ennen niiden varsinaista alkua.

Orientaatiomallia tukee verkko-oppimisympäristö, jonka avulla opiskelijat voivat perehtyä orientaation sisältöihin, hakea tietoa, kerrata asioita ja vahvistaa itseohjautuvuutta. Verkko-oppimisympäristö yhtenäistää orientaatiota ja helpottaa myös opettajien työtä tarjoamalla ajantasaista sekä yhdenmukaista sisältöä. Stadin ammattiopiston opiskelijasivut sisältävät luotettavaa ja jatkuvasti päivittyvää informaatiota. Verkko-oppimisympäristön tarkoituksena on ohjata opiskelijoita aktiivisesti hyödyntämään tätä tietolähdettä. Tämä vähentää orientaation verkko-oppimisympäristön ylläpitotarvetta.

Tietoperustassa käsitellään opintojen aloittamista toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa niin opintoihin kiinnittymiseen liittyvien tekijöiden kautta kuin opintoihin hakeutumisen ja opiskeluun siirtymän kautta. Keskeyttämisten ehkäisy vaatii ammatillisessa koulutuksessa jatkuvaa määrätietoista työtä. Tietoperustassa tarkastellaan erityisesti niitä alueita, joihin tutkimusten mukaan voidaan oppilaitostasolla vaikuttaa. Osallisuuden kokemukset ja ryhmäytyminen ovat tärkeitä opintoihin kiinnittymisessä. Laadukas opetus ja opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomiointi vahvistavat motivaatiota. Opintojen aloittaminen ja nivelvaihe ovat merkittäviä opintoihin kiinnittymisen kannalta.

Kehittämistehtävä on rajattu koskemaan Stadin ammattiopiston hiusalan opiskelijoita ja opettajia. Kehittämistyön tulos on kuitenkin yleisemminkin hyödynnettävissä eri oppilaitoksissa ja eri aloilla. Tavoitteena on, että aloittavat opiskelijat saavat paremman ja yhtenäisemmän aloituskokemuksen, joka kiinnittää heidät opintoihin. Opettajat voivat hyödyntää selkeää mallia opintojen aloituksessa, vähentää työkuormitusta ja varmistua opetuksen laadukkuudesta. Oppilaitostasolla onnistunut orientaatio voi vähentää keskeyttämiä sekä lisätä opiskelijoiden tyytyväisyyttä ja motivaatiota.

Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty tekoälyä tekstin kieliasun muokkaamiseen ja tekstin sujuvoittamiseen. Tekoälyä on myös hyödynnetty ideoinnissa ja käännöksissä (ChatGPT, Google Translate ja Duck.ai). Tutkimusaineiston lajittelussa tekoälyä kokeiltiin ja sen käyttöä käsitellään luvussa 4.2 Aineiston keruu ja analysointi. Kehittämistehtävänä toteutetun verkkosivuston kuvakkeet ja joitakin sisältökuvia on luotu ChatGPT:n avulla.

1.1 Kehittämistehtävän tausta

Tämä kehittämistehtävä toteutetaan yhteistyössä Stadin ammattiopiston hiusalan opettajien ja opiskelijoiden kanssa kahdessa toimipaikassa Helsingissä. Työn tavoitteena on kehittää toiminnan laatua ja löytää uusia sekä yhtenäisiä toimintatapoja.

Stadin ammattiopistossa ei ole tarkasti määriteltyä orientaatiomallia, mutta omaopettajan tehtävissä on listattu perehdyttämiseen kuuluvia aiheita. Koulutusaloilla orientaatiota toteutetaan eri tavoin. Stadin ammattiopisto noudattaa jatkuvan kehittämisen periaatetta ja opintojen aloitusta onkin hiusalalla kokeiltu eri tavoin. Aloituksen käytänteissä, sisällöissä ja opintojen aloituksen merkityksen ymmärtämisessä on vaihtelua eri toimipaikoissa ja opettajien välillä.

Hiusalalla on noin 30 ammatinopettajaa, joista kaikki eivät osallistu opintojen aloitukseen vuosittain. Joidenkin opettajien kohdalla on voinut kulua useita vuosia uuden ryhmän aloituksesta, mikä vaikuttaa toteutuksen laatuun ja vahvistaa selkeän orientaatiomallin tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2024a) mukaan pääasiallinen hakumuoto ammatillisessa koulutuksessa on jatkuva haku. Hiusalan opinnot voi aloittaa Stadin ammattiopistossa joustavasti ympäri vuoden. Yhteishaun kautta hakevat ensisijaisesti oppivelvolliset peruskoulun päättävät (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a). Yhteishaun kautta valitut opiskelijat, pääasiassa 15-16-vuotiaat nuoret, aloittavat opintonsa elokuussa. Stadin ammattiopistossa aloittaa elokuussa useita hiusalan ryhmiä kummassakin toimipaikassa. Orientaation suunnittelussa huomioidaan sekä yhteishaussa että jatkuvassa haussa aloittavien tarpeet.

Elokuussa opintonsa aloittavien opiskelijoiden opintojen aloitus on suunnitelmallisin, ja opettajia sekä tukihenkilöstöä perehdytetään orientaation järjestämiseen. Jatkuvan haun kautta aloittavien opiskelijoiden opintojen aloitus on ollut pääasiassa omaopettajan vastuulla. Vuonna 2024 osa opiskelijoista tutustui etukäteen oppilaitokseen ja opiskeluun kesäkuussa. Tämä varhaisen orientaation muoto olisi tärkeä huomioida kehittämistyössä.

Aloituspäivissä käsiteltävän tiedon määrä on suuri, mikä voi aiheuttaa kiireen tuntua ja vaikuttaa siihen, että opiskelumenetelmät eivät ole riittävän vuorovaikutteisia ja opiskelijaa aktiivisia. Opiskelijoiden vertaisuuhteilla ja ryhmäytymisellä on tutkimusten (Harjunpää, Ågren & Laiho 2017; Niittylahti 2021; Salmi 2022) mukaan keskeinen vaikutus kiinnittymiseen ja sille

tulisi varata riittävästi aikaa. Kokemusten mukaan, opiskelijoilla jää alussa paljon opiskelun kannalta merkittäviä asioita omaksumatta ja he kysyvät opettajalta vastauksia hyvinkin pitkään ensimmäisen vuoden aikana. Opiskelijoiden tulisi kyetä kertaamaan opintojen alkupäivinä käsitellyjä asioita myös itsenäisesti ja löytämään vastauksia ilman opettajan välitöntä apua tai informaatiota.

Kehittämistyön rajausta koskee myös verkko-oppimisympäristön sisältöä. Savonkadun toimipaikan muutto uusiin tiloihin vaikuttaa toimipaikkakohtaiseen esittelyyn, ja Meritalon osalta toimipaikan ja henkilöstön esittely täydennetään verkko-oppimisympäristöön, kun ylläpidon vastuuhenkilöt vahvistetaan.

1.2 Yhteistyöorganisaatio

Helsingin kaupungin Stadin ammattiopisto muodostuu viidestä kampuksesta ja 14 toimipaikasta Helsingin alueella. Jokaisella kampuksella työskentelee noin 240 työntekijää sekä rehtori ja koulutuspäällikkötiimi. Organisaatiouudistuksessa vuonna 2026 muodostetaan kolme kampusta. Stadin ammattiopisto tarjoaa koulutusta ja ammatillisia tutkintoja ensisijaisesti Uudenmaan maakunnan osaamis- ja koulutustarpeeseen. Koulutusta järjestetään lähes 30 eri tutkintoon ja osaamista voi hankkia yli 50 ammattiin. (Stadin AO 2024a.)

Stadin ammattiopisto on Suomen suurin toisen asteen ammatillinen oppilaitos. Siellä opiskelee vuosittain noin 22 000 oppijaa yksilöllisillä ja joustavilla opintopoluilla. Opinnoissa voi edetä joustavasti henkilökohtaisen suunnitelman ja aikataulun mukaan. Stadin ammattiopistossa voi suorittaa useiden eri alojen perustutkintoja, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Osaamista voi hankkia myös tutkintoon valmentavassa koulutuksessa sekä muissa kuin tutkintoon johtavissa koulutuksissa, kuten lyhyt- ja täydennyskoulutuksissa. Opiskelu tapahtuu monipuolisissa ja työelämäläheisissä oppimisympäristöissä. (Stadin AO 2024b.)

Opiskelijälähtöistä pedagogiikkaa toteutetaan oppimisyhteisötiimeissä, joissa työvaltainen oppiminen ja yhdessä tekeminen ovat tärkeässä osassa. Valmentavan johtamisen avulla tiimejä kannustetaan ja tuetaan yhteistyöhön sekä oppivaan, kokeilu- ja kehittämismyönteiseen toimintakulttuuriin. (Stadin AO 2025a.) Stadin ammattiopisto antaa opiskelijalupauksen neljän keskeisen käsitteen kautta, näitä ovat joustavuus, osallisuus, yksilölliset polut sekä oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen (Stadin AO 2025b).

2 Opintoihin hakeutuminen

Toisen asteen perustutkintoon voi hakea kahdella eri tavalla, yhteishaun tai jatkuvan haun kautta. Yhteishaussa voivat hakea peruskoulun päättävät ja muut, joilla ei ole vielä perusasteen jälkeistä tutkintoa. Haku järjestetään keväisin, opiskelijat saavat tulokset noin kesäkuun puolivälissä ja opinnot alkavat yleisimmin elokuussa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a.)

Opetushallituksen (2025b) tiedotteen mukaan perusopetuksen keväällä 2025 päättävistä 98 % haki yhteishaussa opiskelupaikkaa. Oppivelvollisuutta koskevan lain (1214/2020) mukaisen peruskoulun jälkeisen hakeutumisvelvollisuuden voidaankin katsoa toteutuneen hyvin. Hakijoista 94 % haki ensisijaisesti lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. Lukioon ensisijaisia hakijoita oli 55 % ja ammatilliseen koulutukseen 39 % hakijoista. (Opetushallitus 2025b.)

Yhteishaussa käytetään kaikille yhteisiä valintaperusteita kuten perusopetus, painotetut arvosanat, työkokemus tai ensimmäinen hakutoive. Koulutuksen järjestäjä voi ottaa harkinnanvaraisella päätöksellä 30 % opiskelijoista saaduista pistemääristä riippumatta. Harkinnanvaraisessa haussa otetaan huomioon yksilölliset syyt kuten vaikeudet oppimisessa, sosiaaliset haasteet, puuttuva todistus tai riittämätön kielitaito. Tavoitteena on vähentää esteitä ammatillisen koulutuksen aloittamisessa. Harkinnan perusteella valitut jäisivät ilman tätä perustetta helposti ilman koulutuspaikkaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2024a) mukaan jatkuva haku on yleisin hakumuoto ja sen kautta voi hakeutua monessa eri tilanteessa kuten silloin, jos hakija ei saa opiskelupaikkaa yhteishaun kautta. Opetushallituksen (2024a) ylläpitämän Opintopolku-sivuston mukaan hakeutuminen on mahdollista, jos hakijalla on aiempi toisen asteen tai korkeakoulututkinto. Aiempi tutkinto ei kuitenkaan ole edellytys jatkuvaan hakuun. Hakijalla voi olla myös alan osaamista, joka on hankittu työelämässä tai hän voi olla työtön. Opiskelemaan voi hakea koko tutkinnon suorittamiseksi tai tutkinnon osien suorittamiseksi.

Jatkuvan haun hakuajat ovat oppilaitoksen päätettävissä. Jatkuva haku voi olla ympäri vuoden tapahtuvaa tai tiettyihin ajankohtiin keskittyvää. Koulutuksen valintaperusteet ilmoitetaan Opetushallituksen Opintopolku-portaalissa ja oppilaitoksen verkkosivuilla. Valintaperusteet voivat olla myös samat kuin yhteishaussa. Jatkuvan haun valintaperusteet ovat oppilaitoksen päätettävissä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a.)

2.1 Siirtymä- ja nivelvaihe toiselle asteelle

Harjunpään ym. (2017, 8) mukaan opiskelijan koulutuspolku koostuu useista siirtymävaiheista. Siirtymävaiheella kuvataan opiskelijan etenemistä koulutuspolulla, kun hän vaihtaa koulutusasteelta tai koulutuksen järjestämismuodosta toiseen, vaihtaa alalta toiselle tai etenee val-

mentavasta koulutuksesta ammatilliseen tutkintoon. Nivelvaiheella tarkoitetaan koulutusasteelta toiselle siirtymistä tai koulutuksesta työelämään siirtymistä. Perusopetuksen jälkeen tapahtuva toisen asteen opintoihin siirtyminen on opiskelijalle merkittävä nivelvaihe ja koulutuksen järjestäjän tulisi tehdä siirtymä ammatilliseen koulutukseen mahdollisimman sujuvaksi. Niitty lahden (2021) tutkimuksen mukaan koulutussiirtymissä on kuitenkin edelleen kehitettävää Suomessa. Harjunpää ym. (2017, 16) selvitys tukee tulosta, etteivät siirtymisen nivelvaiheen organisaatioiden toimintatavat ole täysin selkeitä, eikä kaikilla toimijoilla ole yhteistä käsitystä prosesseista.

Perinteisesti siirtymävaihe etenee perusopetuksesta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen ja tutkinnon suorittamisen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Jatkuvan haun kautta koulutukseen hakeutuu myös opiskelijoita, jotka ovat eronneet aiemmista opinnoista, hakevat uutta ammattia aikuisena tai joilla ei ole pohjakoulutusta. (Vehviläinen 2019, 33.)

Harjunpää ym. (2017, 79) mukaan erilaisissa siirtymä- ja nivelvaiheissa tarvitaan perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä. Onnistuneen nivelvaiheyhteistyön avulla opiskelijalla on riittävä tieto koulutuspäätöksen tueksi, ja oppimisen kannalta merkittävät tiedot siirtyvät uuteen kouluun, jotta hänelle parhaiten sopiva tuki ja ohjaus saadaan suunniteltua. Onnistuessaan siirtymä kiinnittää opiskelijan oppilaitokseen ja tukee opiskelijan motivaatiota sekä hyvinvointia. Riittävällä ja oikea-aikaisella ohjauksella merkitystä siinä kuinka ammatilliseen koulutukseen siirtyminen ja opiskelijaksi kiinnittymisen onnistuu. Nivelvaiheen yhteistyöllä autetaan ennaltaehkäisemään opiskeluongelmien syntymistä. Onnistunut yhteistyö luo motivoituneita tulevia opiskelijoita.

Vehviläinen (2019, 33) nostaa esiin myös sisäisen siirtymän ja työelämäyhteistyön. Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten sisällä tapahtuvat vaihdot koulutusaloilla tai tutkinnoissa edellyttävät koulutusyhteistyötä. Työelämäyhteistyötä tehdään oppilaitosten ja työpaikkojen välisissä siirtymissä kuten koulutussopimus- tai oppisopimusjaksoilla tai työpaikalla järjestettävässä oppimisessa. Siirtymä muodostuu myös moniammatillisiin tuki- ja ohjauspalveluihin erityisesti opiskelijan erotessa opinnoista.

Salmela-Aron (2018, 14-15) mukaan keskeiset koulutukselliset siirtymät vaikuttavat myös motivaatioon. Koulutuspolut, kuten siirtymät peruskoulusta toiselle asteelle ja edelleen jatko-opintoihin tai työelämään, ohjaavat oppimismotivaatiota. Koulutuksen siirtymät voivat heikentää opiskelijoiden motivaatiota, oppimista ja hyvinvointia. Haasteina ovat lisääntynyt stressi, itsetunnon heikkeneminen ja yrittämisen heikkeneminen. Onnistunut koulutuksellinen siirtymä taas kehittää opiskelijaa, vähentää stressiä ja lisää hyvinvointia.

2.2 Hius- ja kauneudenhoitolan perustutkinnon osaamisalat

Opiskelijaksi hakeutuvalla olisi hyvä olla jo etukäteen tietoa alan työtehtävistä ja ammatissa tarvittavista taidoista ja ominaisuuksista koulutuspäätöksen vahvistamiseksi. Alasta kiinnostunut voi saada etukäteistietoa oppilaitoksista tai Opetushallituksen Opintopolku-portaalista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a).

Hius- ja kauneudenhoitoalan 1.8.2025 voimaan astuvien tutkinnon perusteiden mukaan hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnossa voi opiskella kolmessa eri osaamisalassa: kosmetiikkaneuvonta, kauneudenhoito ja hiusala. Tutkintonimikkeet ovat kosmetiikkaneuvoja, kosmetologi ja parturi-kampaaja. (ePerusteet 2025.)

Hius- ja kauneudenhoitoalan tutkinnon perusteissa (ePerusteet 2025) kuvataan perustutkinnon suorittaneiden osaaminen. Ammattitaidossa on keskeistä asiakkaiden palveleminen sekä hius- ja kauneudenhoitoalan tuotteiden ja palveluiden suosittelu ja myynti. Osaaminen muodostuu asiakaspalvelutaitojen lisäksi hyvästä tuotetuntemuksesta sekä työ- ja asiakasturvallisuudesta.

Eri osaamisaloilla tarvitaan laaja-alaisen perusosaamisen lisäksi alakohtaista erityisosaamista. Kosmetiikkaneuvojat ovat asiantuntijoita myyntityössä. He ohjaavat asiakkaita sopivien tuotteiden käytössä sekä ihon ja hiusten hoidossa. Kosmetologit toteuttavat asiakkaille kasvo-, jalka- ja käsihoitoja. He tarjoavat myös opastusta ihon itsehoidossa ja tuotteiden käytössä. Parturi-kampaajien ammattitaitoa on hiustenleikkauksien, hoitojen, kemiallisten käsittelyiden ja kampausten toteuttaminen asiakkaille. (ePerusteet 2025)

Stadin ammattiopisto tiedottaa verkkosivujen kautta alan vaatimuksista ja alalla tarvittavista henkilökohtaista ominaisuuksista. Hius- ja kauneudenhoitoalan osaamisaloille yhteisiä vaatimuksia ovat asiakaspalvelutaidot, yrittäjähenkkinen asenne, hyvä fyysinen kunto sekä hyvä psyykinen tasapaino. Hius- ja kauneudenhoitoalalla tarvitaan kädentaitoja, luovuutta, esteetiikan tuntemusta sekä hyvää tuotetietoutta. Parturi-kampaajan työstä kiinnostuneet eivät aina tiedä, että työtehtävissä hyvä kolmiulotteinen hahmotuskyky ja normaali värinäkö ovat tärkeitä. Työ perustuu asiakaspalveluun ja siksi henkilökohtaisina ominaisuuksina tarvitaan sosiaalisuutta, vuorovaikutustaitoja sekä kykyä työskennellä erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa. (Stadin AO 2025c.)

Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnon suorittaneella on monipuolisia työmahdollisuuksia. Kaikilla osaamisaloilla voi työskennellä joko yrittäjänä tai työntekijänä. Työympäristöt vaihtelevat osaamisalasta riippuen, ja ne voivat sijoittua esimerkiksi tavaratalon kosmetiikkaosastolle, parturi-kampaamoon, kauneushoitolaan tai maahantuojien koulutus- ja myyntitehtäviin. (ePerusteet 2025.)

Opintopolusta saatujen tietojen mukaan osaamisalan valinta voi tapahtua eri tavoin koulutuksen järjestäjästä riippuen. Osaamisalavalinta voidaan tehdä opintoihin hakuvaiheessa, opiskelupaikan vastaanoton yhteydessä tai opintojen aikana. Kaikissa oppilaitoksissa ei ole tarjolla koulutusta kaikkiin kolmeen eri osaamisalaan. Koulutuksen järjestäjä tuo esiin koskeeko kyseinen haku yhtä, kahta vai kaikkia osaamisaloja. (Opetushallitus 2024a.)

Opintojen aikana tapahtuvassa osaamisalan valinnassa opinnot aloitetaan yhteisillä perusopinnoilla, joiden aikana opiskelijat tutustuvat eri osaamisaloihin. Näin he saavat vahvistusta henkilökohtaisiin kiinnostuksen kohteisiinsa ja tavoitteisiinsa. Koulutuksen järjestäjälle opintojen alkuvaiheen osaamisalavalinta tuo joustavuutta järjestelyihin ja lisää mahdollisesti hakijoita, kun valinta ei ole sidottu hakuvaiheessa tiettyyn osaamisalaan.

Opiskelijan on tärkeä saada käsitys opintojen alkuvaiheessa, millaiseen ammattiin hän on opiskelemassa sekä millaisia työtehtäviä ja mahdollisuuksia osaamisala pitää sisällään. Niittylahden (2021, 67) tutkimuksen mukaan, opiskelijat hakevat aktiivisesti vahvistusta alavalintaansa ja alalle sopivuuteensa opintojensa alkukuukausien aikana. Myös Vehviläisen (2019, 37) raportin mukaan nuoret tarvitsevat perusopetuksen jälkeen aikaa ammatinvalinnan selkeyttämiseen. Ammatillisen identiteetin kehittyminen on prosessi, joka vaatii perehdyttämistä myös laajempaan ammatilliseen toimintaympäristöön. Vehviläisen mukaan prosessi voi jäädä kesken, jos ammatin todellisuutta kiirehditään liian nopeasti opiskelijalle. Tulokset viittaavat siihen, että opiskelija voisi hyötyä pidemmästä tutustumisesta eri osaamisaloihin ja niiden mahdollisuuksiin ennen valintapäätöksen tekemistä.

2.3 Henkilökohtaistaminen

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelu perustuu henkilökohtaiseen suunnitelmaan opiskelijan tarpeita vastaavasta opintopolusta. Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) velvoittaa koulutuksen järjestäjää laatimaan aloittavalle opiskelijalle henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) yhteistyössä opiskelijan kanssa ja päivittämään sitä. Alaikäisen opiskelijan huoltajalla on oltava mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen. Opiskelijan tavoitteet ja aiemmin hankittu osaaminen huomioidaan, kun suunnitelmaan, suorittaako opiskelija koko tutkinnon tai tutkinnon osia.

Opiskelijan omat tavoitteet ja urasuunnitelmat, sekä aikaisempi osaaminen ovat lähtökohtana henkilökohtaiselle suunnitelmalle. Tietojen pohjalta opiskelijan opintoihin suunnitellaan tarvittava opetus sekä ohjaus ja sen määrä. Suunnitelman laatimisessa selvitetään myös millaiset ovat opiskelun edellytykset ja opiskelijan elämäntilanne. Opiskelijan kanssa suunnitellaan tarvittava tuki opiskeluun, oppimista tukevat oppimisympäristöt ja määritellään osaamisen osoittaminen. Suunnittelun tavoite on, että opiskelijalle mahdollistetaan oman parhaansa saavuttaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b.) Yksilöllisessä suunnitelmassa huomioidaan myös mahdollinen erityisen tuen sisältö (Opetushallitus 2024b).

Opiskelijan opintopolku on ammatillisessa koulutuksessa joustava ja henkilökohtainen. Koulutus painottaa puuttuvan osaamisen hankkimista. HOKS laaditaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa koulutuksen alkaessa. Sen laatimiselle ei ole määritelty tarkkaa ajankohtaa. Oppisopimuskoulutuksessa HOKS laaditaan tarvittavin osin jo ennen koulutuksen alkua, koska suunnitelma pitää olla liitettävissä oppisopimukseen sopimusta hyväksyttäessä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b).

Opiskelijan, huoltajan ja opettajan välisellä HOKS-keskustelulla on myös tärkeä osa opiskelijan opintoihin kiinnittymisessä. Niittylahden (2021, 67) tutkimuksen mukaan opettajalla ja toimivalla vuorovaikutussuhteella on tärkeä merkitys kiinnittymisessä. Opiskelijoilla on ensimmäisenä vuonna epävarmuutta alavalinnasta ja se tulisi huomioida opetusjärjestelyissä. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimisessa olisi hyvä pohtia myös alaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia. (Niittylahti 2021, 68.)

Ammatillisessa koulutuksessa korostetaan opiskelijan aktiivista roolia oman oppimisensa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Harjunpää ym. (2017, 17) mukaan ei kuitenkaan tule olettaa, että kaikki opiskelijat oppilaitokseen tullessaan osaavat tehdä omaan opiskeluunsa liittyviä valintoja ja ohjata omaa oppimistaan. Itseohjautuvuuteen ja oman oppimisen arviointiin tarvitaan tukea.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelija nähdään yksilönä ja oppimispolku suunnitellaan yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa. Henkilökohtaisessa osaamisen kehittämisen suunnitelmassa huomioidaan laajasti opintojen suunnitteluun vaikuttavia tekijöitä. Lähtökohtana on puuttuvan osaamisen hankkiminen ja opiskelijan tukeminen niin että hän saavuttaa itselleen parhaan osaamisen. HOKS-keskustelulla on tärkeä rooli opintoihin kiinnittymisessä, koska sen avulla mahdollistetaan luottamuksellinen ja henkilökohtainen vuorovaikutus opiskelijan, huoltajan ja opettajan välillä. Suunnitelmaa myös päivitetään säännöllisesti, jolloin se voi toimia opiskelijan motivaation tukena tavoitteiden asettelussa ja seurannassa.

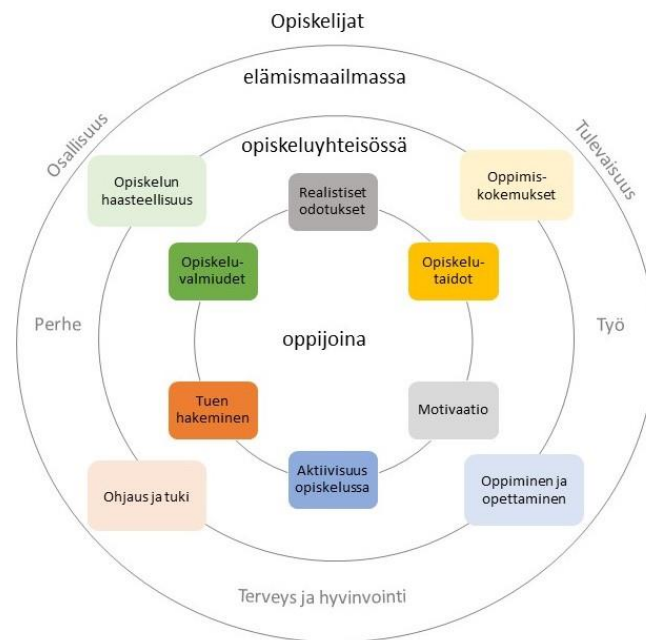
3 Kiinnittyminen kouluun ja opintoihin

Tässä opinnäytetyössä käsitellään mahdollisuuksia tukea opiskelijan kiinnittymistä orientaation keinoin. Kouluun kiinnittyminen (student tai school engagement) käsitteen avulla tarkastellaan opiskelijan ja koulun välisen suhteen laatua ja opiskelijan opiskeluun osallistumista. Se on moniulotteinen prosessi, jossa sekä opiskelija että kouluympäristö vaikuttavat toisiinsa. Kouluun kiinnittymisessä ei tarkastella vain opiskelijan ominaisuuksia, myös kouluympäristön merkitys korostuu. Oppimisympäristön tulisi tukea opiskelijan kouluun kiinnittymistä tarjoamalla myönteisiä sosiaalisia suhteita, osallistumismahdollisuuksia ja oppimista edistäviä ra-

kenteita. Käsitteen määrittelyssä keskeisinä ulottuvuuksina nähdään toiminnallinen, tunneperäinen ja kognitiivinen kiinnittyminen. (Virtanen 2016, 15-16; Pöysä 2021.) Myös Kuorelahti ja Lappalainen (2017, 87) vahvistavat kouluun kiinnittymisen määrittelyä nuoren kokemuksena, jossa koulu toimii affektiivisena, kognitiivisena ja toiminnallisena ympäristönä.

Kiinnittymisen käsite on läheisessä yhteydessä mielekkyyden ja sitoutumisen kokemukseen: mielekkääksi koettuun kouluun sitoudutaan ja tehdään oppimista edistäviä valintoja. Kiinnittymiseen liitetään myös vahvasti tunteita. Kun nuori on kiinnittynyt, hän kokee koulun myönteisenä ja miellyttävänä ympäristönä, kun taas kiinnittymättömän nuoren kokemukset ympäristöstä ovat negatiivisia ja epämiellyttäviä. (Kuorelahti & Lappalainen 2017, 87; Pöysä 2021.) Virtasen (2023) mukaan tunneperäistä kiinnittymistä on vaikeampi havaita. Sillä tarkoitetaan kouluun ja oppimiseen liittyviä tunteita, jota liittyvät opettajiin ja toisiin opiskelukavereihin tai siihen, miten vanhemmat tukevat koulunkäyntiä. Kiinnittymisessä on merkittävää opiskelijan kokemus kouluun kuulumisesta ja siitä hyväksytäänkö hänet ja tuetaanko häntä koulu- ja luokkayhteisössä.

Kognitiivisella kiinnittymisellä tarkoitetaan koulutukseen sitoutumista, sen merkityksen ymmärtämistä ja opiskelustrategisten toimintojen, kuten itsesäätelyn, käyttöä. Toiminnallinen kiinnittyminen sisältää kaikki oppimista edistävät ja näkyvät toimet, joita oppija tekee koulussa. Kiinnittymisessä voidaan erottaa kaksi tasoa, yleinen ja tilannesidonnainen. Yleisellä tasolla tarkastellaan opiskelijan pitkäaikaista ja keskimääräistä kiinnittymistä kouluun, kun taas tilannesidonnaisessa kiinnittymisessä opiskelijan kiinnittyminen vaihtelee eri ajankohtina ja eri tilanteissa tai eri oppitunneilla. Kouluun kiinnittyminen on vuorovaikutussuhde opiskelijan ja koulun välillä, se on prosessi, johon voidaan vaikuttaa. (Virtanen 2016, 16.)

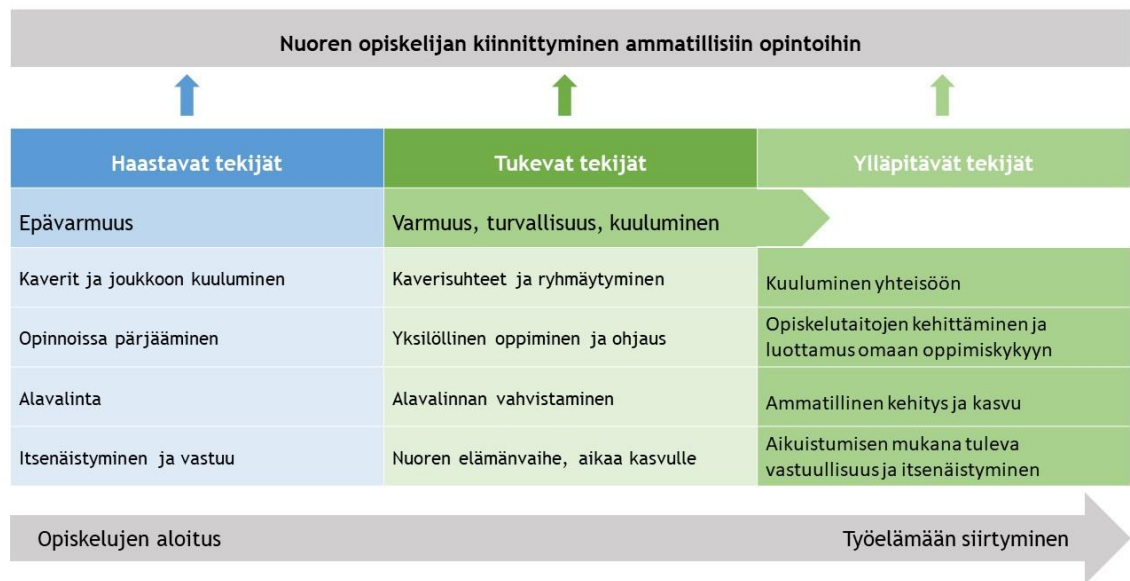
Kuvio 1: Opintoihin kiinnittymisen viitekehys (mukailen Mäkinen & Annala 2011, 62)

Mäkisen ja Annalan (2011) viitekehys tarkastelee kiinnittymistä kolmen kehän avulla. Sisäkehä kuvaa oppijan kiinnittymistä opiskeluun. Se sisältää opiskelijan asenteen, aktiivisen osallistumisen opiskeluun, osallistumisen opiskeluryhmiin sekä vuorovaikutuksen opettajien ja toisten opiskelijoiden kanssa. Toisella kehällä on kuvattuna kiinnittymistä edistävän opiskeluyhteisön keskeisiä piirteitä. Näitä ovat osallisuuden tukeminen ja laadukkaan opetuksen kehittäminen. Keskikehän tekijät ovat vuorovaikutuksessa sekä sisä- että ulkokehän kanssa. Ulkokehän elämismaailmassa on kiinnittymiseen vaikuttavia tekijöitä opiskelijan yksilöllisestä elämäntilanteesta. Tärkeää kiinnittymisessä on tulevaisuuteen valmistautuminen, sen onnistumiseen vaikuttavat vastavuoroisuuden ja osallisuuden toteutuminen.

Myllykoski-Laineen ym. (2024) Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) arvioinnissa tarkasteltiin kouluun ja opintoihin kiinnittymistä sekä sitä tukevia tekijöitä. Keskeisiä kiinnittymistä edistäviä tekijöitä ovat opiskelijoiden vertaissuhteet sekä vuorovaikutus opettajien kanssa. Nuoret toivoivat myös vuorovaikutuksellisempia opetustilanteita ja -menetelmiä. Opettajien myönteisen asenteen katsottiin edistävän opintojen etenemistä. Nuoret nostivat esiin haastatteluissa myös yhteisöllisyyden edistämisen ja ryhmäytymisen tukemisen. Niittylahden (2021) tutkimus korostaa samoja teemoja tärkeinä tekijöinä opintojen kiinnittymisen vahvistamisessa.

Keskeinen koulunkäyntiä ja opintoja tukeva tekijä on opiskelijan oma kiinnostus. Nuoren oma toimijuus vahvistuu, kun hän voi tehdä opintoihinsa liittyviä päätöksiä ja valintoja, ja kun opinnot mielletään merkitykselliseksi tulevaisuuden kannalta. Oppilaitoksen tulisikin tukea

yhteisöllisyyttä ja huomioida tasapuolisesti oppijoiden yksilölliset tarpeet, erityisesti opiskelun ja muun elämän yhteensovittamisen. Kiinnittymisen tukemisessa on tärkeä huomioida koko kouluyhteisön toiminta ja rakenteelliset tekijät. (Myllykoski-Laine ym. 2024, 50-51.) Buskist ja Groccia (2018) korostavat, että koko koulu jakaa yhteisen vastuun siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus sitoutua opiskeluun. Vastuu koskee opettajia, hallintoa, muuta henkilökuntaa ja toisia opiskelijoita.

Kuvio 2: Nuoren opiskelijan kiinnittyminen ammatillisiin opintoihin (mukaillen Niittyalahti 2021, 70)

Kuviossa 2 on esitetty Niittyalahden (2021, 69) keskeiset tutkimustulokset nuoren opiskelijan ammatillisiin opintoihin kiinnittymisestä. Kuviossa tuodaan esiin opintojen alkuvaihetta haastavia sekä etenemistä tukevia ja ylläpitäviä tekijöitä. Koulun kiinnittymistä voidaan kehittää ja vahvistaa yhteistyöllä opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön, työelämän ja perheiden kanssa. Niittyalahden mukaan (2021, 71) opintojen alkuvaiheen epävarmuus on yleinen ilmiö, mutta nuori ei välttämättä näytä sitä koulussa. Opettajilla ja vanhemmilla on merkittävä rooli opiskelijoiden epävarmuuden tunteiden käsittelyssä sekä opintojen ja ammatillisen kasvun tukemisessa. Nuori kaipaa tukea ja keskustelua tunteista, alasta, opiskeluhaasteista ja tulevaisuudesta, mikä parantaa kiinnittymistä ja opiskelumenestystä.

Virtasen (2023) mukaan kouluun kiinnittymisen tutkimuksen ja käytännön tavoitteena on ehkäistä koulun keskeyttämistä, parantaa oppimistuloksia sekä uudistaa ja kehittää koulua. Onkin huomionarvoista, että kiinnittymisen prosessissa sekä opiskelija että kouluympäristö vaikuttavat toisiinsa. Kiinnittymistä vahvistetaan yhteistyöllä, johon kuuluu opiskelija, muut opiskelijat, koko oppilaitosyhteisö ja perheet.

3.1 Hyvinvointi ja tuki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tavoitteena on edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä luoda terveellinen, turvallinen ja esteetön oppimisympäristö. Laki huomioi myös yhteisöllisen toiminnan sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön. Ammatillisten opintojen aikana opiskelijalle varmistetaan hänen tarvitsemansa tuki ja ohjaus. Ohjausta ja tukea opintoihin saa opettajilta, opinto-ohjaajalta, ammatilliselta ohjaajalta ja erityisopettajalta. Opiskeluhoolto tukee opiskelijaa erityisesti terveyden ja hyvinvoinnin asioissa. Sovitut oppimisen ohjaus- ja tukitoimet kirjataan HOKSiin. (Opetushallitus 2024c.)

Opinto-ohjaus tukee opiskelijaa opiskelu- ja työelämätaitojen kehittämisessä ja opintojen valinnoissa. Opintojen päättövaiheessa tukea tarjotaan jatko-opintoihin tai työelämään siirtymisessä. Opiskelijaa saa ohjausta henkilökohtaisesti sekä ryhmässä opinto-ohjaajalta, ryhmänohjaajalta ja opettajilta. Ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiuksia vahvistavia opintoja, joiden tavoitteena on, että opiskelija oppii tekemään omien kiinnostuksensa mukaisia valintoja opiskelussa ja työuransa suunnittelussa. (Opetushallitus 2024c.)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) määrittää opiskelijalle oikeuden tarvitsemaansa tukeen opintojen sujumiseksi. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus saada yksilöllistä tukea tai erityistä tukea tarpeen mukaan. Yksilöllinen tuki sisältää ohjausta, erityisopetusta ja opiskeluhoollon palvelut. Erityinen tuki on vahvempaa tukea opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, vamma tai muu syy perusteltu syy. Tuki voi sisältää yksilöllisiä opetusjärjestelyjä, erityisopetusta ja mukautettuja tavoitteita, jotta jokainen opiskelija voi edetä opinnoissaan omien edellytystensä mukaisesti.

Tavoitteena on, että opiskelija kykenee saavuttamaan ammattitaidon ja osaamisen perusteiden mukaan. Erityistä tukea tarjotaan myös työpaikalla opiskelun aikana ja se huomioidaan näyttöjen suunnittelussa ja järjestämisessä. (Opetushallitus 2024c.)

Opiskeluhoolto sisältyy koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan. Se toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toimena. Opiskeluhoolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilölliseen opiskeluhooltoon. Yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteena on muodostaa turvallinen ja hyvinvointia edistävä opiskelu ympäristö yhdessä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa. Sitä toteutetaan osana opetusta ja yhteisöllisyyttä sekä hyvinvointia lisäävillä tavoilla. Yksilökohtainen opiskeluhoolto pyrkii oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin tukemiseen ja osallisuuden vahvistamiseen sekä ehkäisemään ongelmia etukäteen. Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin ja psykologin palveluja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024c.)

Kuvio 3: Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön sisältöalueita (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025)

Oppilaitoksessa tuetaan opiskelijoiden oppimista sekä heidän hyvinvointiaan ja terveyttään yhteisöllisen opiskeluhoillon avulla. Lisäksi vahvistetaan vuorovaikutustaitoja, osallisuuden kokemusta ja pyritään luomaan terveellinen, turvallinen ja esteetön ympäristö. Jokainen oppilaitoksessa työskentelevä on velvollinen edistämään hyvinvointia oppilaitosyhteisössä sekä tekemään yhteistyötä huoltajien kanssa. Terveys ja hyvinvointi huomioidaan kaikessa toiminnassa, niin opetuksessa kuin erilaisissa käytännön järjestelyissä ja muussa toiminnassa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025.)

3.2 Ryhmäytyminen

Opintojen alkuvaiheen ryhmään kuulumisen ja kiinnittyminen opintoihin ennustaa usein myös opintojen myöhempää sujumista. Vahvalla kiinnittymisellä nähdään yhteys opiskelumotivaatioon ja opiskelumenestykseen. (Harjunpää ym. 2017, 18.) Niittyalahti (2021) tarkasteli tutkimuksessaan opiskelijoiden sitoutumista ammatillisissa opinnoissa. Tulokset osoittavat, että ensimmäisenä vuonna sitoutuminen liittyy epävarmuuden voittamiseen, ja koulukavereiden tuki auttoi vähentämään epävarmuutta. Niittyalahden, Annalan ja Mäkisen (2019) tutkimuksessa sosiaalinen yhteenkuuluvuus on tärkeä osa opintoihin kiinnittymistä. Koulupäiviä pidettiin haastavina ilman ystäviä ja opiskelijat tunsivat olonsa epämukavaksi ollessaan yksin lounastauoilla tai ilman paria paritoissa. Uudessa koulussa ystävien löytyminen mainittiin syynä tulla kouluun. Ystävät kannustivat toisiaan soittamalla aamulla saadakseen kaverin tulemaan kouluun, ja he myös auttoivat toisiaan opiskelussa. Lisäksi yhteistyö ystävän kanssa kannusti

opiskeluun ja helpotti riittämättömyyden tunnetta. Opiskelijoiden sitoutuminen näyttää vahvistuvan vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, ystävien ja vertaisryhmien kanssa. Ystävien saaminen ja osaksi ryhmää kuulumisen olivat Niittylahden ym. (2019) tutkimuksessa toistuvia teemoja.

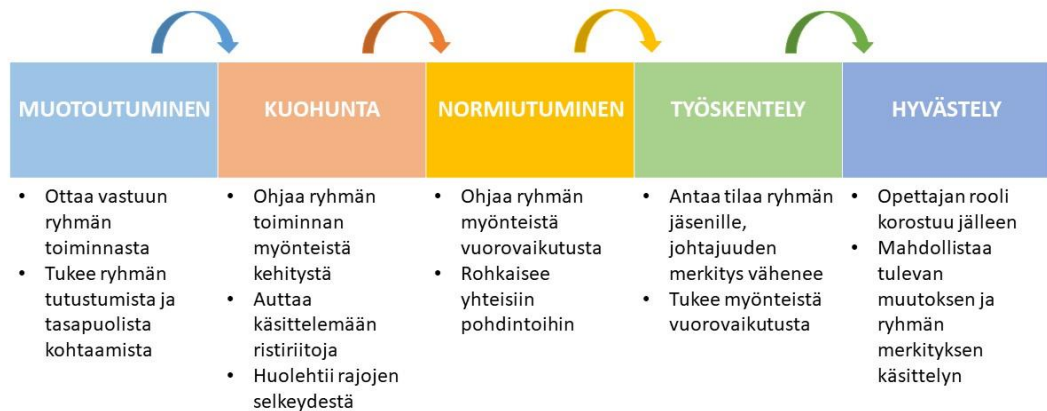
Jääskeläisen (2022, 45-47) mukaan hyvä ilmapiiri on tärkeä oppimisen perusta. Mukava ja tuttu ryhmä houkuttelee kouluun myös silloin kun ei jaksaisi lähteä kotoa. Turvallisuuden tunteen ja luottamuksen syntyminen onkin tärkeää ryhmässä. Opiskelijan on helpompi keskittyä opiskeluun turvallisesti kokemassaan ryhmässä. Ryhmäytyminen tukee itseilmaisua ja vahvistaa sosiaalisia taitoja. Opiskelijan on tärkeä saada kokemus siitä, että ryhmässä voi olla oma itsensä. Tutuus vähentää myös kiusaamista.

Ryhmään kuulumisella ja osallisuuden kokemuksella on merkittävä rooli syrjäytymisen ehkäisyssä. Kavereilta saatu arvostus ja hyväksyntä vaikuttavat nuoren itsetuntoon. Ryhmäytymisen avulla opiskelijat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään toisia paremmin. Sen avulla luodaan ryhmälle toimintatapa, jossa jokaisen mielipide on tärkeä. Ryhmän toiminnan kehittämisen avulla vahvistetaan opiskelijan osallisuutta. (Jääskeläinen 2022, 47-48.)

Harjunpään ym. (2017, 80.) mukaan ryhmäyttäminen on keskeinen prosessi, jonka avulla opiskelija sitoutetaan oppilaitokseen. Sitä ei tule nähdä vain opintojen alkuun liittyvänä kiinnittymisen vaiheena, vaan sillä on tärkeä rooli myös keskeyttämisen ennaltaehkäisyssä. Ryhmään kuulumisen tukeminen on tärkeää aikuisille ja nuorille opiskelijoille. Ryhmä vaikuttaa opiskelijan sosiaalisen identiteetin muodostumiseen ja sillä on tärkeä osa opiskelumotivaatiossa ja opiskelijan hyvinvoinnissa. Opiskelijan on helpompi keskittyä opiskeluun, kun hänellä on ryhmään kuulumisen tunne ja ryhmä tuntuu turvalliselta. Oppilaitoksen toiminnassa korostuu kaikkien velvollisuus osallistua yhteistyöhön ja luottamuksellisen ilmapiirin ylläpitämiseen.

Ryhmän kehityksessä nähdään erilaisia vaiheita. Vaiheen voi päätellä siitä, miten ryhmä toimii ja työskentelee. Ryhmän toiminta on herkkä muutoksille. Opettajan vaihtuminen, uuden opiskelijan mukaantulo ryhmään tai nykyisen opiskelijan poistuminen ryhmästä vaikuttaa ryhmän toimintaan. Muutokset aiheuttavat luottavaisuuden ja turvallisuuden tunteiden vähenemistä. Ryhmä tarvitsee muutoksissa aina enemmän opettajan tukea. (Jääskeläinen 2022, 35.)

Ryhmän kehitysvaiheiden kuvaus pohjautuu Bruce Tuckmanin vuonna 1965 julkaisemaan malliin neljästä kehitysvaiheesta: forming, storming, norming ja performing. Tuckmanin ja Jensenin vuonna 1977 tekemän arvioinnin jälkeen malliin lisättiin vielä viides vaihe kuvaamaan ryhmän hajoamista, adjourning. (Tuckman & Jensen 1977, 419-427.)

Kuvio 4: Opettajan rooli ryhmän kehitysvaiheissa (mukaillen Jääskeläinen 2022, 39)

Opettajan ohjausrooli ja ryhmän tukeminen ovat välttämättömiä kaikissa viidessä ryhmän kehityksen vaiheessa. Opettajan on tärkeä tunnistaa ryhmän kehitysvaihe, jotta hän voi valita sopivat työskentely- ja ohjausmenetelmät. Opettajan ohjauksen tai ryhmän johtajuuden näkyvyys vaihtelee kehityksen edetessä. Koska ryhmän toiminta ei ole pysyvä olotila, vaatii se opettajalta jatkuvaa ryhmän toiminnan seuraamista (Jääskeläinen 2022, 35).

Muotoutumisvaiheessa (forming) ryhmän jäsenet eivät ole vielä tutustuneet ja siksi käytös on varovaista, tarkkailevaa ja miellyttämiseen pyrkivää. Ryhmän jäsenet odottavat aloitteita muilta ja etsivät omaa paikkaansa ryhmässä. Muotoutumisvaiheessa myös ryhmän tehtäviä, sääntöjä ja toimintatapoja selvitetään. Ryhmä on riippuvainen ohjaajasta. (Ahokas 2010, 206.) Ryhmä ei toimi vielä yhtenäisenä vaan tehtävät tehdään yksilösuorituksina (Kauppila 2006, 97; Kopakkala 2011, 49). Opettaja voi vahvistaa ryhmän turvallisuuden tunnetta tutustumisen ja ryhmän pelisääntöjen sopimisen avulla (Jääskeläinen 2022, 35).

Kuohuntavaiheessa (storming) ryhmän jäsenet uskaltavat erottua ja tuoda esiin erilaisia mielipiteitä. Erilaiset näkemykset olisi pystyttävä ratkaisemaan rakentavasti, ettei ryhmä jakaudu. Klikkiytyminen on vahvaa, jos ryhmän jäsenet eivät uskalla ilmaista itseään. Ryhmä tarvitsee ohjaajan tukea ristiriitojen ratkaisemisessa. (Kauppila 2006, 97-98; Kopakkala 2011, 49-50). Opiskeluryhmissä kuohuntavaihe voi näyttäytyä passiivisuutena tai kritiikkinä, mutta sitä ei välttämättä esiinny ollenkaan (Kopakkala 2011, 50). Ryhmäyttäminen pehmentää ja lieventää kuohuntavaihetta. Yhteistoiminta auttaa näkemään, että ryhmässä on tilaa kaikille; jokainen on yksilöllinen ja tulee hyväksytyksi omana itsenään. (Jääskeläinen 2022, 36.)

Normittamisvaiheessa (norming) ryhmän jäsenet auttavat toisiaan ja harjoittelevat avoimempaa yhteistyötä (Ahokas 2010, 207). Vaiheesta käytetään myös nimeä yhteistoiminnan syntymisen vaihe. Ryhmän sisäinen yhteenkuuluvuus vahvistuu ja ryhmän jäsenet tuntevat tavoitteet, omat tehtävänsä sekä paikkansa ryhmässä. (Kauppila 2006, 98.) Opettaja tukee myönteistä ja pohtivaa vuorovaikutusta ryhmässä (Jääskeläinen 2022, 39).

Suoritus- eli työntekovaiheessa (performing) ryhmän energia kohdentuu tehokkaaseen työkentelyyn, jossa jokaisella on tarkoituksenmukainen tehtävä ja rooli (Ahokas 2010, 207). Ryhmä alkaa toimia ryhmänä ja ryhmän jäsenet sitoutuvat paremmin tavoitteisiin. Toisten huomioon ottaminen paranee ja ristiriitoja kyetään ratkaisemaan niin, ettei niistä synny ongelmia. Myönteiset saavutukset lisäävät motivaatiota ryhmän tavoitteiden mukaiseen toimintaan. (Kauppila 2006, 99.)

Hyvästelyvaihe (adjourning) koittaa kun ryhmän tehtävä päättyy ja ryhmä hajaantuu (Ahokas 2010, 207). Ryhmän hajaantuminen on useimmiten luonnollista ja ryhmästä eroaminen on helppoa. Kuitenkin pitkään yhdessä työskennelleen ryhmän hajoaminen voi olla joillekin ahdistava ja vaikea kokemus. Ryhmän toiminnan päättymiseen liittyy haikeutta ja ryhmätuen puutetta pyritäänkin korvaamaan lisäämällä itsehallintaa. (Kauppila 2006, 99.) Hyvästelyvaiheessa johtajuus korostuu jälleen, ja ryhmä hyötyy ohjauksesta ja tuesta (Jääskeläinen 2022, 36).

Kauppila (2006, 199) muistuttaa, että ryhmän kehitysvaiheet voivat edetä monin eri tavoin. Ryhmän kehitys voi muuttua monien vuorovaikutukseen liittyvien sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuoksi tai ryhmän kehitys voi palautua aiempaan vaiheeseen.

Ryhmän kiinteyttä, ryhmähenkeä, kuvataan koheesion käsitteellä (Kauppila 2006, 86; Ahokas 2010, 198). Ryhmää voidaan pitää kiinteänä ja koheesiota korkeana, kun sen jäsenet luovat erilaisia vuorovaikutussuhteita tasaisesti ryhmän sisällä. Koheesio heikkenee, kun ryhmään syntyy klikkejä ja vuorovaikutussuhteet valitaan enemmän ryhmän ulkopuolelta. Kiinteässä ryhmässä sen jäsenten välillä on yhdenmukaista käyttäytymistä ja uskomuksia sekä keskinäistä tukea. Uusi ryhmä kykenee vähitellen kehittämään yhteisen näkemyksen toimintatavoistaan, kuten ryhmän tehtävistä ja eri jäsenten rooleista. Ryhmässä saadaan myös tärkeää tietoa kunkin jäsenen erikoisosaamisesta, kyvykkyydestä ja vahvuuksista. Tämä on tärkeää jokaiselle jäsenelle, mutta se tuo lisäetua myös koko ryhmälle. Kommunikaatio ja yhteistyö kehittyvät, kun kaikki ymmärtävät tehtävänsä ja osuutensa ryhmän toiminnassa. (Ahokas 2010, 198-199.) Vahvan koheesion omaavissa ryhmässä, uusien ryhmään tulevien jäsenten voi olla vaikea päästä mukaan ryhmän toimintaan (Kopakkala 2011, 51).

Oppimismotivaatiolla on vahva yhteys sosiaaliseen ympäristöön. Opiskelijaan vaikuttavat kaverien koulunkäyntiin liittyvät arvot, asenteet ja odotukset. Kouluun vahvasti sitoutunut

kaveripiiri ja ystävien tuki vaikuttaa oppimismotivaatioon ja oppituntiaktiivisuuteen myönteisesti. Jo yksikin ystävä voi lievittää koulun aloittamiseen liittyvää stressiä sekä toimia suojana ryhmän ulkopuolelle jäämisen tai koulukiusaamisen haittavaikutuksille. (Kiuru 2018, 133.)

Myös Mastenin, Telzerin, Fulignin, Liebermanin ja Eisenbergerin (2012) tutkimus korostaa, että ystävyysuhteilla on tärkeä rooli nuoruudessa, ei vain emotionaalisen tuen tarjoajana, vaan myös suojana sosiaalisia stressitekijöitä vastaan. Positiiviset suhteet nuoruudessa voivat vähentää herkkyyttä negatiivisille sosiaalisille kokemuksille myös myöhemmin elämässä.

3.3 Vuorovaikutus

Talvion ja Klemolan (2017, 7) mukaan vuorovaikutustaidot ovat nousseet tärkeiksi ja arvostetuiksi taidoiksi opiskelussa ja työelämässä. Vuorovaikutustaitoja tarvitaan kaikessa yhteistyössä ja kohtaamisissa ihmisten kanssa (Talvio & Klemola 2017, 8). Vuorovaikutustaitojen merkitys ja koulutustarve nähdään tärkeänä kaikille alasta riippumatta (Talvio & Klemola 2017, 9). Kauppila (2006, 13) toteaa, että vuorovaikutustaidot ja erityisesti sosiaaliset taidot ovat henkilökohtainen menestystekijä, jotka kohottavat kompetenssia työelämässä. Murumäki, Harmanen ja Rasa (2022, 11) vahvistavat, että vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä sekä opintojen että työelämän kannalta, ja ne edistävät myös yksilön osallisuutta yhteiskunnassa, tukevat elämänhallintaa ja vaikuttavat myönteisesti hyvinvointiin.

Vuorovaikutustilanteessa kohtaavat siihen osallistuvien kulttuuri, kiinnostuksen kohteet, erilaiset ilmaisutavat, sekä arvot ja asenteet. Vuorovaikutukseen vaikuttavat myös aiemmat kokemuksemme. Vuorovaikutuksessa tulisi olla halu ymmärtää ja kunnioittaa niin toista ihmistä kuin itseäänkin. Nykyisin ymmärretään, että vuorovaikutustaitoja pystyy kehittämään. Vuorovaikutustaidot eivät synny pelkästään kokemuksen kautta, vaan niiden kehittäminen edellyttää aktiivista asennetta ja halua oppia. Ne kuuluvat olennaisena osana tulevaisuuden työelämässä tarvittaviin taitoihin ja sisältyvät myös opetussuunnitelmaan. (Talvio & Klemola 2017, 7-12.)

Opiskelijan arjessa vuorovaikutusosaaminen ilmenee päivittäin opiskelun sujumisessa, turvallisten kaverisuhteiden löytymisessä ja vahvistamisessa sekä ryhmässä toimimisessa. Opiskeluryhmässä vuorovaikutusosaamista kehittämällä pyritään ennaltaehkäisemään yksinjäämistä ja kiusaamista. Koululla on suuri merkitys ja vastuu opiskelijoiden vuorovaikutusosaamisen tukemisessa. Vuorovaikutustaidot kehittyvät koko elämän ja pääosin muualla kuin järjestetyissä oppimistilanteissa. Jokaiselle opiskelijalle on kuitenkin tärkeä saada tietoa, harjoitusmahdollisuuksia, palautetta ja kannustusta vuorovaikutusosaamisen kehittämiseksi ja myönteisen minäkuvan rakentamiseksi viestijänä. (Murumäki, Harmanen & Rasa 2022, 11-12.) Ojala (2018, 49-50) muistuttaa, että kaikki eivät ole sosiaalisia ja vuorovaikutus voi olla vaikeaa. On tär-

keää varmistaa, ettei kukaan koe oloaan ulkopuoliseksi. Virtuaalinen vuorovaikutus ja tietotekniikka tarjoaa hiljaisemmille opiskelijoille mahdollisuuden osallistua ja tuoda osaamistaan esille.

Vuorovaikutus on osa älyllistä resurssiamme ja se nopeuttaa oppimistamme. Aivot saavat tietoa aistien avulla vuorovaikutuksen kautta. Vuorovaikutus on keskeistä kehitymiselle. Kehitymiselle tarvitaan toisia ihmisiä, jotta vastavuoroinen reaktio mahdollistuu. Ihmisellä on vahva tarve sosiaalisille kontakteille. Ne ovat yhtä tärkeitä kuin fyysiset tarpeet. Vuorovaikutusta tapahtuu paitsi toisten ihmisten kanssa myös ympäristön kautta. Yhä enenevässä määrin vuorovaikutusta tapahtuu digitaalisesti. (Ojala 2018, 69.)

Ammatillisessa koulutuksessa vuorovaikutusosaaminen on tärkeä työelämätaito. Osaamisaloilla tarvitaan monipuolisesti kuuntelun ja keskustelun taitoja. Vuorovaikutusosaamista kehitetään ammatinopettajan ohjauksessa ammattiin liittyvissä oppimistilanteissa. Vuorovaikutusosaaminen liittyy opetuksessa kiinteästi myös äidinkielen tai S2:n opetukseen. (Murumäki ym. 2022, 22.) Myös Salmela-Aron (2018, 10) mukaan sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot ovat nykyisin entistä tärkeämpiä. Yhdessä työskentely ja merkityksellisyuden kokemukset auttavat opiskelijaa pyrkimään tavoitteisiin ja kokemaan oppimisen iloa.

3.4 Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tutkinnon perusteiden liitteessä (ePerusteet 2025) kuvataan arvoperustaa, joka ohjaa koulutusta. Ammatillinen koulutus kehittää ja uudistaa paitsi yksilön osaamista, myös työelämää ja yhteiskuntaa. Sen avulla opitaan tekemään eettisiä ja kriittisiä päätöksiä, joissa empatia ja tieto ovat perustana. Toiminta perustuu aktiiviseen yhdessä tekemiseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2025) mukaan osallisuus on yksilölle kokemusta siitä, että hän kuuluu itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön ja pääsee vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Yhteisön näkökulmasta osallisuus on myös toisen ihmisen arvostamista ja luottamusta.

Stadin ammattiopiston (Stadin AO 2025c) toimintakäsikirjan mukaan opiskelija voi kokea osallisuutta oppilaitosympäristössä kuulumalla oppimisyhteisöön, ammattialan opiskelijoihin, koulun kaveriporukkaan ja opiskelijatoimintaan. Kuorelahti ja Lappalainen (2017, 88) toteavat että osallisuuden kokemuksen edellytys on kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen. Opettaja-opiskelijasuhteet ja muut koulun aikuiset vaikuttavat millaiseksi kouluympäristö kehittyy opiskelijan osallisuuden vahvistajana.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä on velvollinen mahdollistamaan osallisuuden. Opiskelija voi vaikuttaa osallisuuden kautta omiin opintovalintoihinsa ja hänellä on myös mahdollisuus

osallistua oppilaitoksen tapahtumiin. Opiskelija voi myös osallistua opiskelijatoimintaan ja olla mukana vaikuttamassa oppilaitoksen päätöksenteossa. (Stadin AO 2025a.)

Jauholan ja Kortelaisen (2018, 8) mukaan toimintatavat, jotka tukevat opiskelijoiden osallisuutta tukevat koko oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja yhteisöllistä hyvinvointia. Yhteisöllisyys rakentuukin oppilaitoksen toimintakulttuurissa ja opetuksessa vuorovaikutuksen, arvostamisen ja yhteisen toiminnan kautta, mikä edistää oppijoiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi. (Opetushallitus 2024d.)

Kuva 1: Opiskelijoiden vaikuttamisen ja osallisuuden kanavat Stadin AO:ssa (Stadin AO 2025a)

Oppilaitoksessa osallisuutta voidaan tukea monin eri tavoin. Kuva 1 havainnollistaa erilaisia tapoja, joiden kautta opiskelija voi osallistua ja vaikuttaa Stadin ammattiopistossa. Osallisuutta edistävillä toimintamalleilla pyritään vahvistamaan oppilaitosyhteisön yhteenkuuluvuutta ja hyvinvointia. Näiden keinojen tavoitteena on tukea opiskelijan oppimista, edistää opintojen etenemistä ja auttaa häntä saavuttamaan omat tavoitteensa. Osallisuuden kokemuksen kautta opiskelija sitoutuu paremmin opintoihin ja yhteiskuntaan. (Stadin AO 2025a.)

Koulu nähdään toimintaympäristönä, jossa sosiaalinen vuorovaikutus ja osallisuuden kokemukset nousevat vahvasti esiin. Opettaja voi tukea opiskelijoiden kouluun kiinnittymistä ja motivaatiota eri tavoin. Osallistavan vuorovaikutuksen avulla opettaja tukee opiskelijan osallisuuden kokemusta ja edistää kouluun kiinnittymistä ja motivaatiota. Huolehtiva ja kannustava oppimisyhteisö, jossa opiskelijan on mahdollisuus vaikuttaa opiskeluaan koskeviin asioihin, vahvistaa itsenäisyyden ja osallisuuden kokemusta. Opettajan on tärkeä huolehtia, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua toimintaan. (Lerikkanen & Pakarinen 2018, 191.)

3.5 Motivaatio

Salmela-Aron (2018, 9) mukaan koulutuksen tulee valmistella opiskelijat oppimismotivaation eli toimijuuden, pystyvyyden ja merkityksellisyyden kokemukseen. Keskeisiä tulevaisuuden taitoja ovat myös yhteistyökyky, myös silloin, kun on näkemyseroja sekä uusien ratkaisujen löytäminen haasteisiin. Oppimismotivaation kannalta opiskelijan on tärkeä oppia asettamaan selkeitä ja merkityksellisiä tavoitteita.

Suosituin oppimisteoria on tällä hetkellä Ryan ja Decin (2017) itsemääräämisteoria, jonka mukaan opiskelija motivoituu siitä, että kykenee vaikuttamaan ja päättämään tekemisestään. Opiskelijaa motivoi omasta ajattelusta syntyvät sisäiset motiivit, eivätkä niinkään ulkoiset pakot ja palkkiot. (Salmela-Aro 2018, 11.)

Ryanin ja Decin (2000, 69) itsemääräämisteorian (Self-Determination Theory, SDT) mukaan ihmisillä on kolme synnynnäistä psykologista tarvetta, jotka vaikuttavat motivaatioon, itsesääntelyyn sekä psyykkiseen hyvinvointiin. Näitä perustarpeita ovat kykenevyyden, autonomian ja yhteenkuuluvuuden tarve. Kykenevyys (competence) kuvaa ihmisen tarvetta tuntea itsensä osaavaksi ja pystyväksi omassa toiminnassaan. Autonomian (autonomy) tarve on itsenäisyyden kokemukseen sekä omaan toimintaan ja päätöksiin vaikuttamisen mahdollisuus. Ihmisillä on myös yhteenkuuluvuuden (relatedness) tarve, halu kuulua yhteisöön ja kokea merkityksellisyttä muiden ihmisten kanssa. (Ryan & Deci 2017, 11.)

Motiivit jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäisessä motivaatiossa ihminen motivoituu, kun toiminta on hänestä kiinnostavaa ja mielihyvää tuottavaa. (Vasalampi 2017, 55.) Myönteinen palaute, valinnan mahdollisuudet, mahdollisuus itseohjautuvuuteen ja tunteiden huomiointi vahvistavat sisäistä motivaatiota, kuten myös yhteenkuuluvuuden tunne. Sisäinen motivaatio on herkkä ja saattaa heiketä helposti, jos ympäristö ei tue sitä. Sisäinen motivaatio vahvistuu ympäristöissä, joissa on turvallinen ja yhteisöllinen ilmapiiri. (Ryan & Deci 2000, 71.) Ulkoinen motivaatio ilmenee käyttäytymisenä, jonka taustalla on hyväksynnän tavoittelu, rangaistuksen välttäminen tai arvostetun lopputuloksen saavuttaminen (Ryan & Deci 2017, 14). Opiskelija voi opiskella ainoastaan saadakseen hyviä arvosanoja tai vastatakseen läheistensä odotuksiin. Pelkkä ulkoinen motivaatio ei riitä tavoitteiden saavuttamiseen, koska vastoinkäymiset aiheuttavat helposti luovuttamisen. (Vasalampi 2017, 55.)

Vasalammen ja Salmela-Aron (2014, 14) tutkimuksen mukaan kouluympäristö vaikuttaa nuorten motivaatioon. Peruskoulusta ammatillisiin opintoihin tapahtuvassa koulutuksellisessa siirtymässä, on tärkeää sovittaa yhteen muuttuva kouluympäristö ja nuoren muuttuvat tarpeet. Kouluympäristö, joka vahvistaa yhteenkuuluvuutta, vapaaehtoisuutta ja kyvykkyyden tunnetta, lisää nuorten motivaatiota.

Opettaja voi vahvistaa opiskelijan motivaatiota auttamalla opiskelijaa ymmärtämään, miten hänen toimintansa voi vaikuttaa hänen taitoihinsa. Opiskelija voi myös tarvita ohjausta nähdäkseen opiskeltavan asian tärkeyden ja merkityksen. Vahvistamalla opiskelijan uskoa omiin kykyihinsä, opiskelija tuntee ympäristön tukevan hänen oppimistaan. Myönteiset tunteet opiskelussa vahvistavat motivaatiota. (Halinen, Hotulainen, Kauppinen, Nilivaara, Raami & Vainikainen 2016, 308-309.) Opettajalla on tärkeä merkitys motivaation tukemisessa, koska motivaatio kehittyy vahvasti sosiaalisissa tilanteissa (Lerkkanen & Pakarinen 2018, 182).

Vasalammen ja Salmela-Aron (2014, 19) tutkimuksen mukaan, kun nuori etenee tavoitteidensa mukaan, se auttaa häntä ymmärtämään itseään paremmin. Motivaatio ja innostus voivat luoda myönteisen kierteen, jossa opiskeluinnotus johtaa parempiin opintotuloksiin, mikä puolestaan vahvistaa nuoren sisäistä motivaatiota. Siksi opintojen nivelvaiheissa on tärkeä tukea sisäistä motivaatiota ja innokkuutta opiskeluun.

Nuoruus on erityisen otollista aikaa motivaation ja oppimisen kehitykselle, lapsuuden ja koulun aloituksen lisäksi. Se on haaste, mutta myös mahdollisuus motivaation, oppimisen ja vastuun kehitykselle. Oppimismotivaatio on opittavissa erityisesti nuoruudessa. (Salmela-Aro 2018, 15.) Niittylahti (2021) muistuttaa, että ammatillisessa koulutuksessa on huomioitava se, että opiskelijat käyvät läpi nuoruuden kehitysvaihettaan.

3.6 Oppiminen ja ohjaus

Suunnitelmallinen ja johdonmukainen opetus kiinnittää opiskelijan koulutyöhön ja parantaa oppimistuloksia. Opettaja voi vahvistaa kiinnittymistä hyvällä toiminnan organisoinnilla ja selkeillä säännöillä. Luomalla opiskelijoiden toiminnalle konkreettisia tavoitteita, ennakoimalla toimintaa ja strukturoimalla päivän rakennetta, vahvistetaan opiskelijan itsesäätelytaitoja ja tuetaan tehtäväsuuntautunutta opiskelua, mikä johtaa parempiin oppimistuloksiin. (Lerkkanen & Pakarinen 2018, 192-193.)

Järvenoja, Kurki ja Järvelä (2018, 141) toteavat, tahto on oppimisen edellytys. Opiskelijalta vaaditaan tiedollisten taitojen lisäksi opiskeluhallua ja vastuunottokykyä omasta oppimisestaan, jotta hän selviytyy monimutkaisista ongelmista ja muuttuvista tehtävistä yhteistyössä toisten kanssa. Motivaation avulla opiskelija suuntautuu opittavaan sisältöön ja kykenee ottamaan käyttöön myös muita oppimisen taitoja. Oppimisen säätelytaidot 2000-luvulla ovat taito ja tahto yhdessä.

Sosiokonstruktivistisessä oppimiskäsityksessä korostetaan vuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden merkitystä oppimisessa. Oppiminen konstruoidaan eli rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Se nähdään laaja-alaisena prosessina, johon kuuluvat itseohjautuvuus,

reflektio, yhteistyö, sosialisatio, identiteetin kehitys ja tavoitteiden hahmottaminen. Tietoteoreettisen oppimisenäkemyksen avulla opettaja voi ohjata opiskelijan oppimista mielekkäällä tavalla ja tukea sisäistä motivaatiota. (Kauppila 2007, 48.)

Oppimisessa työskennellään ja toimitaan yhdessä, siksi oppimisen motivaatio muodostuu opiskelijan yksilöllisistä kokemuksista sekä vuorovaikutuksesta toisten opiskelijoiden kanssa. Yksilön oman motivaation sääteleminen ei riitä, sillä tavoitteiden saavuttaminen edellyttää yhteistyötä. Järvenoja ym. (2018, 141.) Taitava oppija osaa paitsi säädellä omaa motivaatiotaan, myös rakentaa ja ohjata motivaatiota yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa yhteisöllisissä oppimis- ja ongelmanratkaisutilanteissa (Järvenoja ym. 2018, 142).

Lerkkasen ja Pakarisen (2018, 191) mukaan opettajan käyttämät opetus- ja ohjausmenetelmät sekä vuorovaikutus vaikuttavat merkittävästi luokan ilmapiiriin ja oppilaiden motivaatioon. Opetuksen selkeä organisointi luo turvallisen ja positiivisen oppimisympäristön. Vastavuoroisesti opiskelijoiden toiminta vaikuttaa opettajan toimintaan ja ohjaukseen, vahvistaen hyvää ilmapiiriä, opiskelijoiden motivaatiota ja osallisuutta. Opettaja tukee motivaatiota tunnistamalla opiskelijoiden tunnetiloja ja tarjoamalla oikea-aikaista ohjausta sekä kannustavaa palautetta. Opiskelijan huomiointi yksilöllisesti ja opettajan tarjoama ohjaus tukevat opiskelijan kyvykkyyden tunnetta. Opettajan on tärkeä huolehtia, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua toimintaan. Kauppila (2007, 136) korostaa, että opiskelijoiden motivointi on opettajan olennainen tehtävä.

Niittyahden (2021, 68) tutkimuksessa erilaiset oppimisen tavat nousivat keskeiseksi keinoksi tukea opintoihin kiinnittymistä. Opettajan ammattitaito ja mahdollisuus opiskelijalähtöisiin pedagogisiin menetelmiin ovat merkittäviä kiinnittymisessä. Myllykoski-Laine, Jokio, Kalahti & Kiilakoski (2024, 50) nostavat raportissaan esiin monipuoliset ja aktivoivat oppimistehtävät. Tutkimuksessa haastatellut nuoret toivovat myös tulevaisuuteen suuntaavia ja motivoivia opintoja, jotka tukevat kognitiivista kiinnittymistä.

Sosioemotionaalinen oppiminen (SEL, Social and Emotional Learning) on prosessi, jossa tuetaan ihmisen sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja säätelemään omia tunteita ja käyttäytymistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Prosessin avulla kehitetään empatiataitoja, vahvistetaan ryhmätyötaitoja, rakennetaan ja ylläpidetään hyviä suhteita muihin sekä tehdään vastuullisia päätöksiä. Tunne- ja vuorovaikutustaidot eivät ole synnynäisiä vaan niitä voidaan kehittää ja oppia harjoittelemalla. (Talvio & Klemola 2017, 18.)

Kuvio 5 esittää ympyräkaavion, jonka avulla hahmotetaan sosioemotionaalisen oppimisen osat alueet ja miten ne ilmenevät vuorovaikutuksessa. Itsetuntemuksen ja itsesäätelyn avulla tunnistettuja tunteita ja käyttäytymistä voidaan ohjata kohti tavoitteita. Yhteisen toiminnan ke-

hittämiseen vaikuttavat ihmissuhdetaidot ja sosiaalinen tietoisuus. Tavoitetila, joka saavutetaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja kehittämällä, nähdään kuviossa ympyrän ulkopuolella olevina teksteinä. (Talvio & Klemola 2017, 18-20.)

Kuvio 5: Sosioemotionaalisen oppimisen viisi osa-aluetta ja niiden ilmeneminen vuorovaikutuksessa (mukaillen CASEL 2025; Talvio & Klemola 2017, 19)

Sosioemotionaalisisessa mallissa on tärkeää, että ihminen tulee ensin tietoiseksi sisäisestä maailmastaan kuten tunteet, tarpeet ja arvot kyetäkseen toimimaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Onnistunut vuorovaikutus toisen ihmisen kanssa toteutuu, jos ymmärtää miten oma toiminta vaikuttaa toiseen. Tämän jälkeen on mahdollista säädellä omaa toimintaa positiivisten suhteiden ja vuorovaikutustilanteiden aikaansaamiseksi. Tämä osa-alue on kuviossa ihmissuhdetaitojen osa-alue. Vastuullisen päätöksenteon alueella tavoitteena ovat sellaiset sosiaalisissa käyttäytymisen valinnat, joiden kanssa yksilö tai ryhmä toimii hyvin. (Talvio & Klemola 2017, 20.)

3.7 Verkko-oppimisympäristö kiinnittymisen tukena

Opinnot aloittaessaan opiskelija kohtaa oppilaitoksen monimuotoiset digitaaliset oppimisympäristöt. Oppilaitokseen toimintakulttuuriin perehtymisessä digitalisaatio on tärkeässä osassa. Oppimiseen ja oppilaitoksessa toimimiseen tarvitaan ensi päivistä alkaen digikyvykkyyttä. Opiskelijat ovat eri-ikäisiä ja heillä on erilaista digitaalista osaamista sekä tarpeita, siksi digitaalisten oppimisympäristöjen suunnitteluun ja opiskelijan perehdyttämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Digitaitoja pidetään nyky-yhteiskunnassa uutena kansalaistaitona, joita on kehitettävä suunnitelmallisesti koko koulujärjestelmän kautta. Digitaitojen kehittäminen on tärkeää koko eliniän, sillä digitaitojen puute voi johtaa digitaaliseen syrjäytymiseen, koulutuksen keskeytymiseen, heikkoon työllistymiseen ja terveydellisiin vaikeuksiin. (Valtioneuvosto 2022, 33-34.)

Tässä kehittämistyössä orientaation tueksi suunnitellaan oppimista tukeva verkkoympäristö. Nurmelan ja Suomisen (2008, 13) mukaan verkko-oppimisympäristöä lähestytään pohtimalla, miten opiskelijan ajatellaan toimivan siellä. Mänty ja Nissinen (2005, 36) kuvaavat kohderyhmälle tapahtuvaa toteutus suunnittelua käyttäjäskenaarion avulla. Sen mukaan opiskelijoilla on erilaisia tarpeita, jotka tulisi konkretisoida. Aikuisopiskelijoiden tarpeet ovat erilaisia kuin nuorilla, myös opiskelun motiivit ja oppimistyyli vaihtelevat. Käyttäjäskenaariossa tulisi myös arvioida missä tilanteissa verkkoa käytetään sekä millaiset taidot ja välineet käyttäjillä on.

Lynch ja Horton (2016) lähestyvät verkkosivuston suunnittelua tavoitteiden asettelun kautta. Aluksi on selkeytettävä sivuston tarkoitus ja mikä on tavoitteena oleva kohderyhmä. On myös mietittävä, onko ympäristö houkutteleva kohderyhmän näkökulmasta. Tavoitteen asettelussa on keskeistä pohtia mitä tuloksia digitaaliselta ympäristöltä odotetaan. Hyvä suunnittelu huomioi aina myös onnistumisindikaattorien suunnittelun, jotka auttavat arvioimaan onko tavoitteisiin päästy. (Lynch & Horton 2016, 6-7.)

Käyttäjäkokeemukset ovat olennaisia kehitettäessä digitaalisia ympäristöjä. Käytettävyyden kannalta verkkosivuston on oltava helppo ja nautittava käyttää. Sivuston on oltava tehokas, jotta selailut ja haut onnistuvat nopeasti. On myös arvioitava millaisia virheitä käyttäjä voi sivustolla tehdä ja onko virhe helposti korjattavissa. Löydettävyyden on myös keskeinen käyttäjäkokeumuksen kannalta. Onko sivusto suunniteltu niin, että käyttäjä löytää keskeiset asiat helposti. Helppokäyttöiseltä sivustolta ensimmäistäkin kertaa sivustoa käyttävä oppii nopeasti, miten tieto löytyy. Käyttäjän on myös helppoa arvioida sijaintia sivuilla. Hyvä verkkosivusto jää myös käyttäjän mieleen ja tarjoaa ilahduttavia kokemuksia. On hyvä pyytää palautetta siitä pitävätkö ihmiset sivuston käyttämisestä vai onko se vain olettaus. Hyödyllisyys on kolmas käyttäjäkokeumuksen kannalta keskeinen alue. Käyttäjä palaa sivustolle helpommin uudelleen, jos hän on saanut kokemuksen sivuston hyödyllisyydestä. (Lynch & Horton 2016, 10-11.)

Digitaalisten palvelujen yhdenvertaisen käytön mahdollistamisesta ja sisällön saavutettavuudesta on säädetty laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. (Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019). Saavutettavuus käsitettä käytetään kuvaamaan verkkosivujen tai digipalveluiden ja mobiilisovelluksien käytön esteettömyyttä. Se varmistaa, että ihmisten erilaisuus huomioidaan jo verkkosivujen ja mobiilisovellusten suunnitteluvaiheessa. Tavoitteena on helpottaa erilaisten ihmisten digipalveluiden käyttöä. Saavutettavuus lisää ihmisten yhdenvertaisuutta digitalisoituvassa yhteiskunnassa. (Liikenne- ja viestintävirasto Traficom 2024.)

Saavutettavuutta voidaan arvioida neljän eri osa-alueen kautta: tekninen saavutettavuus, helppokäyttöisyys, selkeys ja ymmärrettävyys. Tekninen toteutus on alan standardien mukainen, ja verkkopalvelua voi käyttää erilaisilla käyttölaitteilla (esim. tietokone, tabletti, mobiili) ja materiaali on luettavissa avustavilla teknologioilla. Helppokäyttöisyyden näkökulmasta tarkastellaan käyttöliittymän selkeyttä, kokonaisuuden hahmottamista, selkeää navigaatiota ja sujuvaa tiedon löytämistä. Materiaali on helppokäyttöistä verkkosivuilla ja mobiilisovelluksilla. Kolmas saavutettavuuden osa-alue on sisällön selkeys. Digitaalisissa oppimisympäristöissä materiaalit nimetään selkeästi ja navigointiin kiinnitetään huomiota, jotta opiskelu onnistuu itsenäisesti ja sujuvasti. Oppimateriaalin pääsisältö erottuu muista osista. Neljäs saavutettavuuden osa-alue on sisällön ymmärrettävyys, joka pitää sisällään selkeän kielen ja loogisesti etenevät kokonaisuudet. Ymmärrettävä sisältö mahdollistaa oppimisen ja auttaa monenlaisia oppijoita. Saavutettava oppimateriaali helpottaa oppijaa, jolla on haasteita oppimisessa vamman, toimintarajoitteen, luki- ja keskittymisvaikeuksien, rajallisen kielitaidon tai heikkojen IT-taitojen vuoksi. (Avoin tiede 2024.)

Selkokieli termiä käytetään usein, kun tarkoitetaan kieltä, jota on helppo ymmärtää. Selkokieli ja selkeä kieli eroavat kuitenkin toisistaan. Selkeä kieli on yleiskieltä, jossa ei ole erikoissanastoa tai vaikeita rakenteita. (Saavutettavasti.fi 2024a.) Selkokielessä sisältö, rakenne ja sanasto on mukautettu, jotta se olisi luettavaa ja ymmärrettävää. (Selkokeskus 2024). Verkkosivuilla voi yhdistää selkokieltä ja selkeää kieltä. Hyvä tapa on nostaa tärkeimmät asiat sivun alkuun selkokielellä ja jatkaa tekstiä selkeällä kielellä. (Saavutettavasti.fi 2024a.)

Selkeän kielen lisäksi verkkosisällön ymmärtämistä helpottaa tekstin selkeä rakenne. Saavutettavuudessa on tärkeää merkitä tekstin rakenteet oikein: otsikoille tarvitaan otsikkomerkkkaus, luetteloille luettelomerkkkaus ja taulukoille taulukkomerkkaukset. Avustava teknologia välittää tiedon ohjelman rakenteesta käyttäjälle ja mahdollistaa sisällössä liikkumisen. Verkkosisällön suunnittelussa on siis tärkeää ensin määrittää tekstin rakenne ja vasta sen jälkeen ulkoasu. (Saavutettavasti.fi 2024b.)

4 Kehittämistyö ja kehittämisasetelma

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia opintojen aloittamista ammatillisessa koulutuksessa hiusalalla ja tarkastella, kuinka orientaatiota voidaan kehittää niin, että opiskelijat saavat riittävän tuen opiskeluympäristöön tutustumisessa ja kiinnittyvät paremmin opintoihin. Tavoitteena on yhtenäistää hiusalalan opintojen aloitusta Stadin ammattiopistossa, kehittää opintoihin orientaatiomalli ja suunnitella opiskelijoille orientaatiota tukeva verkko-oppimisympäristö. Verkko-oppimisympäristön avulla opiskelijat voivat tutustua, kerrata ja syventää orientaation sisältöjä itsenäisesti. Tämä tukee itseohjautuvuutta ja vahvistaa opiskelijan kiinnitty-

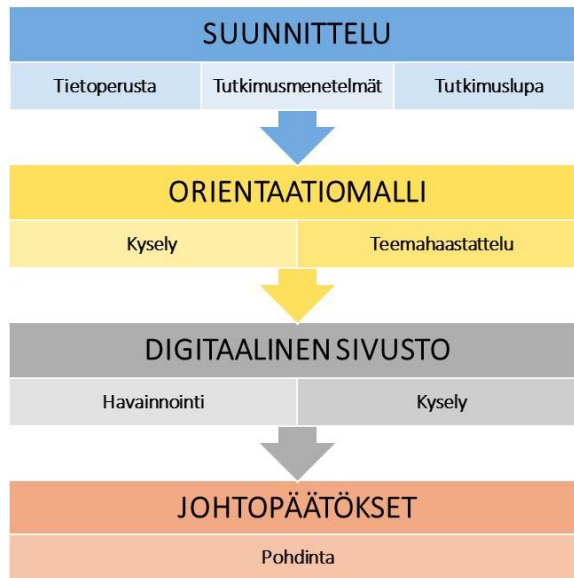
mistä opintoihin. Verkkoympäristö yhtenäistää orientaatiota tarjoamalla ajantasaista ja helposti saatavilla olevaa sisältöä. Orientaatiomallin kehittämistä tarkastellaan erityisesti opiskelijan opintoihin kiinnittymisen vahvistamisen näkökulmasta. Kehittämistehtävä keskittyy hiusalan opintojen orientaatioon Stadin ammattiopistossa. Keskeiset kehittämistarpeet ovat erilaisten käytänteiden yhtenäistäminen ja selkeyttäminen, aktivoivien opetusmenetelmien lisääminen sekä itsenäisen kertaamisen ja ryhmäytymisen vahvistaminen.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten hiusalan opintojen orientaatiota tulisi kehittää, jotta se tukisi paremmin opiskelijoiden opintoihin kiinnittymistä?
- Miten orientaation sisältöjä ja menetelmiä tulisi kehittää vastaamaan opiskelijoiden tarpeita?
- Miten varhainen orientaatio voidaan suunnitella ja toteuttaa osaksi opintojen kokonaisuutta?

Tutkimuskysymyksiin haetaan vastauksia opettajan näkökulmasta, ja tutkimuksessa keskitytään opettajien kokemuksiin, näkemyksiin ja käytännön haasteisiin hiusalan opintojen aloittamisessa. Opettajien kokemusten avulla selvitetään, miten orientaatiota tulisi kehittää tukemaan opiskelijoiden kiinnittymistä, sitoutumista ja oppimista. Tavoitteena on selvittää opettajien kokemuksia nykyisestä opintojen aloituksesta, siihen liittyvistä käytännöistä ja löytää keskeiset kehittämistä vaativat asiat.

Tutkimusmenetelmä on monimenetelmätutkimus, jossa käytetään kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Orientaation kehittämiseen tähtäävä tutkimusaineisto kerätään opettajien kyselyn avulla. Lisäksi opettajille toteutetaan haastatteluita pienryhmissä. Opiskelijoiden kanssa toteutetaan verkko-oppimisympäristössä tapahtuvan työskentelyn havainnointi ja kysely. Näiden menetelmien tavoitteena on kerätä aineistoa verkko-oppimisympäristön kehittämistä varten.

Kuvio 6: Opinnäytetyön vaiheittainen eteneminen

Opettajien kyselyn tulokset ovat merkittäviä orientaatiomallin suunnittelussa. Kyselyn pohjalta tehdään alustava suunnitelma orientaation rakenteesta ja sisällöistä. Kyselyn tulokset vaikuttavat myös käytettävien menetelmien valintaan sekä orientaation keston. Tehtyä suunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään lisää opettajille toteutettavien teemahaastatteluiden avulla. Haastatteluiden avulla saadaan myös lisätietoa siitä, mitä tukea opettajat kokevat tarvitsevansa työnsä tueksi orientaatiota varten. Näillä tuloksilla on vaikutusta myös verkko-oppimisympäristön sisältöön. Opiskelijoiden työskentelyn havainnoinnin ja kyselyn avulla arvioidaan verkko-oppimisympäristön käytettävyyttä, hyödyllisyyttä, ymmärrettävyyttä, selkeyttä ja mielekkyyttä.

Tutkimusmenetelmien monipuolisuudella pyritään saamaan riittävästi luotettavaa tietoa tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Analyysissa huomioidaan rajoitukset luotettavuudessa ja yleistettävyydessä. Kyselyssä on huomioitava, että vastaajissa voi olla opettajia, joilla ei ole paljon kokemusta opintojen aloituksesta. Kysymykset voivat tuntua vaikeilta, jos opettajalla ei ole kokemusta opintojen aloituksesta työssään.

Avoimiin kysymyksiin vastaaminen vaatii enemmän vaivannäköä, eivätkä kaikki vastaajat välttämättä jaksavat vastata kysymyksiin. Avointen kysymysten avulla pyritään saamaan todellista ja uutta tietoa opettajien näkemyksistä, siksi vastausvaihtoehtoja ei ole etukäteen määritelty. Ryhmähaastattelutilanteessa voi esiintyä ryhmäpainetta tai yksittäinen osallistuja voi vaikuttaa tilanteessa voimakkaammin, mikä saattaa vaikuttaa keskustelun tulokseen. Kaikkia teemoja ei välttämättä käsitellä samalla syvällisyydellä eri ryhmätilanteissa. Tämä voi heikentää teemojen käsittelyn perusteellisuutta. Verkko-oppimisympäristön kehittämisessä käytettävä

opiskelijoiden työskentelyn havainnoinnin ja kyselyn tulosten yleistettävyyteen vaikuttaa myös saatava otoskoko.

4.1 Menetelmälliset ratkaisut

4.1.1 Kysely

Kyselytutkimus on tärkeä menetelmä, kun kerätään tietoa esimerkiksi ihmisen toiminnasta, mielipiteistä ja asenteista. Tuomi & Sarajärvi (2018, 84) toteavat, kun halutaan tietää ihmisen ajatuksia tai syitä toiminnalle, on sitä kysyttävä häneltä. Kyselytutkimuksessa kysymykset esitetään kyselylomakkeen välityksellä ilman haastattelijan apua. Kyselylomakkeella on laaja käyttöalue, se sopii moniin eri tarkoituksiin asiakastyytyväisyyden mittaamisesta tutkimuksiin. Kyselylomake on yhä useammin sähköinen, mikä nopeuttaa ja helpottaa vastausten tallentamista ja analysointia. (Vehkalahti 2014, 11, 48.)

Kyselytutkimuksen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Kysely mahdollistaa lukumääräisesti suuren vastaajajoukon ja sen avulla voidaan kysyä useita kysymyksiä. Kyselyn vahvuutena on sen tehokkuus. Se säästää aikaa, koska se on helposti lähetettävissä kohdejoukolle ja hyvin suunniteltu kyselylomake on helppo käsitellä ja analysoida tietokoneavusteisesti. Kyselytutkimuksen heikkoutena nähdään aineiston pinnallisuus ja tutkimuksen teoreettinen vaatimattomuus. Vastauskato voi nousta kyselyssä suureksi. Vastaajien aiheeseen perehtyneisyyttä on vaikea tietää, eikä ole varmuutta siitä, kuinka huolellisesti ja rehellisesti vastauksia on annettu. Kyselylomakkeen laatiminen vaatii taitoa ja vie aikaa. Silti ei ole täyttä varmuutta, että kysymysvaihtoehdot ovat vastaajien näkökulmasta onnistuneita. Kysymyksissä on myös väärinymmärryksen mahdollisuus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 190.)

Kysymyksissä käytetään yleisimmin kolmea eri muotoa. Avoimessa kysymyksessä esitetään kysymys, jonka jälkeen on tyhjä vastaustila. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle tilaa, eivätkä ohjaa vastausta. Avoimet kysymykset voivat tuottaa vaikeammin käsiteltävää, kirjavaa ja luotettavuudeltaan epävarmaa aineistoa. Strukturoituihin monivalintakysymyksiin on tutkija valmistellut valmiit vastausvaihtoehdot, joista valitaan yksi tai useampia vaihtoehtoja. Viimeisenä vastausvaihtoehtona voi olla myös avoin kysymys, jolloin kysymys on avoimen ja strukturoidun kysymyksen välimuoto. Kolmas muoto on asteikkoihin eli skaaloihin pohjautuvat kysymykset. Niissä esitetään väittämiä ja vastaaja arvioi kuinka samaa tai eri mieltä hän on väittämän kanssa. Likertin asteikossa asteikot ovat yleensä 5- tai 7-portaisia. (Hirsjärvi ym. 2008, 193-196.)

Tässä kehittämistyössä toteutettiin kaksi kyselyä. Opettajille suunnattu kysely kohdentui orientaatiomallin kehittämiseen, kun taas opiskelijoille suunnatun kyselyn avulla saatiin käyttäjäkokemuksia orientaatiota tukevasta verkkosivustosta.

4.1.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on samankaltainen avoimuudessaan kuin syvähaastattelu. Haastattelu etenee valittujen tiettyjen aiheiden ja niitä syventävien kysymysten avulla. Teemat on valittu etukäteen tutkimuksen viitekehyksen pohjalta. Teemahaastattelun etuna on, että saatujen vastausten pohjalta kysymyksiä on mahdollisuus tarkentaa ja syventää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.)

Hirsjärvi ja Hurme (2014, 48) muistuttavat, että teemahaastattelua ei hallitse tutkijan näkökulma vaan se tuo tutkittavien näkemykset ja kokemukset esiin. Teemahaastattelussa keskeistä ovat ihmisen tulkinnat ja niille annetut merkitykset, samoin kuin se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelussa kaikille haastateltaville on yhteinen näkökulma, mikä tekee siitä puolistrukturoidun menetelmän. Muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa kysymykset ovat kaikille samat. Teemahaastattelussa ei ole srukturoidun lomakehaastattelun tapaan tarkasti määriteltyjä kysymyksiä tai ennalta määrättyä etenemistä, mutta siitä puuttuu syvähaastattelun vapaus.

Ryhmässä tapahtuvassa haastattelussa tutkijan asema poikkeaa yksilöhaastattelusta. Yksilöhaastattelut etenevät usein kysymys-vastaus asetelmalla tutkijan johtaessa keskustelua. Ryhmäkeskustelussa osallistujat voivat kommentoida toistensa näkökulmia, eivätkä kohdistu puheenvuoroja tutkijalle. Tutkijan tehtävä on tukea aktiivista keskustelua, niin että erilaiset näkökulmat tulevat esiin. Tutkija myös auttaa ryhmää keskustelussa, jos se on yksipuolista, hajanaista ja haparoivaa tai ohjautuu aiheen sivuun. (Pietilä 2017, 114-116.)

Kehittämistehtävässä kyselyn pohjalta kehitettyä orientaatiomallia arvioidaan tarkemmin teemahaastattelun avulla pienryhmissä. Opettajien mielipiteiden avulla orientaatiomallia ja siihen liittyvää verkko-oppimista kehitetään lisää teemahaastattelussa saatujen tulosten mukaisesti.

4.1.3 Havainnointi

Havainnointi sopii aineistonkeruumenetelmäksi sekä laadulliseen että määrälliseen tutkimukseen. (Kananen 2017, 83). Havainnoinnissa tutkija tarkkailee tutkimuskohteen tai tapauksen toimintaa. Havainnointi on erityisen hyvä menetelmä, kun tutkitaan prosesseja, jotka liittyvät ihmisiin. (Kananen 2013, 88.) Havainnoimalla saadaan suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta, sellaisena kuin se näyttäytyy luonnollisessa ympäristössään. Ha-

vainnointi sopii menetelmäksi vuorovaikutukseen tutkimiseen ja nopeasti muuttuviin sekä enakoimattomiin tilanteisiin. Menetelmä on perusteltu myös silloin kun halutaan tietoa, jota ei saada suoraan haastattelemalla tai tutkittavilla on vaikeuksia ilmaista itseään kielellisesti, kuten lapset. (Hirsjärvi ym. 2008, 208.)

Kanasen (2017, 83-84) mukaan havainnoinnin käyttökelpoisuus riippuu siitä, onko ilmiö havainnoitavissa. Havainnointi ei sovi aineiston keruumenetelmäksi, jos selvitetään ihmisen ajattelua, sillä ajatuksia ei voi lukea havainnoimalla tutkittavaa ulkoapäin.

Tutkijalla voi olla vaikutusta havainnointilanteen luotettavuuteen. Havainnoijan läsnäolo voi muuttaa tai häiritä tutkimustilannetta. Eräissä luokahuoneessa tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että sekä opettajien että oppilaiden käyttäytyminen voi muuttua tutkijan saapuessa paikalle. Tätä ilmiötä voidaan vähentää siten, että tutkija käy luokassa useita kertoja ennen varsinaisen aineiston keruun aloittamista, jotta tutkijan läsnäoloon totutaan. Tutkimukseen objektiivisuuteen voi vaikuttaa myös, jos tutkija kiintyy ryhmään tai tilanteeseen tunneperäisesti. Toisinaan voi olla myös vaikea kirjata havaintoja tilanteessa välittömästi, ja ne on kirjattava jälkepäin muistiin luottaen. (Hirsjärvi ym. 2008, 208-209.)

Tässä opinnäytetyössä verkko-oppimisympäristöä kehitetään havainnoimalla opiskelijoiden työskentelyä osallistuvan havainnoinnin avulla. Havainnointiaineisto analysoidaan laadullisesti tarkastelemalla opiskelijoiden toimintaa tehtävien parissa verkkosivustolla.

4.2 Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimukselle haettiin lupa Helsingin kaupungilta. Tutkimuslupa aineistonkeruulle oli voimassa 11.11.2024-1.2.2025. Kehittämistehtävän kohderyhminä olivat hiusalan opettajat ja aloittavat opiskelijat. Kehittämistehtävässä käytettiin eri aineistokeruumenetelmiä kuten kahta kyselyä, haastattelua ja havainnointia. Tuloksia analysoitiin sisällönanalyysin keinoin, jolla pyrittiin löytämään toistuvia teemoja ja merkityksiä, jotka auttaisivat kehittämään uutta toimintamallia. Otos koostui Stadin ammattiopiston hiusalan opettajista ja opiskelijoista.

Kysely opettajille

Ensimmäisenä toteutettiin kysely opettajille. Kysely lähetettiin kaikille Stadin ammattiopiston hiusalan ammatinopettajille sähköpostitse 13.11.2024. Sähköpostin saatteena oli tiedote tutkimuksesta ja digitaalisen Microsoft Forms -kyselylomakkeen linkki. Tiedotuskirjeessä kerrottiin tutkimuksen aihe, tavoite, tarkoitus, kyselyn vapaaehtoisuus, anonymisuus ja opinnäytetyöntekijän yhteystiedot. Tiedotuskirjeessä kerrottiin myös mahdollisuudesta osallistua ryhmähaastatteluun, sen tarkoituksesta sekä haastatteluun ilmoittautumisesta. Kirjeessä tiedotettiin myös aineiston käsittelystä, julkaisemisesta ja hävittämisestä. Ryhmähaastattelun osalta kerrottiin suostumuslomakkeesta.

Vehkalahti (2014, 47-48) kuvaa saatekirjettä kyselyn julkisivuna. Saatekirje on tärkeä, koska se vaikuttaa siihen päättääkö vastaaja vastata kyselyyn. Vaikka tutkimuslomake olisi hyvin laadittu, huono saatekirje saattaa estää kiinnostuksen heräämisen ja vastauksen saamisen. Paras vastausmotivaatio saadaan, kun aihe kiinnostaa jo valmiiksi vastaajaa. Hyvin laaditulla saatekirjeellä on myös vaikutusta vastausten luotettavuuteen.

Kysely lähetettiin 31 hiusalan opettajalle. Vastauksia saatiin ensin seitsemältä opettajalta, mutta viikon kuluttua lähetetyn muistutusviestin jälkeen 12 opettajaa vastasi kyselyyn. Vastauksia opettajilta saatiin yhteensä 19.

Kyselyssä kartoitettiin kokemuksia nykyisestä orientaatiosta ja havaituista kehittämistarpeista. Lisäksi kysyttiin näkemyksiä sisällöstä, ensimmäisen HOKS-keskustelun sopivasta ajankohdasta sekä opiskelijaa aktivoivista ja vuorovaikutusta lisäävistä menetelmistä. Opettajilta kysyttiin myös mielipidettä orientaation jakamisesta kolmeen osaan: esiorientaatio, orientaatio ja jälkiorientaatio.

Kyselyssä oli yhteensä yhdeksän kysymystä. Kysymyksistä kaksi oli monivalintakysymyksiä ja yksi kysymys perustui kolmeportaiseen mielipideasteikkoon. Kuusi kysymystä oli avoimia. Hirsjärvi ym. (2008, 196) mukaan avoimet kysymykset tarjoavat vastaajalle tilaisuuden ilmaista todellisen mielipiteensä, kun taas monivalintakysymykset rajaavat vastaukset ennalta määriteltäviin vaihtoehtoihin. Avoimien kysymysten avulla saadaan myös tietoa vastaajien todellisesta tietämyksestä aiheesta.

Google Forms koostaa vastauksista yhteenvedon nopeaa analysointia varten. Yhteenvedon tuloksista nähdään, että yhteen kyselyyn käytetty vastausaika oli lähes 33 minuuttia. Tämä oli arvioitua pidempi aika, joka voi selittyä useammalla tekijällä. Kysymysaiheet ovat syvällisiä ja avoimiin kysymyksiin vastausten pohtiminen vie enemmän aikaa. Vastausaikaa voi selittää myös se, että vastaajat kokevat aiheen tärkeäksi ja sitoutuvat aiheeseen. Kysymyksiin halutaan vastata huolellisesti ja tarkasti, mikä lisää tulosten luotettavuutta.

Kysymyksiin saatuja vastauksia analysoitiin laadullisin ja määrällisin menetelmin. Formsien tiedot saadaan vietyä Exceliin perusanalysointia varten. Formsien tiedot saadaan myös Pivot-taulukkoon tietojen järjestämistä ja ryhmittelyä varten. Tutkimusaineiston lajittelussa opinnäytetyöntekijä luokitteli avointen kysymysten vastaukset ja tekoälyn (ChatGPT) avulla vastauksia kokeiltiin lajitella määriteltäviin luokkiin. Vastaukset tarkistettaessa havaittiin, että tekoäly ei tunnista kaikkia vastausvaihtoehtoja ja lajittelu korjattiin itsenäisesti. Vastauksia ryhmiteltiin aihealueittain sekä määrällisesti. Vastauksien havainnollistettiin myös kaavioiden avulla. Avointen kysymysten vastauksia myös litteroitiin ja litteroituja vastauksia käytettiin esimerkkeinä tulosten esittelyssä.

Teemahaastattelu opettajille

Opettajille suunnatun kyselyn tiedotteessa informoitiin myös pienryhmissä toteutettavista teemahaastatteluista. Opettajilla oli mahdollisuus ilmoittautua haastatteluun vastaamalla sähköpostiviestiin. Kyselyyn vastaaminen ei edellyttänyt haastatteluun osallistumista. Tavoitteena oli saada haastattelu kahdelta tai kolmelta pienryhmältä. Tutkimuslupa oli haettu 12 opettajalle ja haastatteluun ilmoittautui yhdeksän opettajaa, joista yksi perui osallistumisen työesteen vuoksi. Kolme haastattelua toteutettiin kahden ja kolmen hengen pienryhmissä, jotta jokaisen osallistujan olisi helpompi tuoda näkemyksensä esiin. Hirsjärvi ym. (2008, 206) mukaan Lähteenmaan (1991); Laurisen ym. (1996) kokemus on, että ryhmässä haastateltavien sopiva määrä on kahdesta kolmeen henkilöä. Useamman haastateltavan ääniä voi olla vaikea erottaa toisistaan nauhoitusten litterointivaiheessa.

Haastattelut toteutettiin 2.-10.12.2024. Haastatteluun osallistujilta pyydettiin vapaaehtoinen suostumus haastatteluun kirjallisena. Haastatteluun varattiin aikaa yksi tunti, mikä oli sopiva aika. Haastatteluun osallistuvat saivat etukäteen tutustuttavaksi haastattelukysymykset sekä opettajien kyselyn pohjalta suunnitellun orientaatiomallin. Teemahaastattelun tavoitteena oli arvioida kyselyn perusteella suunniteltua orientaatiomallia sekä sitä tukevaa verkkosivustoa ja kehittää niitä lisää.

Haastattelutilanteissa yksi kolmen hengen ryhmä oli läsnä samassa tilassa ja kahdessa kahden hengen haastattelutilanteessa toinen osallistujista osallistui videoyhteydellä Teamsin kautta. Haastattelussa ilmeni, että jokainen osallistuja oli perehtynyt etukäteen kysymyksiin ja suunniteltuun orientaatiomalliin. Tämä kävi ilmi siitä, että osallistujilla oli mukanaan muistiinpanoja tai he ottivat esiin teemoja ja kysymyksiä, joita ei vielä oltu yhdessä käsitelty. Osallistujien etukäteisvalmistautumisen ansiosta käytettävissä oleva aika riitti hyvin ja keskustelu pysyi aiheessa. Opettajat toivat esiin kokemuksia ja kehittämisehdotuksia sekä esittivät kysymyksiä suunnitellusta mallista. Haastatteluiden ja osallistujien määrä oli riittävä. Voidaan katsoa, että haastatteluiden avulla saavutettiin kylläntyminen eli saturaatio, jolloin tutkimusongelmasta ei saada enää uutta tietoa, vaan asiat toistuvat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99).

Teemahaastattelut tallennettiin Teams-tallenteena ja mobiililaitteella, joka kerrottiin osallistujille. Haastattelujen litteroinnissa eli puheaineiston kirjoittamisessa hyödynnettiin Teamsin litterointiominaisuutta. Litteroitu aineisto tarkistettiin katsomalla nauhoitteet uudelleen ja tekemällä täydennyksiä tai sanakorjauksia tarvittaviin kohtiin. Litterointivaiheessa aineisto myös anonymisoitiin. Litteroitu aineisto luettiin useita kertoja ja siitä tunnistettiin kehittämistyötä tukevia ideoita ja aiheita. Opinnäytetyöntekijä teemoitti teemahaastattelun itsenäisesti ja ensimmäistä haastatteluaineistoa kokeiltiin lajitella määriteltyihin teemoihin tekoälyn avulla. Tekoälyn tuottama lajittelu tarkistettiin ja huomattiin että tekoäly ei kyennyt virheet-

tömään lajitteluun. Lajittelu korjattiin ja opinnäytetyöntekijä sijoitti myöhemmät haastattelut luokkiin itsenäisesti. Koska haastateltavien määrä oli pieni, myös yksittäiset havainnot ja ehdotukset huomioitiin. Saatujen tulosten perusteella orientaatiomallia kehitettiin niiden mukaisesti.

Havainnointi ja kysely opiskelijoille

Opiskelijoille suunnattuja tutkimusmenetelmiä oli kaksi, havainnointi ja kysely. Opintojen aloituksen tueksi kehitettiin opiskelijoille verkkosivusto. Sivuston koekäyttöön valikoitui hiusalan ryhmä, joka oli opintojen alkuvaiheessa. Opiskelijat edustivat tavanomaista hiusalan opiskelijaryhmää, jossa on eri-ikäisiä opiskelijoita sekä erilaisia tuentarpeita kuten suomen kielen tuki. Tutkimusaikana opetusryhmässä oli paikalla 15 opiskelijaa, joista 14 osallistui tutkimukseen. Ryhmän kaikille opiskelijoille oli lähetetty etukäteen tiedote Wilman kautta. Myös alaikäisten huoltajille lähetettiin informaatio.

Aluksi opiskelijoille kerrottiin tutkimuksen aihe ja tarkoitus sekä esiteltiin lyhyesti sivuston pääperiaatteet. Opiskelijoille kerrottiin, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, sen saa keskeyttää ja että tiedot käsitellään anonymisti. Opiskelijoille kerrottiin, että tehtävässä he avaavat sivuston omilla puhelimillaan ja etsivät vastaukset neljään kysymykseen. Tehtävä oli halutessa myös mahdollista tehdä oppilaitoksen kannettavilla tietokoneilla. Sen jälkeen opiskelijoilla olisi mahdollisuus antaa sivustosta palautetta lyhyen kyselyn kautta ja että kysely on myös vapaaehtoinen.

Opiskelijat oli tarkoitus jakaa vähintään kahteen osaan, mutta opiskelijat ilmaisivat kiinnostuksensa aloittaa yhtä aikaa. Opinnäytetyöntekijä ei nähnyt asialle estettä, koska se antaisi käsityksen todellisesta opetustilanteesta ja opiskelijoiden tarvitsemasta ohjauksesta ryhmätilanteessa. Opiskelijat etsivät vastauksia verkkosivustolta neljään yksinkertaiseen kysymykseen, jotka liittyivät opintojen aikatauluun, yhteistietoihin ja opiskelijapalveluihin. Työskentelyn havainnoinnissa seurattiin miten opiskelijat aloittavat tehtävän. Huomion kohteena oli, aloitetaanko työskentely nopeasti, tarvitseeko opiskelija perehtymisaikaa vai kaipaako hän opettajan ohjausta ennen tehtävän aloittamista. Lisäksi havainnoitiin työskentelyn etenemisen sujuvuutta ja keskittymiskykyä. Myös opiskelijoiden motivaatiotasosta tehtiin havaintoja.

Havainnointitilanteen aikana tutkija ehti kirjata kellonaikoja, mutta muut havainnot kirjattiin havainnointitilanteen jälkeen. Havainnointia helpotti etukäteen laadittu strukturoitu lomake havainnoitavista asioista. Havainnointitapa oli osallistuva, mutta tutkittavilla oli heti tieto, että havainnoija on ryhmässä havaintojen tekijänä. Tutkijan on tärkeä muistaa, että havainnot ja omat tulkinnat havainnoista on pidettävä erillään. (Hirsjärvi ym. 2008, 212.)

Työskentelyn jälkeen opiskelijoilta kerättiin palautetta kyselyn avulla. Kyselyn avulla pyrittiin selvittämään opiskelijoiden kokemuksia sivuston käytöstä, kuten verkko-oppimisympäristön tarpeellisuudesta, vaativuustasosta ja helppokäyttöisyydestä. Opiskelijat saivat Microsoft Forms -kyselyä varten QR-koodin. He vastasivat kyselyyn puhelimella, vastaajia oli 14.

Kyselyssä oli yhdeksän kysymystä, joista viisi oli strukturoituja monivalintakysymystä. Neljässä kysymyksessä oli kahdesta kolmeen vastausvaihtoehtoa, yhdessä kysymyksessä neljä vaihtoehtoa ja yhdessä monivalintakysymyksessä kuusi vaihtoehtoa. Kysymyksistä kolme oli avoimia. Kysymyslomakkeen suunnittelussa otettiin huomioon erilaiset opiskelijat ja siinä kiinnitettiin huomiota selkeään kieleen, täytön helppouteen ja vastaamisen nopeuteen. Vastaamiseen käytetty aika oli keskimäärin hieman yli kaksi minuuttia. Kyselyt analysoitiin osittain määrällisesti, mutta avoimet vastaukset käsiteltiin laadullisesti.

4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tämä opinnäytetyö noudattaa Laurea ammattikorkeakoulun tutkimuseettisiä ohjeita ja hyvää tieteellistä käytäntöä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeistuksen mukaisesti. Tutkimusta varten haettiin tutkimuslupa Helsingin kaupungilta kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta. Aineiston kerääminen toteutettiin tutkimusluvan mukaisesti ajalla 11.11.2024-1.2.2025.

Osallistujia informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta, menetelmistä ja siitä, miten saatuja tietoja käytetään. Osallistujia informoitiin myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja että osallistumisen voi keskeyttää halutessaan ilman kielteisiä seurauksia. Myös alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajille lähetettiin informaatio tutkimuksesta, vaikka yli 15-vuotias opiskelija voi osallistua tutkimukseen omalla suostumuksella. Ennen haastattelua tutkittavilta pyydettiin vapaaehtoinen kirjallinen suostumus.

Tutkimuksessa ei kerätty henkilötietoja. Tutkimuksessa kerätty aineisto käsiteltiin anonyymisti ja luottamuksellisesti. Aineisto on säilytetty tietoturvallisesti, ja siihen on ollut pääsy vain tutkimuksen tekijällä. Digitaalinen aineisto on säilytetty OneDrive-pilvipalvelussa, joka on suojattu henkilökohtaisella salasanalla ja Helsingin kaupungin käyttämällä tietoturvatiedoilla. Paperinen aineisto kuten havainnointilomakkeet, suostumuslomakkeet ja haastattelu-muistiinpanot säilytettiin lukitussa kaapissa. Haastattelut tallennettiin Microsoft Teams -tallenteena ja mobiililaitteella. Tutkimuksen valmistuttua kaikki kerätty tutkimusaineisto tuhoaan asianmukaisesti.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti ilmaisee sen, mitataanko sitä mitä piti. Mittauksen luotettavuuden arvioinnissa validiteetti on keskeinen tekijä, sillä jos mitattava asia ei ole oikea, ei reliabiliteetilla ole merkitystä. Reliabiliteetti kertoo mittauksen tarkkuuden. Mittauksen lisäksi tiedonkeruu aiheuttaa epätarkkuutta

luotettavuudessa. Vastausprosentti kertoo, kuinka moni otokseen valituista henkilöistä vastasi kyselyyn. Mikäli vastausprosentti jää kovin alhaiseksi, otos ei edusta perusjoukkoa, mikä voi heikentää tulosten yleistettävyyttä. (Vehkalahti 2014, 40-44.)

Tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään käyttämällä monipuolisia menetelmiä ja menetelmätriangulaatiota. Orientaatiomallin kehittämisessä on hyödynnetty sekä aiempaa tutkimustietoa ja kirjallisuutta että opettajilta kerättyä kysely- ja haastatteluaineistoa. Verkko-ympäristön toimivuutta on tutkittu opiskelijoiden työskentelyn havainnoinnin ja palautekyselyn avulla. Luotettavuutta on haluttu vahvistaa edustavalla kohderyhmällä, joka muodostuu sekä opettajista että opiskelijoista. Kehittämistehtävä on kuvattu avoimesti ja läpinäkyvästi koko tutkimusprosessin osalta. Saatu tutkimusaineisto on analysoitu huolellisesti.

Opinnäytetyössä on käytetty apuna tekoälyä ja sen käyttö on kuvattu seuraavissa luvuissa: Johdanto, Pohdinta, Aineiston keruu ja analysointi sekä Orientaation tueksi suunniteltu verkkosivusto. Tekoäly on mainittu myös Lähteet-sivuilla.

5 Tulokset ja tuotokset

Tässä luvussa kerrotaan opettajille suunnatun kyselyn ja teemahaastatteluiden sekä opiskelijoiden työskentelyn havainnoinnin ja kyselyn tuloksista. Kyselyn avulla oli tavoitteena saada opettajilta näkemyksiä orientaation suunnittelun perustaksi. Kyselyssä kartoitettiin kokemuksia nykyisestä orientaatiosta ja havaituista kehittämistarpeista. Lisäksi kysyttiin näkemyksiä sisällöstä sekä opiskelijaa aktivoivista ja vuorovaikutusta lisäävistä menetelmistä. Opettajilta kysyttiin myös mielipidettä orientaation jakamisesta kolmeen osaan: esiorientaatio, orientaatio ja jälkiorientaatio. Teemahaastatteluiden avulla pyrittiin arvioimaan kehitettyä orientaatiomallia. Opettajia myös osallistettiin kehittämään edelleen uutta orientaatiomallia ja siihen liittyvää verkkosivustoa.

Opiskelijat testasivat orientaation tueksi suunniteltua Google Sites -sivustoa, ja heidän työskentelyään havainnoitiin. Havainnoinnissa kiinnitettiin huomiota opiskelijan tehtäviin käyttämään aikaan, ohjaustarpeeseen, keskittymiseen ja tehtävässä etenemiseen. Työskentelyn jälkeen opiskelijoilta kerättiin palautetta kyselyn avulla. Kyselyn avulla pyrittiin selvittämään opiskelijoiden kokemuksia, kuten verkkosivun tarpeellisuus, vaatavuustaso ja helppokäyttöisyys.

5.1 Kysely opettajille

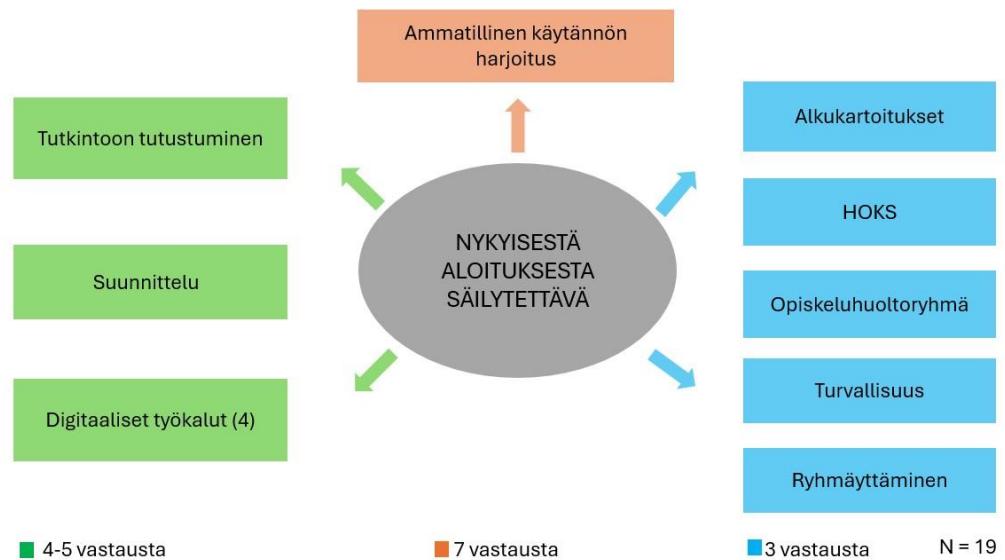
Hiusalan opettajille suunnatun kyselyn tavoitteena oli saada kerralla suuremmalta opettajajoukolta näkemyksiä orientaation suunnittelun perustaksi.

Kysymys 1. koski opettajien toimipaikkaa. Savonkadun toimipaikassa kysely lähetettiin 19 opettajille, joista 14 opettajaa vastasi kyselyyn. Meritalon toimipaikassa kysely lähetettiin 12 opettajille ja viisi opettajaa vastasi kyselyyn. Vastausprosentti on yhteensä 61 %. Savonkadun toimipaikan osalta vastausprosentti oli 74 % ja Meritalon toimipaikan osalta 42 %. Vastausprosenttia voidaan pitää erinomaisena, koska kyselyn aiheena ollut opintojen aloitus ei kuulu kaikkien opettajien työnkuvaan.

Kysymyksessä 2. selvitettiin opettajien mielipiteitä siitä, mitä nykyisestä aloituksesta olisi tärkeä säilyttää, kun uutta aloitusta kehitetään. Avoimen kysymyksen avulla pyrittiin saamaan kuvaa siitä mitä eri toimipaikoissa on koettu hyvänä, onnistuneena tai tarpeellisena. Koska toimipaikoissa ei ole ollut yhtenäistä aloitustapaa, vastaajat ovat voineet pohtia asiaa eri näkökulmista.

Savonkadun toimipaikan vastaajilla on kokemuksia yhtenäisemmästä aloituksesta ja opettajilla on myös kokemusta aloituksesta, josta he vastaavat itse. Meritalon toimipaikassa opettajilla on kokemuksia yhteisesti käytetyistä aiheista ja itsenäisemmästä aloituksen toteutuksesta.

Ammatilliset käytännön harjoitukset olivat tärkeitä aloituksessa seitsemän vastaajan mielestä. Tutkintoon tutustumista piti tärkeänä viisi vastaajaa. Suunnitteluun liittyviä asioita nousi esiin myös viidessä vastauksessa. Suunnittelusta haluttiin säilyttää aloituksen selkeys, yhdenmukainen rakenne ja se, että kaikilla osallistujilla on tieto heille kuuluvista tehtävistä. Digitaalisten työkalujen käyttöönottoon liittyviä asioita piti tärkeänä neljä vastaajaa. Seuraavat aiheet olivat tärkeitä aloituksessa kolmen vastaajan mukaan: alkukartoitukset, ensikertainen HOKS, opiskeluhuoltoryhmän vierailu, ryhmäyttäminen ja turvallisuusinfo. Työvälineisiin ja työasuun perehdyttämistä piti tärkeänä kaksi vastaajaa. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa nousi esiin pienempi ryhmäkoko aloituksen aikana ja vierailu maahantuojuille.

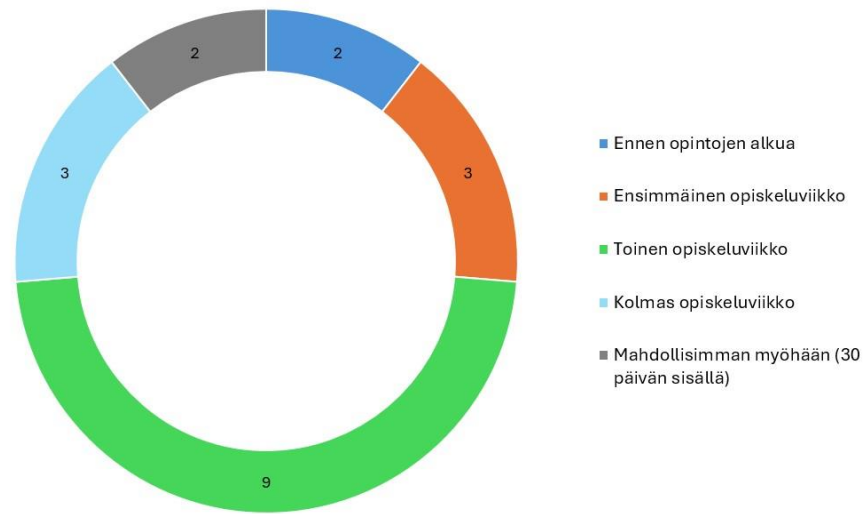

Kuvio 7: Säilytettävät aiheet opintojen aloituksessa opettajien näkemyksen mukaan

Vastauksista havaitaan, että opettajat pitävät erityisen tärkeänä sitä, että opiskelijat pääsevät tutustumaan käytännön ammatillisiin harjoituksiin ensi päivästä alkaen. Tutkintoon ja ammatilliseen opiskeluun perehtyminen nousi myös merkittäväksi. Opettajat arvostavat aloituksen suunnitelmallisuutta ja hyvää organisointia selkeyttää toimintaa. Digitaalisten työkalujen käyttöönotto on tärkeää, jotta opiskelijat saavat valmiudet yhteydenpitoon ja työjärjestyksen seurantaan. Opiskeluhooltoryhmän tunnin ja ryhmyttämisen avulla vähennetään opiskelijoiden jännittämistä sekä muodostetaan uusia kaverisuhteita. Henkilökohtaisen opiskelun kehittämissuunnitelman laatiminen sekä sitä tukevat kartoitukset ovat opintojen ja tuen suunnittelun perusta. Turvallisuuteen liittyvä perehdytys lisää tärkeiden toimintatapojen ja sääntöjen tuntemusta sekä opiskelijan toimintakykyisyyttä erilaisissa tilanteissa. Työvälineiden hankintaan perehdyttäminen on tärkeää opiskelijoille, jotka eivät kuulu maksuttomuuden piiriin.

Kysymyksessä 3. selvitettiin yksinkertaisen monivalintakysymyksen avulla parasta ajankohtaa ensimmäiselle HOKS-keskustelulle. Valmiita vastausvaihtoehtoja oli viisi. Opiskelun toinen viikko oli paras ajankohta HOKS-keskustelulle yhdeksän vastaajan mielestä. Ensimmäisen ja kolmannen opiskeluvikoin kannalla oli kolme vastaajaa kummassakin vaihtoehdossa. Kaksi vastaajaa kannatti ennen opintojen alkua sijoittuvaa HOKS-keskustelua ja kaksi vastaajaa mahdollisimman myöhään tapahtuvaa keskustelua. HOKSin ensikertainen hyväksyntä on Stadin ammattiopistossa tavoitteena tehdä 30 päivän kuluessa opintojen aloituksesta, joten se oli

vaihtoehtojen myöhäisin aika.

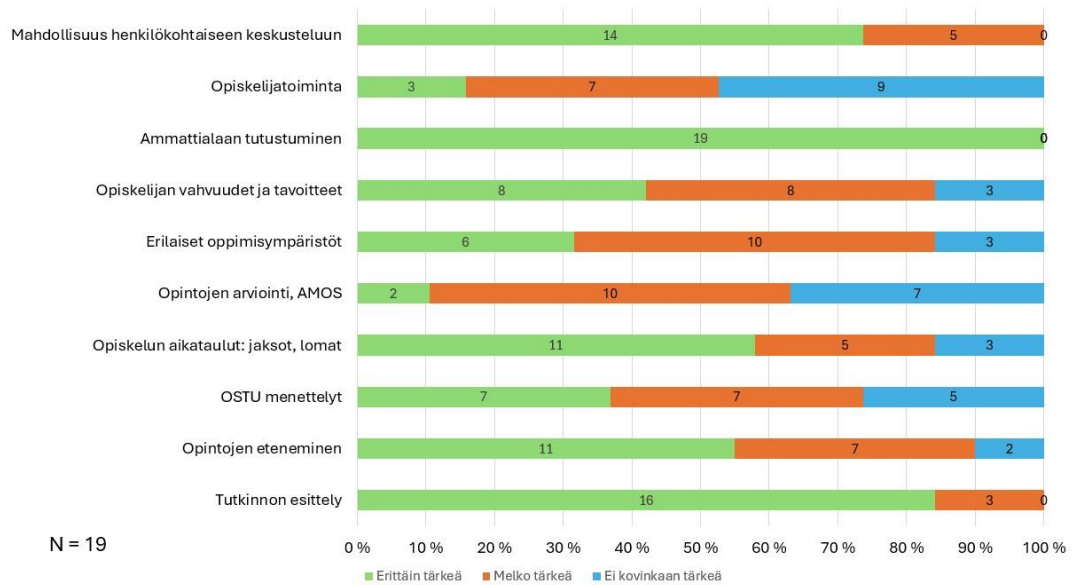
Numerot rengaskaaviossa osoittavat vastausten määrät eri vastausluokissa. N = 19

Kuvio 8: Opettajien näkemykset ensimmäisen HOKS-keskustelun ajankohdasta

Tuloksista voidaan havaita, että suurin osa opettajista sijoittaisi ensimmäisen HOKS-keskustelun opintojen alkuvaiheeseen, erityisesti toiselle opiskeluviikolle. Vastauksissa on kuitenkin hajontaa ja useita vaihtoehtoja kannatettiin. Yksi vastaaja toi esiin seuraavan näkökulman HOKS-keskustelun ajankohtaan avoimen kysymyksen 9. kautta.

Haluan vielä lisätä kohtaan 3: Ison ryhmän kanssa hokseja ei ehdi pitää viikossa, ja ne yleensä ajoittuvat toiselle ja kolmannelle viikolle. Ensihoksiin mennessä olisi hyvä saada tuen kartoitustulokset, joiden perusteella ETU-suunnitelmat tehdään. Opettajan työaika säästää, jos ensihoksin yhteydessä saadaan tehtyä myös ETU-suunnitelmat. Kartoituksissa menee yleensä hetki, joten ne olisi hyvä tehdä melko pian. Tähän voisi olla myös vaihtoehtona ryhmähoks, joka sijoittuisi toiselle viikolle. Ryhmähokseissa voisi olla yhteiset teemat kuten ostut ja todistukset aiemmista opinnoista sekä tutustuminen valinnaisiin opintoihin. Kun kaikkea ei tarvitse käydä yksitellen, se säästää aikaa.

Kysymyksessä 4. selvitettiin opettajien mielipiteitä siitä miten tärkeinä he pitävät erilaisia teemoja, jotka yleisesti kuuluvat opintojen alkuvaiheeseen. Kysymyksessä lueteltiin ensin Stadin ammattiopiston määrittelemät perehdytyksen pakolliset osa-alueet. Näitä ei sisällytetty vastausvaihtoehtoihin, koska ne kuuluvat jo perehdytyksen ennalta määriteltyyn sisältöön. Vastaajia pyydettiin arvioimaan muiden, ei-pakollisten aihealueiden koettua tärkeyttä. Vastaukset annettiin supistetulla Likertin asteikolla kolmeportaisena (erittäin tärkeä, melko tärkeä, ei kovinkaan tärkeä). Kolmeportaisen vastausmallin tavoitteena oli yksinkertaistaa vastaamista ja vähentää neutraaleja valintoja. Vastaajia ei rajoitettu, vaan he saivat nostaa kaikki vastaukset haluamaansa vastausvaihtoehtoon.

Kuvio 9: Opettajien näkemykset opintojen alkuvaiheen teemojen tärkeydestä

Opettajat pitivät ammattialaan tutustumista tärkeimpänä teemana opintojen alkuvaiheessa. Kaikki vastaajat pitivät sitä erittäin tärkeänä. Myös tutkinnon esittely arvioitiin hyvin tärkeäksi. Valtaosa (16 opettajaa), piti sitä erittäin tärkeänä ja kolme vastaajaa melko tärkeänä.

Henkilökohtainen keskustelu oli useimpien mielestä olennainen osa opintojen alkua. Neljäätoista vastaajaa piti sitä erittäin tärkeänä ja viisi melko tärkeänä. Opintojen etenemiseen, aikatauluihin ja loma-aikoihin perehtyminen sai myös vahvaa kannatusta. Yksitoista vastaajaa piti sitä erittäin tärkeänä ja kahdeksan vastaajaa melko tärkeänä.

Opiskelijan vahvuuksien ja tavoitteiden huomiointi sai aikaan enemmän hajontaa vastauksissa. Kahdeksan vastaajan mukaan se oli erittäin tärkeä ja saman verran vastaajia piti sitä melko tärkeänä, kun taas muutamat eivät pitäneet sitä kovinkaan tärkeänä.

Osaamisen tunnustamisen menettelyt ja erilaisiin oppimisympäristöihin tutustuminen koettiin jonkin verran vähemmän tärkeinä. Noin kolmannes vastaajista piti niitä tärkeinä mutta useimmat vastaajat arvioivat ne melko tärkeiksi tai ei kovinkaan tärkeiksi.

Vähiten tärkeimpinä teemoina pidettiin opiskelijatoimintaa, opintojen arviointia ja ammatti-osaamisen näyttöjä. Esimerkiksi opiskelijatoiminta sai vain muutaman erittäin tärkeän maininnan, ja lähes puolet ei pitänyt sitä kovinkaan tärkeänä.

Kysymyksessä 5. opettajilla oli vielä mahdollisuus lisätä muita tärkeitä aloituksessa käsiteltäviä aiheita. Avoimen kysymyksen avulla oli mahdollisuus nostaa uusia aiheita ja antaa tarvittaessa tarkennuksia aiheisiin.

Opiskeluun sitoutumiseen liittyviä aiheita tuli esiin viidessä vastauksessa. Opetukseen osallistumisen merkitys ja toisaalta poissaolojen vaikutus opinnoissa etenemiseen nousi kaikissa viidessä vastauksessa. Myöhästymis- ja poissaolokäytänteiden selvittämistä pidettiin tärkeänä opintojen alkuvaiheessa. Stadin ammattiopiston Tuen portaat-toimintamallin esittely nousi esiin yhdessä vastauksessa. Vastauksissa painotettiin myös opiskelijan omaa vastuuta opintojen etenemisestä.

Ammattialaan liittyviä aiheita nostettiin esiin kolmessa vastauksessa. Alan erityispiirteet kuten asiakaspalvelu, vuorovaikutus, työnkuva, aikataulutettu työskentely, työajat, työmahdollisuudet ja itsensä työllistäminen yrittäjänä koettiin tärkeiksi ottaa esille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Yksittäisissä vastauksissa toivottiin opiskelijoille perehdytettävän seuraavia aiheita: järjestys- säännöt, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Alussa olisi tärkeä selvittää miten alan opiskelu poikkeaa esimerkiksi peruskoulun tai lukion opiskelusta. Aloittavien opiskelijoiden olisi ymmärrettävä, että alan opetuksessa harjoituksia tehdään toistoina ja opiskelijat toimivat toistensa harjoitusmalleina. Opiskelun suunnittelua varten opiskelijalle on myös selvitettävä mikä on HOKS-keskustelu ja kuinka siihen valmistaudutaan. Yhteisten tutkinnon osien (yto) opintojen ohjaus nousi esiin yhdessä vastauksessa. Opiskelun mahdollisuudet mm. kansainvälisyys, projektit ja kilpailutoiminta oli mainittu myös yhdessä vastauksessa. Myös useampaan opettajaan tutustuminen, ryhmäyttäminen ja opiskelijakummitoiminta tulivat vastauksissa esille.

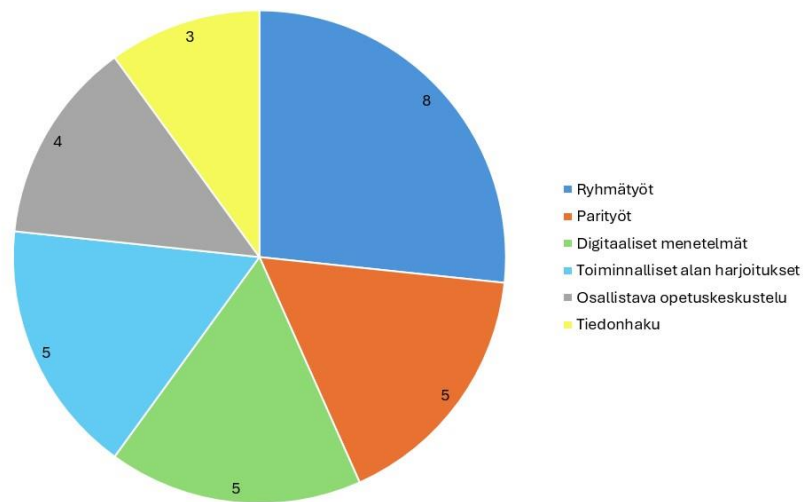
Kahdessa vastauksessa todettiin, että opiskelun ensi päivinä tietoa tulee runsaasti ja osa siitä unohtuu helposti. Lisäksi tuotiin esiin, että vaikka jokainen aihe on tärkeä, kaikkea ei voi sisällyttää alkupäiviin, sillä opiskelijan vastaanottokyky on rajallinen.

Kysymyksessä 6. opettajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, mistä aiheista opiskelijat kysyvät tai tarvitsevat vielä kertausta orientaation jälkeen. Tutkinnon perusteisiin viitataan yhdeksässä vastauksessa. Opiskelijat tarvitsevat kertausta tutkinnon muodostumisesta, valinnaisista ja pakollisista tutkinnonosista, opintojen etenemisestä ja osaamisen arvioinnista. Myös osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen (OSTU) liittyviä kysymyksiä nousi esiin, koskien sekä yhteisiä että ammatillisia tutkinnon osia.

Seitsemässä vastauksessa todettiin, että opiskelijat tarvitsevat apua digitaalisten työkalujen ja oppimisolustojen käytössä. Salasanat, käyttäjätunnukset ja sisälle kirjautuminen aiheuttavat opiskelijoilla kysymyksiä, ja erityisesti Wilman käyttöön liittyy haasteita.

Neljässä vastauksessa todetaan, että opiskelijat kysyvät "kaikesta". Opintotoimiston palvelut ja aukioloajat nousevat esiin kolmessa vastauksessa. Henkilöstön yhteystiedot, opintojen aikataulut ja loma-ajat sekä työvälineiden hankinta herättivät kysymyksiä opiskelijoissa kahden vastaajan mukaan.

Kolmessa yksittäisessä vastauksessa tuodaan esiin, että opintojen aloituksessa nähdään uuden oppimisen haasteita, koska opiskelijoilla on paljon opittavaa ja uudessa koulussa sekä ryhmässä olo jännittää. Asioiden jakaminen pidemmälle aikavälille ja niiden kertaaminen koettiin tärkeänä.

Numerot ympyräkaaviossa osoittavat vastausten määrät eri vastausluokissa. N = 19

Kuvio 10: Opettajien suositukset opiskelijaa aktivoivista ja vuorovaikutusta lisäävistä opetusmenetelmistä orientaatioon

Kysymyksessä 7. selvitettiin millaisia opiskelijaa aktivoivia ja vuorovaikutusta lisääviä opetusmenetelmiä opettajat suosittelevat orientaatioon. Avoimella kysymyksen asettelulla pyrittiin saamaan todellista tietoa käytetyistä ja menetelmistä.

Kahdeksassa vastauksessa tuodaan esiin ryhmätyöt tai ryhmässä tehtävät harjoitukset. Vastauksissa tulee esiin, että alalta ja tulevasta opiskelusta löytyy mielekkäitä keskustelunaiheita, jolloin osallistumisen kynnyks on matala. Keskustelun virittäjinä voidaan käyttää myös tunne-/teemakortteja ja keskustelun pohjalta ryhmälle voidaan muodostaa yhteiset pelisäännöt.

Parityöskentely ja parikeskustelut nousevat esiin viidessä vastauksessa. Vastauksissa mainitaan parin kanssa tapahtuvan keskustelun aiheiksi tulevaisuuden suunnitelmat alalla, omat kampaajakokemukset, tunnelmat opiskelun ensi hetkinä ja kulttuurierot hiusten hoitamisessa.

Digitaalisia menetelmiä suositellaan viidessä vastauksessa. Kahoot, Seppo-peli, Sanapilvi ja interaktiiviset alustat, joissa voi käyttää videoita ja puhetta ovat innostavia.

Toiminnalliset alan harjoitukset mainitaan viidessä vastauksessa. Hiusalan käytännön harjoitukset kuten letin tekeminen, aktivoivat opiskelijaa ja samalla kädentaitojen kehittyminen alkaa. Nämä harjoitustyöt tarjoavat myös hyvän mahdollisuuden parityöhön tai keskusteluun työskentelyn lomassa. Opettajat korostivat, että käytännön työskentely olisi tärkeä aloittaa mahdollisimman pian.

Osallistava opetuskeskustelu nousi esiin neljässä vastauksessa. Keskustelu voidaan aloittaa parin kanssa tai pienryhmissä ja sen tueksi voi antaa itsenäisiä tiedonhakutehtäviä. Opettajan roolissa nähtiin tärkeänä keskusteluun rohkaiseminen ja positiivisen palautteen antaminen.

Ryhmäytyminen nostettiin esiin vielä erikseen kolmessa vastauksessa. Onnistuneista ryhmäytymisharjoituksista mainitaan opiskelijahuoltoryhmän vetämä tunti, jossa omaopettaja on mukana sekä tutoropiskelijoiden järjestämä ryhmäytymisiltapäivä. Vastauksissa mainitaan myös, että ryhmäytymistä tapahtuu luontevasti alan toiminnallisissa harjoituksissa sekä pari- ja ryhmätöissä.

Tiedonhakuun liittyvät tehtävät mainittiin kolmessa vastauksessa. Vastajat korostivat, että itsenäistä tiedonhakua on tärkeä harjoitella heti alussa, jotta opiskelijat aktivoituvat ja oma-toimisuus lisääntyy.

Kahdessa vastauksessa korostetaan, että harjoituksiin tulee luoda positiivinen ja kannustava ilmapiiri, joka vähentää jännitystä ja rohkaisee opiskelijaa osallistumaan.

Yhdessä vastauksessa esitetään, että alaan ja opiskeluun tutustumisessa olisi hyvä ottaa mukaan vertaistueksi alan opiskelijoita. Opiskelijamentorit tai opiskelijatuutorit voisivat jakaa kokemuksiaan alasta, opiskelun aloituksen tuntemuksista sekä siitä keneltä saa tukea tarvittaessa. Vastauksessa ehdotetaan nimettyä opiskelijatukihenkilöä tai opiskelijakummmia, jolta voisi kysyä, jos joku asia mietityttää.

KOLMEPORTAINEN ORIENTAATIOMALLI

1. ESIORIENTAATIO: ennen opintoja 1-3 pv, osin verkossa
 - alaan tutustuminen, esihoks
2. ORIENTAATIO: 1 vk opinnon aluksi
 - keskeiset perehdytettävät aiheet monipuolisin menetelmin
3. JÄLKIORIENTAATIO: omaopettajan tuntien aikana syyslukukaudella
 - painottaa ryhmäytymistä, opiskelutaitojen vahvistamista ja osallisuutta

Kuva 2: Informaatio kolmeportaisen orientaatiomallin ideasta (liite kysymykseen 8.)

Kysymyksessä 8. pyydettiin kommentteja kolmeportaisesta orientaatiomallista avoimen kysymyksen asettelun keinoin. Kyselyssä esitetty kolmeportainen orientaatiomalli kuvattiin myönteiseksi, kokeilemisen arvoiseksi tai toimivaksi, yhteensä 15 vastauksessa. Esiorientaatio, orientaatio ja jälkiorientaatio koetaan kokonaisuutena järkevänä ja toimivana neljän vastauksen mukaan. Vaiheittainen eteneminen ja orientaation jaottelu sekä asioiden jakaminen pienempiin osiin mainittiin auttavan opiskelijoita omaksumaan asiat helpommin.

Esiorientaatio ja mahdollisuus tutustua opintoihin etukäteen oli kolmen vastaajan mielestä hyödyllinen, se voi poistaa opiskelijalta alun jännitystä ja vastata etukäteen mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Yhdessä vastauksessa nähtiin, että se voi houkuttaa uusia opiskelijoita tutustumaan alaan. Jälkiorientaatio tukee opiskelijaa, kolmen vastauksen mukaan, koska se mahdollistaa asioiden pidemmän omaksumisajan ja jatkaa ryhmäytymistä. Yhdessä vastauksessa pidettiin hyvänä, että jälkiorientaatioon kuuluville asioille on suunniteltu aika, jotta ne pysyvät omaopettajan mielessä. Kokonaisuutta arvioitiin toimivaksi viidessä vastauksessa. Vastaajat ovat lisäksi käyttäneet positiivisia ilmauksia, kuten "erittäin hyvä", "selkeä", "toimiva" ja "kokeilemisen arvoinen".

Epäröivää suhtautumista oli kolmessa vastauksessa. Esiorientaation arvioitiin sopivan, erityisesti aikuisemmille, motivoituneille ja aktiivisille opiskelijoille, mutta sen haasteena mainittiin nuorempien tai motivoitumattomien opiskelijoiden osallistaminen. Verkko-opiskeluun suhtauduttiin osin kriittisesti, koska kaikilla opiskelijoilla ei ole tietokonetta. Yhdessä vastauksessa pohdittiin tulisiko kaikki asiat käsiteltyä, kun jälkiorientaatio sijoittuu ajallisesti pidemmälle. Mallin yleistä toimivuutta ei kuitenkaan kyseenalaistettu. Lisäksi yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että opiskelijoiden tulisi osallistua esiorientaatioon ja orientaatioon voidakseen edetä jälkiorientaatioon.

Orientaatiota tukevista menetelmistä nousi esiin toiminnallisuuden välttämättömyys. Vastauksessa todettiin: ”Tekemistä pitää olla, ei pelkkää istumista.”

Yksi vastaaja pohti ryhmäyttämisen osalta opiskelijoiden vuorovaikutuksen haasteita: ”Mitkä ovat parhaat keinot ryhmäyttämiseen, kun nuoret ovat epäsosiaalisia kännykkänuoria ja tuskin uskaltavat tai haluavat puhua toisilleen?”

Kuvio 11: Opettajien mielipiteitä kolmeportaisesta orientaatiomallista

Kysymyksessä 9. opettajille annettiin vielä mahdollisuus tuoda esiin sellaisia opintojen aloitukseen liittyviä asioita, joita ei aiemmin tullut kyselyssä esiin. Vastauksia saatiin yhteensä 16, joista yksi täydensi aiempaa vastausta kysymykseen 1.

Opintojen aloituksen yhtenäistämiseen ja aikataulutukseen liittyviä huomioita nousi esiin viidessä vastauksessa. Vastauksissa todettiin, että opintojen aloituksen tulisi olla samanlainen riippumatta opintojen aloitusajankohdasta, myös jatkuvan haun aloituksen huomioimista suunnitellussa mallissa pidettiin hyvänä. Opiskelijalla tulee myös olla tieto siitä, milloin osaa-misalavalinta tehdään ja milloin opiskelu valitulla osaamisalalla alkaa. Aikataulun suunnitteluun liittyvä huomio oli, että arvopalaute (ammattillisen koulutuksen opiskelijapalaute) tekemiseen tulee ohjata systemaattisemmin. Orientaation keston viitattiin yhdessä vastauksessa, se ei saa olla liian pitkä.

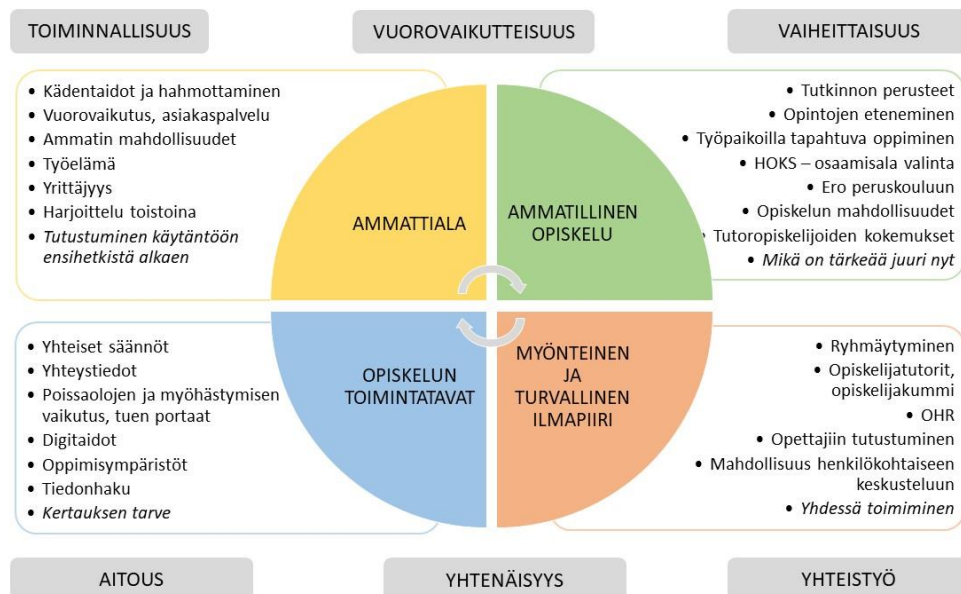
Orientaation sisältöä käsiteltiin neljässä vastauksessa. Opiskelijalle tärkeimpiä ovat konkreettiset, tähän hetkeen, opiskeluun ja koulun arkipäivään perehdyttävät tiedot. Informoitavia asioita tulee jakaa pienempiin osiin ja pidemmälle ajalle, jotta ne olisi mahdollista omaksua.

Liian syvällinen, tulevaisuuteen suuntaava ja laaja sisältö voi olla vaikea ymmärtää ja sisäistää. Yhdessä vastauksessa toivotaan, että orientaatiossa olisi yhteys työelämään ja asiakaspalveluun.

Ei saa olla liikaa "tulevaisuuteen" liittyviä asioita. Niitä ei osata ottaa vastaan, kun ei ole tarttumapintaa eikä kokemusta. Alku jännittää niin paljon, että vain siihen päivään liittyvää turvallisuutta tarvitaan, juttukaveri, vessa, ruokailu jne. Eli lähitulevaisuus on vain kiinnostava, joten liian syvällinen tutkinnon rakennekin on jo aivan liikaa. Joka viikko tulee uusia asioita, ei kaikkea, eikä liikaa yhdellä kertaa, ei jakseta keskittyä.

Kaikkea tietoähkystä ei tulisi alkuun ympätä vaan tärkeintä on talon säännöt, opiskeluasioihin liittyvät asiat ja tieto mihin opintoihin opiskelija on nyt tullut.

Opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen liittyviä teemoja tuotiin esiin neljässä vastauksessa. Ryhmäytyminen sekä positiivisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen nähtiin tärkeänä heti opintojen alussa. Vastauksissa korostettiin myös yhteisten sääntöjen selvittämistä opiskelijoille ja poissaolojen merkitystä opintojen etenemisessä ja oppimisessa. Työnjakoon liittyvä ehdotus oli, että poissaolevien opiskelijoiden tavoittelu ja tilanneselvittely siirrettään opinto-ohjaajalle ja erityisopettajille, sillä alun haasteet liittyvät usein erityisen tuen tarpeeseen tai opintojen ohjauksellisiin asioihin. Lisäksi tuotiin esiin, että alaa vaihtavat, keskeyttävät tai myöhemmin mukaan tulevat opiskelijat kuormittavat myös muita opiskelijoita. Pehdytettävii asioita joudutaan toistamaan monta kertaa ja mutta silti kaikki eivät saa samaa informaatiota. Opettajien yhteistyöhön viitattiin kolmessa vastauksessa. Yhteisopettajuuden mahdollisuutta ja yhteistyötä toivottiin, ja opettajien välistä viestintää pidettiin myös tärkeänä.

Kuvio 12: Orientaation teemat, sisältöalueet ja ohjaavat tekijät

Kuvioon 12 on koottu orientaation teemoja ja sisältöalueita sekä aloitusta ohjaavia tekijöitä. Ne ovat muodostuneet aineistosta induktiivisen sisällönanalyysin keinoin. Kyselyn vastauksissa nousee esiin opiskeluun perehdyttämisen näkökulmasta kolme teemaa: opiskelun kuuluvat toimintatavat, ammatilliseen opiskeluun ja ammattialaan perehtyminen. Opintojen aloitusvaiheessa korostuu neljäntenä teemana myönteisen ja turvallisen ilmapiirin merkitys, jonka tärkeänä osana on ryhmäytyminen. Nämä teemat yhdessä muodostavat perustan opintojen aloitukselle. Vastauksista nousee myös orientaatiota voimakkaasti ohjaavia tekijöitä, jotka ovat toiminnan taustana. Opetusmenetelmissä korostuu aitojen harjoitustilanteiden ja toiminnallisuuden merkitys. Vuorovaikutustaidot ovat ammatissa oleelliset ja niitä harjoitellaan jo ensi hetkinä. Opettajat toivat vastauksissa esiin perehdytettävien asioiden oikea-aikaisen esiintuomisen ja kertaamisen tärkeyden. Yhtenäiselle orientaatiomallille oli selkeä tarve ja yhteistyön merkitys nousi myös vastauksissa esiin.

5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelun tavoitteena oli saada opettajilta palautetta ja kehittämisajatuksia orientaatiomallista. Kysymykset oli muodostettu mallin kehittämisen ja sen arvioinnin näkökulmasta. Teemat oli jaettu viiteen pääkohtaan. Ensimmäisessä teemassa tarkasteltiin kyselyn pohjalta suunniteltua orientaatiomallia. Kysymykset käsittelivät orientaatiomallin hyviä puolia ja havaittuja kehittämistarpeita sekä näkemyksiä siitä voisiko suunniteltu malli kiinnittää opiskelijaa aiempaa paremmin opintoihin. Toinen teema käsitteli orientaatioon suunniteltuja asia-/aiheisältöjen vastaavuutta orientaation tarpeisiin ja onko sisällöt jaoteltu tarkoituksenmukaisesti. Kolmannessa teemassa kysyttiin näkemyksiä siitä, tukisivatko orientaatioon suunnitellut menetelmät aiheen oppimista ja vuorovaikutteisuutta. Neljäs teema käsitteli orientaation toteuttamiseen liittyviä aiheita. Opettajilta kysyttiin mielipidettä toivovatko he orientaation toteutukseen työparia, ryhmää vai itsenäistä toteutustapaa. Viimeksi tutustuttiin orientaation tueksi suunniteltoon Google Sites -sivustoon ja keskusteltiin sen hyödyllisyydestä esiorientaatiossa ja opiskelijan itsenäisessä tiedonhaussa.

Huomiota suunnitellusta orientaatiomallista

Keskustelussa nousi esiin, että opiskelun ensimmäisillä päivillä on opiskelijalle suuri merkitys. Opiskelijan saamat ensimmäiset kokemukset voivat vaikuttaa siihen, miten motivoitunut hän on jatkamaan opintojaan. Positiivinen ja turvalliseksi koettu ilmapiiri auttavat opiskelijaa sitoutumaan ja osallistumaan tunneille. Oppilaitoksessa vallitseva hyvä tunnelma ja kokemus ryhmään kuulumisesta madaltaa kynnystä osallistumiseen. Opettajien yhtenäiset toimintatavat voivat helpottaa opiskelijoiden sopeutumista ja vähentää epävarmuuden tunnetta.

Vaikuttaa sitoutumiseen onko se ekan viikon saldo positiivinen. On suurempi syy tulla kouluun monelle. Monilla on kaikkia ongelmia heräämisessä ym., mutta jos koulussa on hyvä olla ja positiivinen tunnelma niin on paljon helpompi lähteä kouluun.

Sitouttamiseen liittyen mietin, että välillä tuntuu, että meillä opettajilla on vähän hakusessa ne samat toimintatavat. Opiskelijat vertailevat kokemuksia ja juttelevat keskenään. Olisi helpompaa, kun olisi opettajien keskuudessa sovittu toimintatavat aika tarkastikin.

Sisältöjen osalta keskusteluissa nousi esiin, että uusien perehdytettävien asioiden määrän tulee olla maltillinen ja asioiden on ensin liityttävä nykyhetkeen. Opettajien kokemuksen mukaan perehdytettäviä asioita tulee vielä kerrata myöhemmin. Orientaation kesto nousi esiin merkittävänä tekijänä. Keskusteluun osallistujat kokivat, että orientaatio ei saa olla liian pitkä. Jos orientaatio venyy liian pitkäksi, opiskelijat saattavat menettää kiinnostuksen jo ennen kuin opinnot alkavatkaan. Opiskelijat odottavat pääsevänsä nopeasti varsinaisiin opintoihin.

Ajattelen, että myös opiskelijat odottavat paljon sitä, että he pääsevät omaan ryhmään. Jos orientaatio on liian pitkä, niin se on ehkä heillekin aika väsyttävä.

Tässä on kiteytetty kaikki tähän orientaatioviikkoon. Ei ole hyvä, jos sitä venytetään, koska opiskelijat haluavat hirveästi aloittaa oikean opiskelun. Tässä on hyvä, että tulee ammattityöstäkin tuollaista pohjustusta.

Tiivistetty sillä lailla, ettei ole liian pitkä, mutta ei ole liian lyhytkään. Semmoinen huomio tulee, että tietysti tässä on paljon asiaa, mutta me kaikkihan tiedetään kokemuksesta, että asioita kerrataan vielä.

Orientaation sisällöt ja niiden jaottelu

Keskusteluissa vahvistettiin, että suunnitellun orientaatiomallin sisällöt ovat selkeät ja ne tukevat opettajien mielestä opintojen sujuvaa alkua. Hyvänä pidettiin myös sitä, että sisältö on tiivistetty painottamalla keskeisimpiä asioita. Keskeiset perusasiat ovat tärkeitä, jotta opiskelijat voivat heti sujuvasti toimia uudessa ympäristössä. Mallin joustavuus nähtiin myönteisenä seikkana. Suunniteltujen sisältökokonaisuuksien järjestystä voi vaihtaa, mikä auttaa tarvittaessa tilajärjestelyihin tai henkilöstön riittävyteen ja oikeaan kohdentamiseen. Opettaja voi myös esimerkiksi ryhmän vireystilan huomioiden muokata järjestystä. Keskusteluissa nousi esiin, että orientaatioissa on tärkeää tarjota riittävästi pohjatietoa ja saada kokemusta ammatillisista taidoista, jotta opiskelijat saavat realistisen kuvan alasta.

Tässä on hyvä, että näitä orientaation päivien järjestystä voi vaihdella, ja pitää vaikka aamupäivän aiheen iltapäivällä, jos se paremmin onnistuu.

Mä näen, että tässä on sellaiset asiat koottuna, että kun opiskelija tulee tänne, niin nämä on pakko käydä, että on toimintakykyinen tässä ympäristössä.

Täällä on ytimekkäästi vain ne tiedot mitkä opiskelijaa kiinnostaa tuolla hetkellä. Liian aikaisin ei voi kiirehtiä, opiskelija ei pysty vastaanottamaan.

Kyllä on tosi paljon ideoita tässä systeemissä. Sisältöjä on kevennetty ja sitten tehty paloihin, mistä on järkevä jatkaa, eikä yrittää mahduttaa kaikkea yhteen. Opiskelijat eivät pysty vastaanottamaan ja suurin tarve heillä on päästä heti kokeilemaan tätä ammattialaa.

Ammattialan harjoitukset ovat tärkeitä, että opiskelija saa käsityksen mitä tämä ammatti on ja miten tätä opiskellaan.

Orientaation käytännön järjestelyissä erityisesti käyttäjätunnusten, salasanojen ja avainten saaminen heti alussa koettiin tärkeäksi. Nämä vaikuttavat opiskelijan osallistumiseen, yhteydenpitoon ja myös kykyyn keskittyä muihin käsiteltäviin asioihin täysipainoisesti.

On tärkeää, että opiskelijalle saadaan käytännön asiat kuntoon heti aluksi; avaimet ja tietokoneet toimimaan. Opiskelija ei pysty keskittymään, jos ei ole saanut vielä avainta.

Orientaatiota tukevan sivuston ennakkomateriaalien, kuten videot ja verkkosivustot, nähtiin hyödyllisenä, sillä ne mahdollistavat itsenäisen perehtymisen ennen opintojen alkua.

On hyvä, jos tämä esiorientaatio on sellainen, että opiskelija voi itsenäisesti tutustua videoiden ja Sites-sivuston kautta. Jos osallistuminen on vähäistä, tulee asiat kuitenkin käydä uudestaan syksyllä.

Mun mielestä kaikki tuommoiset ennakkoon tutustumiset on hyviä. Olisi hyvä, että olet itse ottanut selvää mihin alalle tai kouluun olet menossa. Etukäteen voisi katsoa tietyt asiat ja sieltä sivustolta pystyisi just hyödyntämään tuollaisia videoita ja pientä tiedon etsimistä. Ettei vietäisi kaikkea sitä tietoa heille eteen opettajan kautta. Tietyt asiat pitäisi olla jo tiedossa ennen, kun tulet opiskelemaan ja niin että olisit just ottanut niistä selvää. Silloin myös heti vähän oppii siihen, että pitää tehdä jotain itsekin asioiden eteen.

Opiskelumenetelmät ja niiden vaikutus oppimiseen sekä vuorovaikutukseen

Keskusteluissa nousi esiin, että ammatilliset harjoitukset ovat erittäin tärkeä osa orientaatiota. Harjoitusten määrän, vaativuustason ja keston on oltava oikea-aikaista. Opettajat kokivat opiskelijoiden hyötyvän siitä, että he pääsevät heti harjoittelemaan käytännön taitoja.

Ammatilliset harjoitukset koettiin myös erinomaisena ryhmäytymiskeinona. Opiskelijat tutustuvat luontevasti toisiinsa ja pääsevät heti toimimaan yhdessä tulevan ammattityön parissa. Perinteisten ryhmäytymisleikkien sijaan työskentely pareittain tai ryhmissä ammatillisten tehtävien parissa koettiin tehokkaampana tapana tutustua muihin ja kehittää yhteistyötaitoja.

Keskusteluissa korostui, että itsenäisten tehtävien tekeminen ja materiaaleihin perehtyminen ei aina onnistu opiskelijoilla. Siksi koettiin, että käytännön työn tekeminen ohjattuna on ensisijainen menetelmä oppimisessa. Toisaalta opettajat pitivät tärkeänä, että opiskelijat oppisivat vähitellen ottamaan enemmän vastuuta omasta opiskelusta ja tekemään itsenäisiäkkin tehtäviä.

Mietin sitä, että tässä mallissa on kiva se, että siinä on käsillä tekemistä, mutta ei kuitenkaan vielä niin paljon, kun sekin on aika rankkaa aluksi. Tässä kuitenkin näkee vähän niitä taitojaan, mutta että ei ole liikaa ammatillista tekemistä.

Mun mielestä on hirveän hyvä, että mennään suoraan ammatilliseen tekemiseen. Uskon, että tämän tyyppinen työskentely ammatin parissa, vaihtuvissa pareissa ja pienryhmissä, toimii ehkä paremmin ryhmäytymisessä kuin ryhmäytämisleikit, vaikka nekin on kivoja.

Tämä on mun mielestä paras ryhmäytymismuoto, että päästään yhdessä tekemään ammattiin liittyvää.

Ainakin on huomannut, että kaikkien itsenäisten tehtävien tekeminen ja materiaalien lukeminen on hyvin vaikeata.

Vuorovaikutustaidot ja toisen ihmisen lähellä oleminen fyysisesti ovat keskeisiä asioita hiusalalla, mutta yhä useammalle opiskelijalle ne eivät ole luontevia taitoja ja voivat aiheuttaa ahdistusta. Opintonsa aloittavilla voi olla vaikeuksia kohdata vieraita ihmisiä, keskustella toisen kanssa tai koskettaa luokkakaveria työharjoituksissa. Keskusteluissa pohdittiin nykyisen älypuhelin-kulttuuriin ja sen myötä kasvokkain tapahtuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen vähenemisen vaikutusta heikentyneisiin taitoihin. Tämä koettiin erityisen tärkeänä hiusalalla, jossa asiakaspalvelu ja fyysinen toisen ihmisen lähellä oleminen ovat keskeinen osa työtä. Opiskelijoiden olisi myös tärkeä ymmärtää jo alkuvaiheessa, että kyse ei ole pelkästään kädentaitojen kehittämisestä, vaan myös vuorovaikutustaitojen ja empaattisuuden harjoittelusta.

Keskustelussa todettiin, että parityöskentelyn ja käytännön harjoitusten avulla opiskelijat saavat aidomman kuvan hiusalalla työskentelystä. Siksi on tärkeää, että nämä harjoitukset alkavat jo orientaatiovaiheessa, jotta ne eivät tule opiskelijoille yllätyksenä. Keskustelussa kuitenkin huomioitiin, että kaikille parityöskentely ei ole helppoa, ja osa opiskelijoista saattaa tarvita enemmän aikaa rohkaistukseen harjoitteluun. Lisäksi pohdittiin, miten opiskelijoita voidaan rohkaista siirtymään pois minäkeskeisestä ajattelutavasta kohti yhdessä tekemistä ja ryhmässä toimimista. Tätä pidettiin tärkeänä taitona opiskelussa sekä myöhemmin työelämässä. Haasteena onkin löytää tasapaino: miten tuetaan opiskelijaa, jolle vuorovaikutus ja fyysinen läheisyys on vaikeaa, mutta antaa samalla realistinen kuva siitä, mitä työskentely alalla vaatii.

Ensimmäisenä on toi vuorovaikutus, toiselle ihmiselle puhuminen. Toisen ihmisen koskettaminen ja lähellä oleminen on yksi sellainen asia, mikä pitää ottaa minun mielestäni voimakkaasti esille tässä. Nuoret ei uskalla olla toisen lähellä, puhua ja koskettaa, koska on tämä kännykkä.

Joku ei pysty tulemaan kouluun sen takia että joutuu tekemään parityötä. Mietin että onko hän silloin oikeassa paikassa? Mun mielestä tällaisessa tilanteessa pitäisi heti keskustella opiskelijan kanssa.

Kännykkäkulttuuri on niin voimakas näillä nuorilla. Se näkyy siinä toiminnassa, ettei uskalleta koskea tai puhua samalla lailla. Sitä pitäisi kyllä jollain tavalla päästä tekemään heti, kokeilemaan ja harjoittelemaan toisille, vaikka jotain hierontaa.

Siitäkin olisi varmaan hyvä puhua, että ei ajatella vaan itseään, vaan että ryhmässäkin pärjättäisiin paremmin, kun olisi vähän empaattinen.

Nuorilla on ollut semmoinen ongelmallinen asia kohdata vierasta ihmistä, koskettaa vieraaseen ihmiseen. Ymmärtääköhän moni edes kouluun tullessa, että tämä ei olekaan pelkästään sitä omien hiusten laittamista, vaan tämä on asiakaspalvelua ja vieraiden ihmisten kohtaamista.

On hyvä, että heti aloitetaan parityöskentely, niin tulee aito kuva mitä tämä on. Tuo on semmoinen asia, mikä ehdottomasti pitää ottaa tuossa alussa jo heti, että se ei tule yllätyksenä. Heti ekana päivänä jo aloitetaan ja joka päivä jatketaan vaan.

Kaikki ei ehkä pysty tekemään parityötä. Heille pitäisi antaa aikaa, muuten jättyvät kokonaan pois tunneilta.

Orientaation toteuttaminen

Neljäs keskusteluteema käsitteli orientaation toteuttamista. Opettajilta kysyttiin olisiko orientaatio mielekkäin toteuttaa työparin tai ryhmän kanssa vai itsenäisesti. Osalla opettajista oli selkeä tarve yhteistyölle. Yhteisopettajuuden hyvinä puolina nähtiin, että se voisi keventää työtaakkaa ja selkeyttää vastuita, mutta samalla nähtiin, että kaikki eivät koe yhteisopettajuutta omaksi työskentelytavakseen. Tärkeänä pidettiin sitä, että opettajilla tulisi olla mahdollisuus valita itselleen sopivin tapa orientaation toteuttamiseen.

Työpari koettiin myös tärkeäksi, jos opiskelijaryhmä on kooltaan suuri. Silloin työparia tarvitaan erityisesti aloituksen digiasioiden haltuunotossa, kartoitusten ja lomakkeiden täyttämisen kanssa. Suomen kielen taito tai digitaitojen puute voi aiheuttaa huomattavaa tuen tarvetta tunnilla. Opettajan ohjaus voi keskittyä vain joihinkin opiskelijoihin.

Opettajat ovat tottuneet työskentelemään itsenäisesti, mutta olivat avoimia yhteistyölle. Työparimalli tuntui kiinnostavalta myös laajemman osaamisalat ylittävän orientaation näkökulmasta. Keskusteluissa nousi yto-opettajan kanssa tapahtuva yhteistyö yhteisten tutkinnon osien ohjauksessa sekä kosmetologiopettajien kanssa tarvittava osaamisalojen välillä tapahtuva yhteistyö.

Tämä malli mahdollistaa sen, että voit halutessasi tehdä työtä yksin tai työparin kanssa. Tässä on myös helppo jakaa tiimissä työtehtäviä kaikille tiimin jäsenille.

Voisi kokeilla tiiviimpää yhteisopettajuutta, jotta näkisi mitkä asiat toimivat ja mitkä ei. Hyvä yhteistyö parhaimmillaan innostaa, kehittää ja helpottaa omaakin työtä ja taas huonosti sujuessaan voi olla lisätaakka.

Meitä on täällä niin monenlaisia opettajia. Osa tykkää tehdä yksin ja osa yhdessä. Olisi hyvä, jos voi tehdä niin kuin itsestä tuntuu hyvältä.

Keskustelussa käsiteltiin myös millaista tukea, materiaalia yms. opettajat toivovat työnsä tueksi. Keskustelussa todettiin, että aloitukseen sisältyvät asiat, eivät ole opettajan jokapäiväistä työtä, johon on rutiini ja siksi tuki on tarpeen. Keskustelussa nousi esiin, että opettajat tarvitsevat perehdytystä ja yhteistä keskustelua orientaation toteuttamiseen. Tämä koettiin vaikuttavan yhtenäiseen opiskelijoiden ohjaukseen ja laatuun, mutta myös antavan opettajalle lisävarmuutta työhön. Selkeän rakenteen ja valmiin materiaalin koettiin helpottavan orientaation toteuttamista ja vähentävän opettajien työmäärää sekä kuormitusta. Opettajat pitivät tärkeänä, että kaikilla orientaatioon osallistuvilla on selkeät tehtävät ja he ovat perehtyneet niihin. Keskusteluissa ehdotettiin, että tarvittaessa paikalle kutsuttava tuki olisi resursseja säästävämpi kuin varmuuden vuoksi tunneilla seuraava henkilö.

Tietysti tämä vaatii sen, että me opettajat perehdytään tähän hyvin, että osaa johdonmukaisesti ohjata.

Suuri apu ja tuki on ollut, kun meillä on ollut materiaalia ja ohjelmaa valmiina. Mä en ainakaan olisi selvinnyt ensimmäistä kertaa aloituksesta ilman tätä tukea.

Ja sitten tämä, että me puhutaan yhdessä. Tulee ymmärrys, miksi tämä on tärkeää ja että tämä aloitus on muutakin kuin lomakkeiden ja sääntöjen läpikäyntiä.

Tarvitaan yhteistä keskustelua, että opettajakin sitoutuu. Keskustelusta saa myös tukea uskaltaa kokeilla itselle vieraampia työtapoja.

Vaatiihan tämä, että joku vähän luotsaa tätä hommaa aina eteenpäin ja sitten tämä kehittyy ja kaikki uudetkin pääsee luontevasti mukaan. Ehkä jollakin voi olla monta vuotta siitä, kun on ottanut aloittavan ryhmän ja tämä aloitus on ihan oma maailma.

Opettajien mukaan yksi keskeinen haaste orientaation etenemisessä ja asioiden omaksumisessa on opiskelijoiden poissaolot ja myöhästely. Opiskelija voi myös aloittaa opintonsa myöhemmin kuin muut, esimerkiksi silloin, jos hän on saanut paikan varasijalta. Keskusteluissa tuotiin esiin huoli siitä, että epäsäännöllisesti osallistuvat ja myöhemmin opintonsa aloittavat opiskelijat eivät saa otetta opiskelusta, eivätkä he saa samanlaista perehdytystä opintoihin kuin muut. He kuormittavat muita opiskelijoita ja opettajia, koska heihin kohdentuu paljon yksilöllistä huomiota ja ohjausta. Tämän vuoksi koettiin tärkeäksi, että oleellisista aiheista olisi poissaolijoille selkeä tapa opiskella muille jo opetetut asiat. Keskustelussa opettajat nosivat huolena esiin nuorten muuttuneen asenteen opiskeluun ja ajankäyttöön. Heidän kokemuksensa mukaan opiskelijat eivät ole tunneilla ajoissa, eivätkä koe myöhästelyn olevan opiskelua haittaava asia. Orientaation olisikin hyvä tukea myös aikatauluissa pysymistä ja päivittäiseen opetukseen osallistumista.

On opiskelijoita, jotka tulee aina myöhässä tai on pois ja se sotkee aika tavalla päivää ja ohjelmaa. Olisi hyvä, jos meillä olisi tukea, jotka kertais sen päivän tärkeimmät aiheet. Olisi joku paikka sen viikon ajan missä saisi sitä tietoa, jos on ollut pois.

Keskustelussa nousi esiin, että opiskelijoilla on usein kysymyksiä, joita he haluaisivat esittää opettajalle kahden kesken. Monesti tauoilla opettajalle jonottaa kuitenkin useampi opiskelija, mikä estää yksilöllisten keskustelujen käymisen. Tämä herätti ajatuksen erillisestä infoajasta tai muista järjestelyistä, joiden avulla opiskelijat voisivat saada vastauksia kysymyksiinsä ilman, että opettajan tauot ruuhkautuvat.

Orientaation tueksi suunniteltu verkkosivusto

Opettajille esiteltiin orientaation tueksi suunniteltu Google Sites -verkkosivusto. Verkkosivusto on kohdennettu opiskelijoille, mutta keskustelussa todettiin, että sivusto tukee sekä opiskelijoita että opettajia. Hyvää palautetta sivusto sai selkeydestä ja siitä että se on opiskelijalle helposti saatavilla. Sivuston avaamiseen ei tarvita käyttäjätunnuksia tai salasanoja. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että sivusto skaalautuu eri laitteisiin. Opiskelijat käyttäjät sivustoa pääasiassa mobiililaitteilla, mutta opettaja näyttää sivustoa tunnilla yleensä tietokoneelta. Sivuston sisältö vaikutti riittävältä ja sieltä katsottiin löytyvän orientaation keskeiset asiat. Opettajat kokivat sivuston hyödylliseksi erityisesti siksi, että se antaa opiskelijoille helpon ja nopean tavan hakea tietoa itsenäisesti ja samalla se vähentää opettajan työmäärää.

Tämähän on selkeä tuki opiskelijalle, mutta opettajallekin tämä antaa hyvän raamin.

Ja näitä asioita kysytään melkein joka päivä, ja vielä pidemmällekin opiskelleet kyselee, eikä niitä tiedä tai muista. Tämä on nopea tietopankki, selkeä.

Tässähän on opettajallekin melkein kaikki orientaatioaineisto.

Helpottaa paljon työtä, kun opiskelijan on ollut aika vaikeaa ymmärtää, mihin sivuille mennään ja tunnuksetkin on hukassa.

Sivuston selkeää ja tiivistettyä sisältöä pidettiin hyvänä. Lyhyet lauseet, sivuston yksinkertainen rakenne ja mahdollisuus lisätiedon hakemiseen helpottavat erityisesti S2-opiskelijoiden ja muiden tukea tarvitsevien oppimista. Tärkeänä pidettiin myös, että sivustolla pääsee ilman tunnuksia.

Lyhyet lauseet ja vähän tekstiä, että sä näet heti ne tärkeimmät. Ja ne on niin pienissä paloissa, että S2-opiskelijakin löytää ne heti sieltä. Tämä maailma on niin hektistä nykyään. Kaikki pitää olla niin nopeasti, lyhyesti ja mahdollisimman pienissä osissa. Sitten jos haluaa enemmän opiskella asiaa, on linkki sinne opiskelijan sivuille.

Tämä on tosi hyvä ja se, että tämä on Sitesille tehty, niin sinne pääsee ilman tunnuksia.

Keskusteluissa sivuston nähtiin sopivan moneen tarpeeseen. Sivustoa voi käyttää ennen opintojen alkua itsenäisessä alaan ja opiskeluun tutustumisessa. Opettajat näkivät, että sivustoon tutustuminen ennen opintojen aloittamista olisi hyvä mahdollisuus. Ehdotettiin, että linkin tai QR-koodin voisi lisätä hyväksymiskirjeeseen. Opettajat kokivat, että sivusto toimii myös niille

opiskelijoille, jotka eivät ole osallistuneet orientaatioon kokoaikaisesti tai jos tarvitaan ker-
tausta myöhemmin. Sivuston avulla on helppo harjoitella itsenäistä tiedonhakuja, koska sisäl-
lössä on selkeällä kielellä ydinasiat. Sivuston nähtiin antavan opiskelijalle onnistumisen koke-
mista ja itseluottamusta, kun asiat voi selvittää nopeasti itsenäisesti.

Mulla oli opiskelijoita, jotka eivät olleet siinä orientaatiojaksossa ollen-
kaan/opintojen aloituksessa. He tulivat kesken kaiken, niin heiltä puuttui kaikki
se tieto. Kysymysten määrä on suuri, kun ei ollut mistään tietoa. Tosi hyvä
tässä on tämä, että voin sanoa, että täällä on kaikki nyt kiteytetty tähän, et
täältä saa vastaukset. Voi myös vastuuttaa opiskelijaa.

Opiskelijat kysyvät usein niitä samoja tietoja. Olisi helppo sanoa, että käypäs
katsomassa sieltä. Siinä tulee myös se, että heille ei anneta kaikkea opettajan
kautta, vaan on oikeasti helppo paikka, mistä he voivat itse käydä katsomassa.

Sehän olisi ihan mahtavaa, jos opiskelija voi käydä tutustumassa jo etukäteen.
Kuinka moni on sitten oikeasti käynyt katsomassa, niin sehän jää nähtäväksi,
mutta on annettu mahdollisuus kiinnostuneille.

Tässä kehittämistyössä toteutettu sivusto oli rajattu hiusalalle ja toiseen toimipaikkaan. Kes-
kustelussa pohdittiin voisiko sivustolla olla molempien toimipaikkojen tiedot vai kannattaako
toiseen toimipaikkaan toteuttaa oma sivusto. Keskustelua herätti myös millaisessa laajuus-
dessa kolme osaamisalaa voisi esitellä. Samalla nähtiin, että sivusto ei saa muodostua liian
laajaksi, jottei sen helppokäyttöisyys ja tiedon löytäminen vaikeudu.

Tärkeimmät tulokset opettajien haastatteluissa ovat, että opettajat kokevat tärkeäksi yhten-
näisen mallin ja toimintatavan orientaatioissa. He näkevät orientaation merkityksen opiskeli-
joiden opintojen hyvässä alussa ja ovat valmiita kokeilemaan erilaisia tapoja sujuvan alun on-
nistumiseksi. Opettajat näkevät positiivisen ja turvallisen ilmapiirin merkityksen opiskelijan
kiinnittymisessä ja opetukseen osallistumisessa. Opettajat ymmärtävät, että opiskelija tarvit-
see aikaa omaksuakseen perehdytettäviä asioita ja että uusien asioiden määrän tulee olla tar-
koin harkittu ja ajoitettu. Opettajien yhtenäiset toimintatavat helpottavat paitsi opiskelijan
sopeutumista, ne myös selkeyttävät opettajan omaa työtä. Orientaation selkeän rakenteen ja
valmiin materiaalin nähtiin vaikuttavan yhtenäiseen opiskelijoiden ohjaukseen ja laatuun,
mutta antavan tukea myös opettajan työhön.

Orientaatiomallin sisällöt nähtiin selkeinä, eikä niissä ei ollut liikaa omaksuttavaa asiaa. Mal-
lin joustavuus nähtiin myönteisenä asiana, sen avulla opetusta voidaan rytmittää esimerkiksi
opiskelijoiden vireystasoa tai kiinnostusta huomioiden. Orientaation pituus ei saa olla opetta-
jien näkemyksen mukaan liian pitkä. Ammatillisten harjoitusten merkitys on tärkeä ensi päi-
vistä alkaen. Niiden avulla tutustutaan luontevasti uusiin kavereihin, mutta päästään kokeile-
maan myös, millaista ammattityöskentely on. Kädentaidon lisäksi samalla harjoitellaan vuoro-
vaikutustaitoja, yhteistyötaitoja ja toisen ihmisen lähellä työskentelyä. Orientaation olisi
hyvä tukea myös opiskelijan säännöllistä opetukseen osallistumista.

Orientaation tueksi suunnitellun verkkosivuston nähtiin tukevan opiskelijan itsenäistä tiedonhakuja. Sen katsottiin sopivan esiorientaation tarpeisiin, mutta myös orientaation ja jälkiorientaation asioiden kertaukseen. Opettajat arvioivat, että kaikki opiskelijat eivät sitoudu etukäteen tapahtuvaan opintoihin tai alaan tutustumiseen. Esiorientaatio nähdään kuitenkin hyvänä mahdollisuutena ja suunniteltu verkkosivusto olisi vaivaton ja helppo tapa siihen.

5.3 Havainnointi

Havainnointitilanteessa opiskelijat istuivat luokkatilassa kahdessa rivissä. Sivuston osoite heijastettiin valkokankaalle. Kaksi opiskelijaa pyysi apua osoitteen kirjoittamisessa. Sivuston avaaminen sujui kaikilla nopeasti.

Opiskelijoille annettiin tehtäväksi selvittää vastaus neljään kysymykseen. Kysymykset valikoituivat kokemuksen mukaan yleisesti opintojen alkuvaiheessa esitetyistä kysymyksistä.

Kysymys 1: Milloin terveydenhoitaja on paikalla?

Kysymys 2: Milloin uusi opiskelujakso alkaa?

Kysymys 3: Mikä on opintotoimiston sähköpostiosoite?

Kysymys 4. Milloin on kesäloma?

Opiskelijat etsivät vastauksia kysymyksiin omassa tahdissaan. Opinnäytetyöntekijä ohjasi yhtä opiskelijaa lyhyesti näyttämällä, miten tiedot on jaettu sivustolla eri osiin. Opiskelija ymmärsi asian nopeasti. Toisen tukea tarvitsevan opiskelijan vierustoveri auttoi häntä, mutta hänkin alkoi nopeasti etsiä itsenäisesti tietoja.

Opiskelijat aloittivat vastausten etsimisen nopeasti ja ilmeisen motivoituneesti. Opiskelijat vaikuttivat innokkailta ja näyttivät löytämiään vastauksia opinnäytetyöntekijälle. Kaksi opiskelijaa kertoi, että he olivat juuri tänään kysyneet opettajalta kahta kysymystä. Opiskelijat etenivät tehtävissä sujuvasti ja kaikki löysivät vastaukset kysymyksiin. Ensimmäiset olivat valmiina tehtävistä vain minuuttien jälkeen ja viimeinen alle kymmenen minuutin kuluessa. Ohjaustarvetta tehtävien tekemisessä ei ollut. Sivuston suunnittelussa kiinnitettiin huomiota selkeäkielisyyteen, eikä suomen kielen tuen tarvetta tilanteessa ilmennyt. Opiskelijat tekivät tehtävät itsenäisesti.

Kun opiskelijat saivat tehtävät valmiiksi, heillä oli mahdollisuus antaa palautetta sivustosta. Kokonaisuutena sivuston esittelyyn, tehtäviin ja palautteeseen kului aikaa noin 40 minuuttia. Tilanteessa ei ollut kiireen tuntua. Neljäntoista opiskelijan ohjaaminen sivuston käyttöön ja tiedonhakuun sujui hyvin yhden ohjaajan toimesta. Tilannetta ehdittiin havainnoida ja opiskelijoille annettiin positiivista palautetta tehtävien edetessä. Opiskelijat keskittyivät tehtäviin hyvin.

5.4 Kysely opiskelijoille

Opiskelijoilla oli mahdollisuus antaa palautetta siitä, miltä tehtävien tekeminen verkkosivustolla tuntui. Tehtävien valmistumisen jälkeen opiskelijoita informoitiin uudelleen palautteen antamisen mahdollisuudesta ja että se on vapaaehtoista. Palaute toteutettiin Microsoft Forms -lomakkeelle laaditulla kyselyllä. Kyselyyn vastaamiseksi heijastettiin taululle QR-koodi.

Kaikki neljätoista testaukseen osallistunutta opiskelijaa antoivat palautteen.

Kysymyksen 1. avulla haluttiin selvittää, kuinka motivoiviksi opiskelijat kokivat verkkosivuston sisällön ja siitä nostetut kysymykset. Tehtävät oli laadittu kysymyksistä, joita opettajilta kysytään usein opintojen alkuvaiheessa.

Vastaajille esitettiin kaksi vaihtoehtoista väitettä:

- Väite 1. Tehtäviksi annetut kysymykset motivoivat minua. Tarvitsen vastauksia tällaisiin kysymyksiin.
- Väite 2. Tehtäviksi annetut kysymykset eivät motivoineet minua. En tarvitse vastauksia tällaisiin kysymyksiin.

Valtaosa vastaajista (13) koki kysymykset motivoiviksi ja tarpeellisiksi (väite 1.) ja vain yksi vastaaja valitsi väitteen 2.

Kysymyksessä 2. haluttiin selvittää, kuinka haastavana opiskelijat kokivat tiedon etsimisen sivustolta. Vastausvaihtoehdoissa tehtävien vaikeutta arvioitiin kolmen valmiin vastausehdon avulla. Kolmetoista opiskelijaa koki, että tehtävät olivat heille helppoja. Yksi vastaajista arvioi, että tehtävässä oli helppoja ja vaikeita kohtia. Kukaan ei vastannut vaihtoehtoon: Tehtävät olivat minulle vaikeita.

Kysymyksessä 3. arvioitiin aloitusnäkömää. Vastausvaihtoehtoja oli kaksi. Kaikkien vastaajien mielestä aloitusnäkömä oli selkeä. Kukaan ei valinnut vaihtoehtoa: Aloitusnäkömä oli sekava.

Kysymyksessä 4. arvioitiin sivustolla etenemistä. Neljätoista vastaajaa valitsi vastausvaihtoehdoksi: Minun oli helppo edetä, kun etsin tietoa. Kukaan ei valinnut vaihtoehtoa: Minun oli vaikea edetä, kun etsin tietoa.

Kysymyksessä 5. vastaajilta kysyttiin avoimella vastausvaihtoehdolla, mikä helpottaisi sivustolla etenemistä. Viidessä vastauksessa annettiin myönteistä palautetta sivuston selkeyteen liittyen. Yhdessä vastauksessa pohdittiin kuvakkeiden kokoa. Yksi vastaaja oli nähnyt sivuston tarpeellisena ja kertoi lisänneensä sen puhelin alkunäyttöön, jotta pääsee sinne tarvittaessa. Kaksi vastaajaa antoi positiivista palautetta ymmärrettävyydestä ja selkeästä kielestä. Yhdessä vastauksessa kerrotaan, että tottuminen helpottaa sivujen käyttöä. Yksi vastaus oli tyhjä, yksi vastaaja ei osannut sanoa ja yhdessä vastauksessa oli emoji. Yksi vastaaja vastasi muuhun kuin kysymykseen.

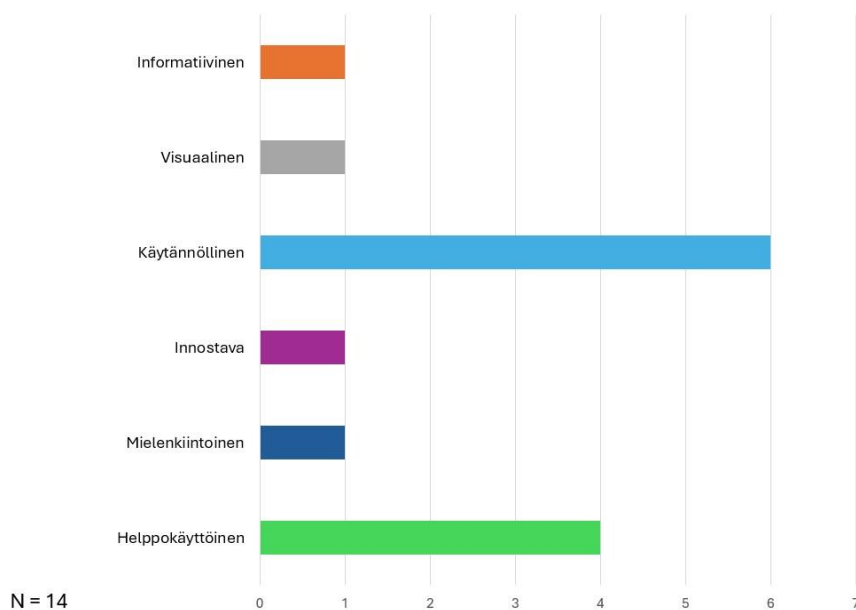
Helppo ja selkeä.

Ehkä pienemmät kuvakkeet nopeuttaisi, mutta toisaalta ne tuovat selkeyttä.

Se on hyvä, että otsikot lukevat kuvien alla.

Kaikki tiedot ovat helposti luettavissa, ymmärrettäviä ja helppoja löytää.

Kysymyksessä 6. tiedusteltiin, millainen vaikutelma sivustosta jäi? Valmiita vastausvaihtoehtoja oli kuusi ja niistä valittiin yksi.

Kuvio 13: Opiskelijoiden saama vaikutelma verkkosivustosta

Kuuden vastaajan mukaan verkkosivusto oli selkeä. Neljän vastaajan mukaan vaikutelmaksi jäi helppokäyttöinen. Muihin vastausvaihtoehtoihin tuli yksi vastaus kuhunkin.

Kysymyksessä 7. kysyttiin, millaisia haasteita tehtävien tekemisessä ilmeni. Vastauksia saatiin kaikilta 14 vastaajalta. Yhdessätoista vastauksessa arvioitiin, ettei haasteita ollut juuri ilmennyt.

Ei ollut, hyvin selkeä sivusto.

Ei mitään, ehkä muistaa jotain asioita.

Ehkä otsikoista ei heti osannut päätellä mitä kunkin otsikon alla on.

Tiedot ovat helppoja.

Yhdessä vastauksessa kysymys oli ymmärretty väärin eikä vastaus vastannut kysymykseen.

Kysymyksessä 8. kysyttiin, kuinka turhauttavia haasteet olivat. Vastausvaihtoehtoja oli neljä. Kaksitoista vastaajaa ilmoitti, ettei ole kokenut turhautumista. Kahdessa vastauksessa oli koettu hieman turhautumista. Melko paljon turhautumista tai erittäin paljon turhautumista kokeneita ei vastausten mukaan ollut.

Viimeisessä kysymyksessä 9. opiskelijoilla oli mahdollisuus antaa kehittämissuhteita, joilla oppimisympäristöstä tulisi entistä parempi. Kolmentoista vastauksen mukaan opiskelijat vaikuttivat tyytyväiseltä verkkosivustoon. Yhdessä vastauksessa kysymys oli ymmärretty väärin.

Ei tule mitään mieleen. Hyvin rakennettu. Tärkeimmät löytyy ja selkeät otsikot sekä lisätarkenteet auttamassa tiedon etsintää.

Sivusto oli suht selkeä, joten olin jo ihan tyytyväinen.

Minusta se on jo hyvä.

Yhteenveto kyselyn tuloksista

Kyselyn tulokset tukevat havainnointitilanteen huomioita, joiden mukaan opiskelijat omaksuivat tehtävänannon nopeasti, etenivät tiedonhaussa sujuvasti ja löysivät oikeat vastaukset ilman merkittävää ohjaustarvetta. Suurin osa vastanneista ei kokenut turhautumista tehtäviä tehdessään.

Opiskelijat kokivat sivuston tarpeelliseksi ja arvioivat tiedon löytyvän helposti. Kielellisiä haasteita ei ilmennyt, mutta yksi vastaaja ymmärsi kysymyksiä väärin ja vastasi muuhun kuin oli tarkoitus. Sivuston aloitusnäkyä arvioitiin selkeäksi, ja sivustolla eteneminen koettiin helpoksi. Kehittämissuhteena annettu kuvakkeiden koko, ei ollut vastaajalle kriittinen.

Yleisvaikutelmaltaan sivuston arvioitiin olevan käytännöllinen ja selkeä. Opiskelijoiden antama palaute sivustosta oli rohkaisevaa. Sivustolle on tulosten mukaan tarve ja se sopii erilaisille opiskelijoille. Vastausten perusteella sivuston käyttöä voidaan jatkaa.

5.5 Hiusalan opiskelun orientaatiomalli

Orientaatiomallin ensimmäinen suunnitelma perustui kahteen osaan: varhaiseen orientaatioon ja orientaatioon. Tietoperustan tutkimuksiin perehtyminen sekä muiden ammatillisten koulutusten käytäntöjen vertailu toivat esiin tarpeen tarkastella opiskelijan tuen jatkumoa myös opintojen aloituksen jälkeen. Tämän perusteella malliin lisättiin kolmas osa, jälkiorientaatio, joka tukee opiskelijan kiinnittymistä opintoihin ensimmäisten viikkojen ja kuukausien aikana.

Orientaatiomallin jakamisella kolmeen osaan pyritään huomioimaan uuden opiskelijan tarvitsema perehtymisaika uudessa opiskeluympäristössä ja eri näkökulmien painottaminen eri aikoina. Ennen opintojen alkua opiskelijaa kiinnostavat eri asiat kuin esimerkiksi muutaman kuukauden opiskelun jälkeen. Perehdytettävien asioiden määrä on opintojen alussa suuri ja

moni asia vaatii kertausta. Ammatillinen kasvu, opiskelutaitojen kehittyminen ja ryhmäytyminen vaativat myös pidemmän ajan.

Kuvio 14: Orientaatiomallin vaiheet ja toteutus

Esiorientaatio on mahdollisuus tutustua tuleviin opintoihin ja oppilaitokseen. Esiorientaatio voidaan toteuttaa esimerkiksi oppilaitoksessa järjestettävän tutustumispäivän avulla.

Esiorientaatio voi olla myös verkossa tapahtuva esittely tai verkkosivuston avulla tapahtuva itsenäinen tutustuminen. Esiorientaation tavoitteena on esitellä myös osaamisalaa. Osaamisalaa voi tutustua esimerkiksi lyhyiden videoiden avulla ja opiskelija voi myös tehdä leikkimielisen testin, joka voi herätellä alalle sopivuuteen. Verkkosivustolta löytyy helppolukuisia infodioja, joissa on olennaisimmat tiedot opiskelusta ja tärkeitä yhteystietoja. Esiorientaatio on opiskelijalle vapaaehtoinen.

Esiorientaatiota hyödyntävät todennäköisimmin opiskelijat, jotka ovat motivoituneita ja opiskelupaikan saatuaan haluavat tutustua oppilaitokseen ja alaan vielä lisää. Opiskelijat, jotka jännittävät etukäteen opintojen aloittamista uudessa koulussa saavat etukäteistiedoista tukea. Esiorientaatio sopii myös silloin, jos opiskelija kaipaa lisätietoja osaamisalan valintaan hakeutumisvaiheessa.

Orientaatio tarkoittaa tässä mallissa ensimmäisiä päiviä, jolloin opiskelija aloittaa varsinaisen opintonsa oppilaitoksessa. Ensihetkistä alkaen opiskelijalle halutaan välittää kannustava ja positiivinen ilmapiiri, jossa ei tarvitse jännittää eikä jäädä yksin. Orientaatiossa opiskelija perehtyy tärkeimpiin asioihin, jotka ovat oleellisia oppilaitoksessa toimimisessa ja opiskelun aloittamisessa osaamisalalla. Orientaatio on kestoltaan noin viisi päivää. Orientaation suunnittelussa kiinnitettiin huomiota siihen, että opiskelumenetelmät olisivat vaihtelevia, osallistavia

ja niiden avulla saisi realistisen käsityksen osaamisalan opiskelusta. Orientaatiopäivät sisältävät opiskeluun ja oppilaitokseen perehtymistä, mutta jokaisena päivänä tutustutaan erilaisten käytännön ja pari-/ryhmätyöskentelyiden avulla osaamisalaan. Osaamisalan harjoitukset alkavat helpoista mielipidekeskusteluista ja etenevät parin kanssa tehtäviin käytännön harjoitukseen sekä itsenäisesti toteutettaviin kädentaidon harjoituksiin. Orientaatio valmistee opiskelijaa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan kartoittamalla mahdolliset tuen tarpeet sekä opiskelijan vahvuudet. Orientaatiota voidaan tarvittaessa jatkaa, jos esimerkiksi osaamisaloihin tutustumiselle ja valinnalle halutaan antaa lisäaikaa. Orientaatio on mallina joustava; siitä voidaan irrottaa osia, vaihtaa järjestystä tai jakaa päiviä kahteen osaan, jos se on aikataulullisesti tai muitten resurssien kannalta tarkoituksenmukaista.

Jälkiorientaation ensimmäisiä asioita on henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatiminen yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman tekemiseen kutsutaan aina huoltaja. Ensikertaisen HOKSin voi laatia omaopettaja tai orientaatiojakson opettajatiimi. Jälkiorientaatio jatkuu omaopettajan johdolla, mutta sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaitosyhteisön kanssa. Tavoitteena on tukea ammatillista kasvua, edistää ryhmän toimintaa ja ryhmäytymistä, vahvistaa opiskelutaitoja, osallisuutta ja opintoihin kiinnittymistä. Opiskelijat tarvitsevat ensimmäisen opiskeluvuoden aikana keskustelumahdollisuuksia, tukea, vahvistamista ja tulevaisuuteen luotsaamista. Tärkeä yhteistyötaho on nuoren kotiväki. Nuori opiskelija tarvitsee myös aikaa aikuiseksi kasvuun. Jälkiorientaatio jatkuu ensimmäisen lukuvuoden ajan.

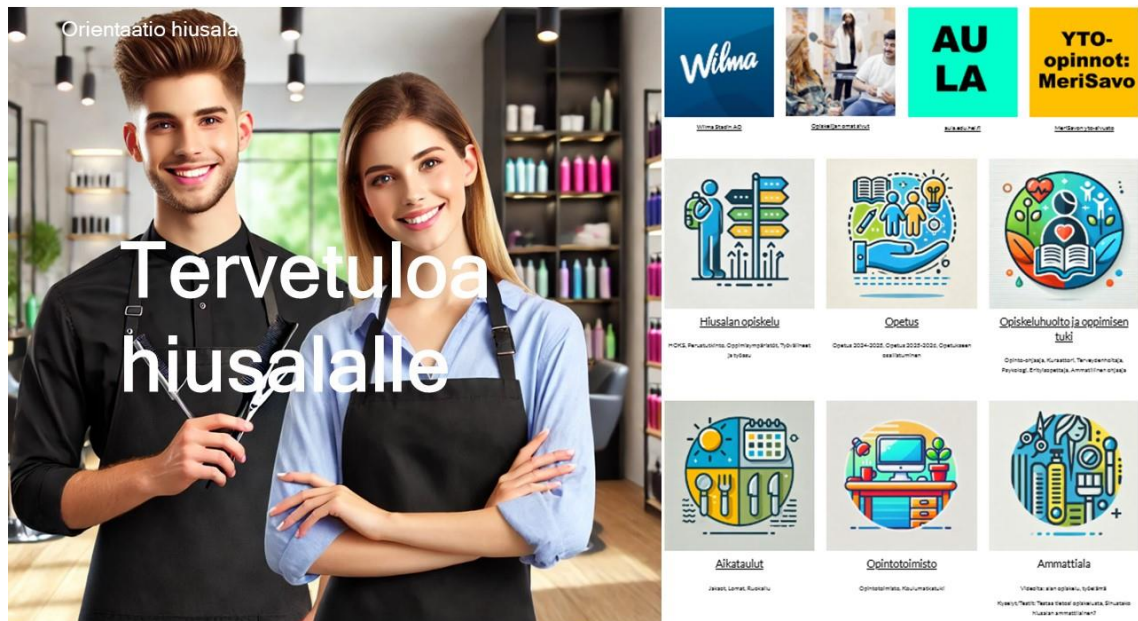
5.6 Orientaation tueksi suunniteltu verkkosivusto

Opinnäytetyöskentelyn alkuvaiheessa suunnitelmana oli toteuttaa orientaatiota tukeva verkko-oppimisympäristö verkkokurssin muodossa. Mahdollisina alustoina tutkittiin Google Classroomia ja ThingLinkia. Opettajilta kerättiin palautetta suunnitelmasta kyselyn avulla. Palautteissa tuotiin esiin haasteita, kuten vaikeudet käyttäjätunnusten ja ohjelmien käytössä, tietokoneiden puute, opiskelijoiden heikko itseohjautuvuus sekä osalla opiskelijoista puutteelliset valmiudet verkko-opiskeluun. Saatujen palautteiden pohjalta päädyttiin Google Sites -sivustoon, jota voi käyttää ilman käyttäjätunnuksia ja mobiililaitteiden avulla. Sivuston näkökulmaksi tarkentui saatujen palautteiden myötä sivusto, josta opiskelijan on helppo hakea tietoa ja kerrata orientaatioissa käsiteltyjä asioita.

Sivuston suunnittelussa painotettiin helppoa käytettävyyttä. Rakenteen tulee olla selkeä ja helppokäyttöinen, jotta sivuston kokonaisuus on helppo hahmottaa ja navigointi onnistuu sujuvasti. Sisällössä kiinnitettiin huomiota otsikointiin ja väljyyteen. Haettavat asiat löytyvät helpommin, kun asioiden määrä on rajattu. Rajattu sisältö vaikuttaa myös tiedonhaun nopeuteen, mikä lisää käytettävyyden hyödyllisyyttä ja saa käyttäjän todennäköisemmin palaamaan sivustolle uudelleen. Ymmärrettävä sisältö on olennaista perehdyttämisessä, jos asiaa ei ymmärrä, ei sitä opi. Selkeän yleiskielen avulla on haluttu helpottaa lukemista ja ymmärtämistä.

Sivustolla on myös käytetty tekstiin sopivia kuvia havainnollistamaan sisältöä ja tuomaan sivustolle ilmavan ja mielenkiintoisen visuaalisen ilmeen. Lisäksi kiinnitettiin huomiota siihen, että asiat ilmaistaan myönteisesti.

Sivusto rakentuu kahdesta pääosasta: Stadin ammattiopiston keskeiset sivustot opiskelijalle sekä hiusalan orientaatio -sivusto. Aloitussivun jälkeen esillä on neljä kuvaketta, jotka toimivat linkkeinä tärkeille sivustoille, joita opiskelijat hyödyntävät opiskelussaan. Wilma on opiskelijahallinto-ohjelma, jota opiskelijat käyttävät päivittäin esimerkiksi yhteydenpitoon. Stadin AO:n opiskelijasivut tarjoavat yleiset opiskelua koskevat tiedot ja yhteyshenkilöt. AULA on Helsingin kaupungin oma oppijaportaali, joka kokoaa yhteen tärkeimmät oppimista ja hyvinvointia tukevat palvelut ja toimii selainkäytön aloitussivuna. Meri-Savon yhteisten opintojen sivustolta löytyy tärkeät tiedot yhteisten tutkinnon osien opiskelusta. Nämä sivustot sisältävät paljon opiskelussa tarvittavaa tietoa ja opiskelijan on tärkeä oppia niiden käyttäminen.

Kuva 3: Näyttöleikkienä tallennetut kuvat verkkosivuston sisällöstä

Hiusalan verkkosivusto rakentuu kuudesta sisällöllisestä kokonaisuudesta, joissa on toimipaikan ja osaamisalan tärkeimmät perehdyttämistiedot. Nämä kokonaisuudet ovat:

- Hiusalan opiskelu, joka sisältää tietoa HOKSista, hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnosta, hiusalan oppimisympäristöistä, henkilökohtaisista työvälineistä ja työasusta.
- Opetus, joka sisältää tiedot lukuvuoden opetuksesta ja sen järjestelyistä sekä opetuksen osallistumisesta.

- Opiskeluhoito ja oppimisen tuki, kokoaa toimipaikan opinto-ohjaajan, kuraattorin, terveydenhoitajan, psykologin, erityisopettajan ja ammatillisen ohjaajan yhteystiedot.
- Aikataulut, joka sisältää lukuvuoden jaksot ja lomat, tietoa ruokailusta ja ruokailuajat.
- Opintotoimisto, joka tarjoaa tietoa palveluista, yhteystiedoista, palveluajoista, HSL-lipusta ja koulumatkatuesta.
- Ammattiala, joka sisältää videoita alan opiskelusta ja työelämästä, sekä yksinkertaiset testit: ”Sinustako hiusalan ammattilainen?” ja ”Testaa tietosi opiskelusta.”

Verkkosivuston kuvissa ja kuvakkeissa on osin hyödynnetty tekoälyä. Seuraavat kuvat ja kuvakkeet on tuotettu ChatGPT:n avulla: aloitussivun kuva, hiusalan kokonaisuuksien linkkien kuvakkeet sekä kuva sisältösivulla kohdassa HOKS.

Sivuston sisältö rajattiin toimipaikkakohtaiseen oppilaitoksen esittelyyn, koska Savonkadun toimipaikka muuttaa uusiin tiloihin. Meritalon osalta toimipaikan ja henkilöstön esittely täydennetään ja liitetään verkko-oppimisympäristöön, kun ylläpidon vastuuhenkilöt vahvistetaan.

6 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ja yhtenäistää hiusalalla opintonsa aloittavien orientaatiota Stadin ammattiopistossa. Orientaatio tukee opiskelijoiden opintojen aloittamista uudessa oppimisympäristössä, tutustuttaa osaamisalaan ja vahvistaa opintoihin kiinnittymistä. Opinnäytetyön kehittämistavoitteena oli suunnitella selkeä ja yhtenäinen orientaatiomalli hiusalalle ja sitä tukeva verkkosivusto.

Tutkimuskysymykset olivat:

- Miten hiusalan opintojen orientaatiota tulisi kehittää, jotta se tukisi paremmin opiskelijoiden opintoihin kiinnittymistä?
- Miten orientaation sisältöjä ja menetelmiä tulisi kehittää vastaamaan opiskelijoiden tarpeita?
- Miten varhainen orientaatio voidaan suunnitella ja toteuttaa osaksi opintojen kokonaisuutta?

Orientaation kehittäminen tukemaan opiskelijoiden kiinnittymistä

Orientaatiossa ammattiin ja osaamisalaan tutustuminen sekä tutkinnon esittely ovat olennaisia. Opiskelijan on saatava realistinen kuva ammatista, ja siksi käytännön työtehtävien kokeileminen on tärkeää. Ammatillisten käytännön harjoitusten avulla opiskelijat saavat käsityksen alasta ja siitä mitä sen opiskelu vaatii. Harjoitusten tulee olla vaativuustasoltaan sellaisia, että ne mahdollistavat onnistumisen kokemuksia ja motivoivat opiskelijoita.

Oppilaitoksen käytäntöjen tuntemus ja digitaalisten palveluiden käyttöönotto tukevat opiskelijoiden itseohjautuvuutta ja toimintakykyä uudessa opiskeluympäristössä. Digitaalisiin palveluihin ja muihin käytännön asioihin perehtyminen vähentää opiskelijan kokemaa epävarmuutta ja stressiä, mikä mahdollistaa paremman keskittymisen opiskeluun.

Tulosten mukaan, opettajien yhteinen suunnittelu ja keskustelu orientaation toteutuksesta ovat tärkeitä, jotta opiskelijoille kyetään tarjoamaan yhtenäinen ja laadukas opetus sekä ohjaus. Selkeä sisältö, etenemissuunnitelma ja opetusmateriaali vähentävät myös opettajan kuormitusta. Opettajien yhtenäiset toimintatavat helpottavat opiskelijoiden sopeutumista.

Orientaation sisältöjen ja menetelmien kehittäminen opiskelijoiden tarpeisiin

Positiivinen ja turvallinen ilmapiiri opintojen ensimmäisinä päivinä tukee opintoihin kiinnittymistä. Hyvä tunnelma oppilaitoksessa ja opiskelijan tunne ryhmään kuulumisesta rohkaisevat osallistumaan. Tulokset vahvistavat, että hyvät kaverisuhteet ja opiskeluyhteisöön kuuluminen tukevat opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin. Toiminnalliset ja vuorovaikutteiset menetelmät, kuten parityöt ja ammatilliset käytännön harjoitukset, aktivoivat opiskelijoita ja mahdollistavat yhdessä oppimisen. Ne ovat keskeisiä ryhmäytymisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta. Hiusalan ammattityön harjoituksissa ryhmäytyminen toteutuu luonnollisena osana opetusta koska vuorovaikutus ja yhdessä toimiminen ovat keskeinen osa ammatia ja sen oppimista. Opiskelijoiden heikentyneet vuorovaikutustaidot kuitenkin osoittavat, että näitä taitoja tulee kehittää osana opetusta ja tukea myös opiskelijoiden ryhmäytymistä.

Tulokset korostavat yhteistyön merkitystä orientaatiossa. Opintojen aloitukseen liittyviin käytäntöihin ei koettu olevan rutiinia, joten tuki on erityisen tärkeää. Yhteiselle keskustelulle ja perehdytykselle oli selkeä tarve. Mahdollisuutena nähtiin myös osaamisalat ylittävä sekä yhteisten aineiden opettajien kanssa tehtävä yhteistyö. Opettajat kokevat myös, että alkuvaiheen hallintaan ja opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin liittyvä tuki on tärkeää. Tämä korostaa moniammatillisen yhteistyön merkitystä jo opintojen alkupäivistä lähtien.

Henkilökohtaiset keskustelut (HOKS) opiskelijan tavoitteista ja tuen tarpeista vahvistavat luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta ja motivaatiota. Tulosten mukaan opettajat pitävät

tärkeänä henkilökohtaisten keskustelujen mahdollisuutta heti opintojen alkuvaiheessa. Tuloksissa nousevat esiin erilaiset käytännöt ja näkemykset HOKS-keskustelun parhaasta ajankohdasta. Opintojen alkuosa oli suosituin ajankohta, mutta myöhäisempi ajankohta on perusteltu silloin kun keskustelussa painottuu aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen, henkilökohtainen ohjaus ja tuen tarpeen arviointi (esim. kielituki, oppimisen tai elämänhallinnan haasteet), mikä voi vaatia pidemmän ajan, jotta saadaan riittävästi tietoa. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että opiskelijan vahvuuksien ja tavoitteiden käsittely opintojen alkuvaiheessa jakoi vastauksia.

Orientaation haasteena nähtiin runsas tietomäärä, jota ei voi sisällyttää vain aloituspäiviin. Tulosten mukaan tieto tulee jakaa pidemmälle ajalle, jotta opiskelijat pystyvät omaksumaan asiat. Sisältöjen tulisi olla tiivistettyjä ja keskittyä vain olennaisiin asioihin, jotta opiskelijat eivät kuormitu ja menetä kiinnostustaan ennen varsinaisten opintojen alkua. Orientaatiomallin joustavuus mahdollistaa sen, että sisällön järjestystä voi muuttaa tarpeen mukaan, esimerkiksi opiskelijoiden vireystilan mukaan.

Tutkimuksessa nousi esiin opettajien huoli poissaolojen vaikutuksesta oppimiseen ja opintojen etenemiseen. Orientaatiossa esitellään Stadin ammattiopiston Tuen portaat -malli, joka havainnollistaa opiskelijalle tarjotun tuen ja toimintatavat poissaolojen aikana, kun huoli opintojen etenemisestä herää. Tulokset vahvistavat, että opintojen säännöllisyys ja työaikojen noudattaminen ovat keskeisiä opiskelutaitoja, joita tulee harjoitella.

Tutkimusten mukaan ammatillinen kasvu, opiskelutaitojen kehittäminen ja ryhmäytyminen vaativat pidemmän ajan kehittyäkseen. Tämä vahvistaa jälkiorientaation tarpeen, joka mahdollistaa asioiden käsittelyn ja tarvittavan ohjauksen pidemmällä aikavälillä.

Tulosten mukaan opiskelijat tarvitsevat monissa asioissa kertausta vielä orientaation jälkeen ja heillä on tarve tiedonhakuun. Verkkosivuston sisältö suunniteltiin niin, että se muodostuu tulosten mukaisista kertausta vaativista ja yleisimmin opettajalta kysytyistä aiheista. Tulosten mukaan sivusto on opiskelijalle helppokäyttöinen ja sivustoa voi hyödyntää myös orientaation ohjauksessa. Verkkosivusto on käytännön tuki, joka vahvistaa opiskelijan itseohjautuvuutta ja tukee sitoutumista.

Varhainen orientaatio osaksi kokonaisuutta

Tulosten mukaan esiorientaatio voi vähentää opiskelijan epävarmuutta sekä jännitystä, helpottaa siirtymistä uuteen oppimisympäristöön ja vahvistaa ammatillisen kiinnostuksen heräämistä. Esiorientaatio todettiin toimivaksi erityisesti silloin, kun se toteutetaan digitaalisesti ja mobiililaitteilla. Sen avulla opiskelija voi tutustua oppilaitokseen, koulutusalaan ja tuleviin opintoihin omassa tahdissaan. Kehitetty verkkosivusto toimii pohjana esiorientaatiossa, sekä

tukena orientaatioissa, jolloin opiskelijoilla on mahdollisuus kerrata keskeisiä sisältöjä ja hakea tietoa itsenäisesti. Tämä edistää itseohjautuvuutta ja parantaa opiskelijoiden sitoutumista opintoihin.

Tutkimuksessa kehitetyt esiorientaatioon soveltuvat menetelmät, kuten tutustumispäivä, videot, verkkosivut ja leikkimieliset testit tarjoavat myönteisen kuvan koulutuksen sisällöstä ja tavoitteista. Näiden tulosten pohjalta esiorientaatio tulisi sisällyttää orientaatiomallin ensimmäiseksi vaiheeksi, ja sen toteutuksessa tulisi painottaa matalan kynnyksen digitaalista lähestymistapaa. Tämä mahdollistaisi opiskelijoiden itsenäisen orientoitumisen ja tukisi sujuvaa siirtymistä opintoihin.

7 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu, kuinka hiusalan opiskelun orientaatiota tulisi kehittää opiskelijan kiinnittymisen tueksi. Opintoihin kiinnittyminen on moniulotteinen prosessi, jossa opiskelija ja oppimisympäristö vaikuttavat toisiinsa, ja siihen voidaan vaikuttaa (Virtanen 2016). Orientaatio kiteytyy tulosten mukaan neljään teemaan: ammattialaan tutustuminen, ammatilliseen opiskeluun perehtyminen, oppilaitoksen toimintatapojen omaksuminen, sekä turvallisen ja myönteisen ilmapiirin luominen.

Niittylahden (2021) mukaan opintojen alkuvaihetta leimaa epävarmuus alavalinnasta ja uuteen kouluun siirtymisestä. Opiskelijan kokemus alasta, sen opiskelun mielekkyydestä ja tulevaisuuden mahdollisuuksista muodostuu pitkälti alkuvaiheen kokemusten perusteella. Siksi realistinen, mutta innostava alaan perehdyttäminen vahvistaa sekä alavalintaa että opiskeluun sitoutumista. Opiskelijat tarvitsevat aikaa alaan tutustumiseen erityisesti opintojen alkuvaiheessa, sillä alavalinnan pohtiminen on yleistä. Opetuksessa on tärkeä varata aikaa alan mahdollisuuksiin tutustumiseen. (Niittylahti 2021, 60.)

Jotta opiskelija saisi monipuolisen ja motivoivan kuvan alasta, ammattialan esittelyyn voidaan sisällyttää myös vertaiskokemuksia tuutoropiskelijoilta, sekä työelämän edustajien puheenvuoroja ja yritysvierailuja. Monipuoliset ja aktivoivat oppimistehtävät sekä tulevaisuuteen suuntaavat sisällöt nousivat esiin myös Myllykoski-Laineen, Jokion, Kalalahden & Kiilakosken (2024) tutkimuksessa.

Ammatilliset käytännön harjoitukset tarjoavat opiskelijalle omakohtaista kokemusta alan työtehtävistä. Orientaation harjoitusten vaatavuuden tulee vastata opiskelijan taitotasoa. Ulmasen (2017, 76) mukaan opettajan ammattitaitoon kuuluu kyky tunnistaa opiskelijan taitotason mukaisia osallistamisen tapoja. Salmen (2022, 61) mukaan opiskelijalle voi saada onnistumisen kokemuksia, kun tavoitteet ja haasteet ovat suhteessa opiskelijan taitoihin.

Parturi-kamppaan työssä korostuu kädentaitojen lisäksi asiakaspalvelussa ja yhteistyössä tarvittavat vuorovaikutustaidot. Tuloksissa nousivat esiin opiskelijoiden heikentyneet vuorovaikutustaidot. Koska vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot ovat olennaisen tärkeitä hiusalalla, niitä tulisi tietoisesti harjoitella osana opetusta. Tämän vuoksi ne tuleekin sisällyttää orientaation lisäksi jälkiorientaatioon osaksi opiskelutaitoja.

Hiusalan ammattityön harjoituksissa ryhmäytyminen tapahtuu luontevasti osana opetusta. Ryhmäytyminen tukee opiskelijoiden opinnoissa jaksamista ja ehkäisee opinnoissa keskeyttämistä. Se ei kuitenkaan kuulu vain opiskelun ensimmäisiin päiviin, vaan ryhmän kehitystä on tuettava ympärivuotisesti. (Harjunpää ym. 2017, 20.) Tämän tutkimuksen perusteella ryhmäytymistä on jatkettava orientaatiomallin jälkiorientaatiovaiheessa niin kauan kuin se on tarpeen. Tulokset antavat vahvistusta sille, että ryhmän toimintaa on tuettava aktiivisesti myös vuorovaikutustaitoja kehittämällä.

Hyvät kaverisuhteet ja kokemus opiskeluyhteisöön kuulumisesta ovat keskeisiä tekijöitä opiskelijoiden opintoihin kiinnittymisessä. Ulmasen (2017) mukaan vertaisvuorovaikutuksen avulla saadaan myönteisiä opiskelukokemuksia, ja vertaistuki tekee opiskelusta merkityksellistä sekä tuottaa oppimisen iloa. Kiurun (2018) mukaan vahvasti kouluun sitoutunut kaveripiiri voi vaikuttaa oppimismotivaatioon ja oppimistuloksiin positiivisesti. Tämän tutkimuksen tulokset tukevat aiempaa käsitystä siitä, että toiminnalliset ja vuorovaikutteiset menetelmät, kuten parityöt ja ammatilliset käytännön harjoitukset, aktivoivat opiskelijoita ja edistävät yhdessä oppimista. Ne ovat siksi keskeisiä ryhmäytymisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta.

Hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijoiden ja opettajien välillä on ensiarvoisen tärkeää. Niittylahden ym. (2019) mukaan hyvät ja rakentavat suhteet opiskelijoiden ja opettajan välillä tukevat yhteenkuuluvuutta. Positiivisen ja turvallisen ilmapiirin merkitys opintojen ensimmäisinä päivinä on keskeinen osa opintoihin kiinnittymistä. Opiskelijoiden ja opettajien väliset hyvät suhteet vaikuttavat myönteisesti sitoutumiseen ja opiskelun sujuvuuteen. Ulmasen (2017, 61) mukaan opettajien vuorovaikutustaidot luovat turvallisen ilmapiirin, joka rohkaisee opiskelijaa osallistumaan. Myönteinen ja kannustava vuorovaikutus edistää autonomian, pätevyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemusta (Ryan & Deci 2000).

Henkilökohtaisen keskustelun avulla rakennetaan luottamuksellinen vuorovaikutussuhde opiskelijan ja opettajan välille. HOKS-keskustelussa suunnitellaan opintoja ja tarvittavaa tukea. Opiskelijan kuunteleminen ja realististen osatavoitteiden suunnittelu yhdessä opettajan kanssa voivat Salmen (2022) mukaan vahvistaa oppijaminäkuvaa. Ulmasen (2017,62) tutkimuksen mukaan opiskelijan heikot ja mahdollisuudet vaikuttaa opintojaan koskeviin päätöksiin vähentävät sitoutumista. Niittylahden (2021, 68) mukaan HOKS-keskustelussa suunniteltavat erilaiset oppimisen tavat tukevat opintoihin kiinnittymistä.

Suurin osa tutkimukseen vastanneista koki, että HOKS-keskustelu on tärkeä sijoittaa opintojen alkuvaiheeseen. Vastauksissa esitettiin myös hieman myöhäisempää ajankohtaa, jotta opintojen suunnittelun pohjaksi saadaan riittävää tietoa mahdollisista tuen tarpeista ja osaamisen tunnistamisesta. HOKSia voisi tarkastella kaksivaiheisena, alkuvaiheen ja myöhemmin tarkentuvana suunnitelmana. HOKS-keskusteluiden osalta joustavuus on perusteltua, sillä niihin vaikuttavat opiskelijoiden määrä, tukihenkilöstön osallistuminen, taustatiedot ja tuen tarve.

Opiskelijoiden toimintakykyisyyttä ja itseohjautuvuutta voidaan vahvistaa perehdyttämällä heitä oppilaitoksen käytäntöihin. Erilaiset digitaaliset palvelut ovat tärkeässä osassa opiskelussa, ja opiskelijoilla voi olla opintojen alkuvaiheessa hyvin erilaisia digitaalisia valmiuksia. Siksi orientaatiossa onkin varmistuttava, että opiskelijat hallitsevat keskeiset käytännön toimintatavat ja osaavat käyttää tarvittavia ohjelmia. Opintojen alkuun sijoittuva digitaalisten opetus tukee digitaalisten palveluiden käyttöönottoa. Oppilaitoksen käytännön asioihin perehtyminen vähentää opiskelijan kokemaa epävarmuutta ja stressiä, mikä mahdollistaa paremman keskittymisen opiskeluun ja tukee siten opiskelijan kiinnittymistä.

Opintojen alkua leimaa suuren tietomäärän omaksumistarve. Vehviläisen (2019, 37) mukaan alkuvaiheen perehdyttäminen voi myös lisätä opinnoista eroamista, mikäli tietomäärä on liian suuri. Opiskelun alkupäivien jännittäminen ja uusien asioiden runsas määrä voi aiheuttaa oppimisen haasteita. Tulosten mukaan kertaamiseen ja tiedonhakuun oli selkeä tarve. Suunniteltu verkkosivusto osoittautui toimivaksi osaksi orientaatiota. Sivusto oli opiskelijoille helpokäyttöinen, ja tarvittava tieto löytyi nopeasti. Helppokäyttöisyys sekä onnistumisen kokemukset rohkaisivat ja motivoivat opiskelijoita. Kehitetty orientaatiomalli ja verkkosivusto voivat yhtenäistää opintojen aloitusta ja vahvistaa opiskelijoiden kiinnittymistä.

Opettajien yhteistyö on oleellista orientaation aikana. Tulosten mukaan opintojen aloitukseen liittyviin käytäntöihin ei koettu olevan rutiinia. Rutiinin puutteen vuoksi tarvitaan yhteistä keskustelua ja perehdytystä. Osaamisalat ylittävä sekä yhteisten aineiden opettajien kanssa tehtävä yhteistyö tulee korostumaan tutkinnon perusteiden uudistumisen myötä. Opettajien yhtenäisen toimintatavan merkitystä vahvistaa Van Udden, Ritzen ja Pietersin (2016) tutkimus, jossa todetaan, että positiiviset opiskelijasuhteet ja selkeät rakenteet kuten säännöt, rutiinit, pedagogiset käytännöt ja toimintamallit, voivat parantaa opiskelijoiden sitoutumista.

Moniammatillisen yhteistyön tarve on ilmeistä, jotta opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin liittyvä tuki voidaan ottaa huomioon opintojen alkupäivistä lähtien. Orientaatiomallissa on huomioitu, että opiskelijan kohtaamiseen ja keskusteluun tulee olla riittävästi aikaa. Opettajien lisäksi opiskelijan tukena ovat opiskelijahuolto ja oppimisen tuen henkilöstö, joilla on keskeinen rooli opiskelijan hyvinvoinnissa, oppilaitosyhteisöön kiinnittymisessä ja opintojen sujuvassa etenemisessä. Kuorelahti & Lappalainen (2017, 88) korostavat että kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen on edellytys osallisuuden kokemukselle, ja tätä vahvistavat opettajan lisäksi

koulun muut aikuiset. Myös Buckistin ja Groccian (2018) mukaan koko kouluyhteisö jakaa vastuun opintoihin kiinnittymisestä. Tutkimus korostaa, että pelkkä alkuvaiheen orientaatio ei riitä, vaan tukea on tarjottava pitkäkestoisesti. Kehitetystä orientaatiomallissa on otettu huomioon jatkuvan ohjauksen, yhteisöllisyyden ja selkeiden toimintatapojen merkitys. Kiinnittymisen tukeminen on koko oppilaitosyhteisön vastuulla, ja sen onnistuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä, joka ehkäisee keskeyttämistä ja tukee opiskelijoiden hyvinvointia.

Tietoperusta tuki orientaatiomallin kehittämistä tuomalla esiin opintoihin hakeutumisen ja siirtymävaiheen näkökulmat sekä opintoihin kiinnittymistä edistävät tekijät. Aikaisempien tutkimusten (Niittylahti 2021; Jauhola & Kortelainen, 2018) mukaan opintoihin kiinnittymistä tukevia tekijöitä ovat ryhmäytyminen, vuorovaikutus, osallisuus, motivaatio, laadukas opetus ja riittävä tuki. Orientaatiomalli ja verkkosivusto kehittyivät opinnäytetyöprosessin aikana. Alkuvaiheessa malli muodostui kahdesta osasta, varhaisesta orientaatiosta ja orientaatiosta, jotka painottivat opiskeluun perehtymistä ennen opintojen alkua sekä heti niiden käynnistyttyä. Tietoperustan tutkimuksiin perehtyminen sekä muiden koulutusten käytäntöjen tarkastelu toivat esiin tarpeen jatkaa opiskelijan tukemista myös opintojen alkuvaiheen jälkeen. Tämän pohjalta malliin lisättiin kolmas osa, jälkiorientaatio, joka vahvistaa ryhmäytymistä, opiskelutaitoja ja ammatillista kasvua. Mallin rakenne huomioi opiskelijoiden tarvitseman omaksumisajan uudessa opiskeluympäristössä ja tukee yksilöllistä kasvua oikea-aikaisesti painotetuilla sisällöillä. Niittylahden, Annalan ja Mäkisen (2021) tutkimuksesta saadaan vahvistusta orientaatiomallin ratkaisuille. Tutkimuksen mukaan koulukavereiden merkitys, sopiva oppimistahti, vaihtelevat opetusmenetelmät, oppimistaitojen kehittyminen ja alan ”avautuminen” tukevat opiskelua ja lisäävät kiinnostusta opiskeluun.

Työelämäntarpeisiin suunnitellun mallin onnistumisessa avainasemassa on innostunut ja asiaan syventynyt henkilöstö, joka tunnistaa yhtenäisen toimintatavan merkityksen. Opinnäytetyön tuloksissa nousee esiin yhteistyön merkitys. Hiusalan opettajat ovat osallistuneet aktiivisesti orientaatiomallin kehittämiseen. Tämä osoittaa kiinnostusta oman työn kehittämiseen sekä opiskelijoiden kiinnittymisen tukemiseen. Orientaatiomalli toteutuu käytännössä vain, jos opettajat kokevat sen tärkeäksi, hyödylliseksi ja ottavat sen käyttöön. Opettajien vahva osallistuminen kehitystyössä ja toiveet jatkuvasta yhteistyöstä opintojen aloituksessa, antavat vahvistusta sille, että asia on tarpeellinen ja ajankohtainen.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmien avulla saatiin arvokasta tietoa mallin ja verkkosivuston kehittämiseen. Tutkimus painotti opettajien näkökulmaa, mikä rajaa tarkastelua ja on huomioitava jatkokehityksessä. Opiskelijan näkökulmaa käsiteltiin paitsi opettajien kokemuksen mukaan, osittain myös aiempien tutkimusten avulla. Jatkossa olisin kiinnostava saada tietoa opiskelijoiden kokemuksista orientaation eri vaiheissa. Lisäksi tarvitaan tietoa jälkiorientaation toteutumisesta sekä opettajien että opiskelijoiden näkökulmista. Tarkempaa selvittelyä

olisi tehtävä myös esiorientaation hyödyllisyydestä, ja siitä miten opiskelijat käyttävät verkkosivustoa.

Orientaatiomallin ja verkkosivuston toimivuuden arvioinnissa opettajien kokemukset ja opiskelijapalautteet ovat tärkeitä. Aluksi seuranta on hyvä tehdä heti orientaation jälkeen, jotta voidaan arvioida perehdytettävien asioiden omaksumista ja opintojen alun tukemista. Pitkällä aikavälillä seurataan opintoihin kiinnittymistä ja keskeyttämisen vähentymistä. Verkkosivuston käyttökokemuksien kerääminen heti alkuvaiheessa on tärkeää, jotta mahdolliset kehittämistoimenpiteet saadaan tehtyä heti. Myöhemmin palautteen avulla parannetaan sivuston toimivuutta ja kuullaan käyttäjien tarpeita. Orientaation jatkuva arviointi ja kehittäminen ovat tärkeitä, jotta se vastaa opiskelijoiden tarpeisiin ja tukee heidän sitoutumistaan opintoihin.

Opintojen orientaatiomallia ja verkkosivustoa voidaan hyödyntää hius- ja kauneudenhoitoalan kaikilla osaamisaloilla. Sen soveltaminen on jo osin aloitettu Stadin ammattiopistossa. Verkkosivustoon voidaan lisätä osaamisaloja tai osaamisaloilla voi olla oma sivustonsa, jolloin sivuston laajuus ei hankaloita käytettävyyttä ja tiedon etsimistä. Malli soveltuu myös muille koulutusaloille tai oppilaitoksiin.

Orientaatiomalli tukee Stadin ammattiopiston toimintakulttuurin keskeisiä periaatteita erityisesti hyvinvoinnin, turvallisuuden, osallisuuden sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämässä. Malli auttaa varmistamaan, että jokainen opiskelija saa tukea opintojen alussa ja kokee olonsa tervetulleeksi ja nähdyksi. Yhteisöllisyys ja hyvä yhteishenki rakentuvat jo orientaatiovaiheessa, kun vuorovaikutus on kunnioittavaa, kannustavaa ja osallistavaa. Opiskelijälähtöisyys ilmenee siinä, että aloittavan opiskelijan tarpeet ja valmiudet on huomioitu mallin sisällössä ja toteutustavoissa. Näin orientaatiomalli toimii osana oppimista tukevaa ja yhteisöllistä toimintakulttuuria. (Stadin AO 2025a.)

Opinnäytetyön monipuolisilla tutkimusmenetelmillä, opettajille tehdyillä kyselyillä ja haastatteluilla sekä tietoperustan avulla kehitettiin malli, joka pohjautuu tutkittuun tietoon. Mallin toimivuus käytännössä selviää kuitenkin vasta jatkokehittämisen ja käyttöönoton myötä. Verkkosivusto on testattu aidossa oppimistilanteessa opiskelijoiden kanssa, ja se on todettu valmiiksi käyttöönotettavaksi.

Opinnäytetyön päämääränä on tukea opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin ja vähentää keskeyttämistä. Tavoitteena on, että opiskelijat saavat orientaation kautta riittävän tuen tutustuessaan uusiin opintoihin ja opiskeluympäristöön. Aihe on ajankohtainen sekä tutkimuksessa, oppilaitostasolla ja yhteiskunnallisessa keskustelussakin, sillä opiskeluun sitoutumattomuus on merkittävä haaste.

Mallia voidaan hyödyntää hiusalalla ja myös muilla aloilla sekä muissa oppilaitoksissa. Se on selkeä toimintamalli, jonka avulla pyritään suunnitelmalliseen ja opiskelijalähtöiseen opintojen aloitukseen, joka tukee opiskelijan kiinnittymistä opintoihin. Malli voi innostaa oppilaitoksia kehittämään orientaatioprosessejaan. Esiorientaatio on oppilaitokselle mahdollisuus tukea opiskelijan valintojen onnistumista, ehkäistä keskeyttämiä ja vahvistaa opiskelumotivaatiota. Sen avulla oppilaitos voi tarjota opiskelijoille totuudenmukaisen mutta myös innostavan kuvan opiskelusta ennen varsinaisten opintojen alkua. Tämä voi vähentää syksyyn kohdistuvaa kuormitusta ja sujuvoittaa opintojen alkua.

Opinnäytetyön tekijällä on vahva kiinnostus opintojen aloituksen tukemiseen pitkän työkokemuksen kautta. Aiheen syvälinen tarkastelu on tuonut uusia näkökulmia ja rikastuttanut myös oman työn kehittämistä. Tavoitteena oli kehittää yhtenäisiä toimintatapoja ja hiusalan opetusta. Kehittämistyö toteutettiin käytännönläheisesti, ja se vahvisti ymmärrystä orientaation merkityksestä opiskelijoiden opinnoissa. Työ on syventänyt käsitystä kehittämistyön prosessista, sekä kehittänyt tutkimuksellisia taitoja aineiston keräämisessä ja analysoinnissa. Opinnäytetyön myötä on tullut myös käytännön kokemusta verkkosivuston toteuttamisesta.

Tutkimuslupamenettely vaikutti työn tekemiseen, koska lupa tuli hakea jo ennen työn varsinaista aloittamista. Hakemukseen sisällytettiin valmis tutkimussuunnitelma, aineistonkeruumenetelmät (esim. kyselyt ja havainnointilomakkeet) sekä tiedotteet osallistujille. Koska kehittämistyössä hyödynnettiin useita menetelmiä, kokonaisuuden ennakointi oli haastavaa. Myöhemmin havaittiin, että tutkimuskysymyksiä olisi voinut vielä tarkentaa ja kyselyn kysymyksiä suunnitella huolellisemmin. Oppimisprosessin tärkeänä antina voidaan pitää sitä, että työn edetessä havaitaan siihen liittyviä puutteita ja opitaan mitä voisi tehdä toisin. Huolellisemman etukäteistyön avulla aineiston analysointi ja kokonaisuuden hallinta olisivat olleet selkeämpiä ja sujuvampia.

Tämän opinnäytetyön tekemisessä hyödynnettiin tekoälyä, joka toimii hyvänä apuvälineenä, mutta saadun kokemuksen mukaan sen käyttö vaatii tarkkuutta. Tekoälyä käytettiin tutkimustulosten lajittelussa, mutta koska aineisto oli jo etukäteen alustavasti lajiteltu, havaittiin, että tekoäly ei kyennyt täysin luotettavasti jakamaan aineistoa annettuihin teemoihin. Avointen vastausten lajittelu vaatii asiantuntemusta aiheesta. Koska aineiston määrä oli pieni, virheet oli helpompi havaita. Tekoälyä hyödynnettiin myös tekstin sujuvoittamisessa ja kielellisyyden tarkistamisessa. Tässä havaittiin, että tekoäly voi sujuvoittaa tekstin niin että se ei vastaa täysin alkuperäistä ajatusta. Opinnäytetyöntekijällä tulee olla aiheesta syvälinen ymmärrys, jotta tämän tyyppiset muutokset huomataan. Tekoäly osoittautui erinomaiseksi avuksi ideoinnissa ja vaihtoehtojen etsimisessä. Vaikka ideat eivät olleet suoraan sovellettavissa työhön, ne tarjosivat uusia näkökulmia tai vahvistivat omaa näkemystä. Tekoälyä käytettiin myös lähteiden suomennoksen tukena sekä tiivistelmän käännöksen apuna. Lisäksi tekoälyn avulla tuotettiin kuvia verkkosivuston tarpeisiin. Kuvien luominen tekoälyn avulla ei ole

aina yksinkertaista, ja kuvat eivät ole aina käyttökelpoisia. Tässä työssä kuitenkin onnistuttiin luomaan käyttökelpoisia kuvia. Tekoälyn käytössä korostuukin opinnäytetyön tekijän oma vastuu ja näkemys aiheesta, sen käsittelystä ja valituista ratkaisuista.

Lähteet

Ahokas, M. 2010. Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A. R. & Ahokas, M. Arjen sosiaalipsykologia Helsinki: WSOYpro, 185-242.

Avoim tiede 2024. Miten huomioit saavutettavuuden avoimissa oppimateriaaleissa. <https://avointiede.fi/fi/asiantuntijaryhmat/oppimisen-avoimuus/miten-huomioit-saavutettavuuden-avoimissa-oppimateriaaleissa>

Buskist, W. & Groccia, J. E. 2018. The Future of Student Engagement. Julkaisussa: New directions for teaching and learning, 6 (154), 109-111. DOI:10.1002/tl.20296

CASEL Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning 2025. Fundamentals of SEL. <https://casel.org/fundamentals-of-sel/>

ePerusteet. Tutkinnon perusteet. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/B0012/ammattillinen-perustutkinto/8982870/tiedot>

Halinen, I., Hotulainen, R., Kauppinen, E., Nilivaara, P., Raami, A. & Vainikainen M-P. 2016. Ajattelun taidot. Jyväskylä: PK-kustannus.

Harjunpää, K., Ågren, S. & Laiho, S. 2017. Sujuvuutta siirtymiin - Toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:1. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/sujuvuutta-siirtymiin-toisen-asteen-ammattillisen-koulutuksen>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13-14. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Jauhola, L. & Kortelainen, J. 2018. Osallisena opinnoissa. Tutkimus oppijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2018:7. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/osallisena-opinnoissa-tutkimus-oppijoiden-osallisuuden>

Järvenoja, H., Kurki, K. & Järvelä, S. 2018. Motivoidutaan yhdessä. Teoksessa Salmela-Aro, K. (toim.) 2018. Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PK-kustannus, 141-159.

Jääskeläinen, L. 2022. Ryhmä toimivaksi. Helppoja harjoituksia ryhmäyttämiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234.

Kantanen, H., Penttinen, L., Rosenius, P & Ruth, K. 2020. Grasp Your Field! First-Year Business Students' Engagement with the Study Environment and Their Own Academic Field. Nordic Journal of Business, 69 (3), 6-23. http://njb.fi/wp-content/uploads/2020/12/1_3-20_Kantanen_etal.pdf

Kauppi, R. A. 2006. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kauppila, R. A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kiuru, N. 2018. Kaveriverkostot ja oppimismotivaatio. Teoksessa Salmela-Aro, K. (toim.) 2018. Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PK-kustannus, 123-139.
- Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. 3. painos. Helsinki: Edita Prima.
- Kuorelahti, M. & Lappalainen, K. 2017. Sosioemotionaalisten taitojen arviointi, tukeminen ja ohjaus. Teoksessa Puukari S., Lappalainen K & Kuorelahti M. (toim.) Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus, 85-110.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531#Lidm46263582786656>
- Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190306>
- Lerkanen, M-K. & Pakarinen, E. 2018. Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle. Teoksessa Salmela-Airo, K. (toim.) Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-Kustannus, 181-196.
- Liikenne- ja viestintävirasto Traficom 2024. Tietoa saavutettavuudesta. <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/fi/yleista-saavutettavuudesta/tietoa-saavutettavuudesta>
- Lynch, P.J. & Horton, S. 2016. Web Style Guide. Foundations of User Experience Design. 4th. edition. Yale University Press.
- Masten, C. L., Telzer, E. H., Fuligni, A. J., Lieberman, M. D. & Eisenberger, N. I. 2012. Time spent with friends in adolescence relates to less neural sensitivity to later peer rejection. Social Cognitive and Affective Neuroscience, 7 (1), 106-114. <https://doi.org/10.1093/scan/nsq098>
- Murumäki, S-T., Harmanen, M. & Rasa, A. 2022. Vuorovaikutusosaaminen opetussuunnitelmien perusteissa - oppimisen laaja kaari koulupolun ensiaskelista aikuisuuden alkuun. Teoksessa Murumäki, S-T. (toim.) & Haapamäki-Niemi, H. (toim.) Yhdessä - Näkökulmia vuorovaikutuksen oppimiseen ja opettamiseen. Helsinki: Äidinkielen opettajainliitto, 11-26.
- Myllykoski-Laine, S. Jokio, K., Kalalahti, M. & Kiilakoski, T. 2024. Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 10:2024. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_1024.pdf
- Mäkinen, M. & Annala, J. 2011. Opintoihin kiinnittyminen yliopistossa. Teoksessa Mäkinen, M., Korhonen, V., Annala, J., Kalli, P., Svärd, P. & Värri, V-M. Korkeajännityksiä - kohti osallisuutta luovaa korkeakoulutusta. Tampere University Press, 59-80. <http://urn.fi/urn:nbn:uta-3-937>
- Mänty, I. & Nissinen, P. 2005. Ideasta toteutukseen - verkko-opetuksen suunnittelu ja hallinta. Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Helsinki: Edita Prima
- Niittylahti, S., Annala, J. & Mäkinen, M. 2019. Student engagement at the beginning of vocational studies. Nordic Journal of Vocational Education and Training, 9 (1), 21-42. <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.199121>
- Niittylahti, S. 2021. ”Mä olen saanut mahdollisuudet oppia” Opintoihin kiinnittyminen ammatillisessa koulutuksessa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Tampere. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/132995>

- Niittylahti, S., Annala, J. & Mäkinen, M. 2021. Student engagement profiles in vocational education and training: A longitudinal study. *Journal of Vocational Education & Training*, 75 (12), 1-19. <https://doi.org/10.1080/13636820.2021.1879902>
- Nurmela, S. & Suominen, R. 2008. *Verkko-opettajaksi viikossa*. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuksen julkaisuja. Turku: Painosalama.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a. Haku koulutukseen. <https://okm.fi/haku-koulutukseen>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b. Opintojen henkilökohtaistaminen. <https://okm.fi/ammattikoulutus/henkilokohtaistaminen>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024c. Opiskeluhoolto. <https://okm.fi/oppilas-ja-opiskelija-huolto>
- Opetushallitus 2024a. Opintopolku.fi. <https://opintopolku.fi>
- Opetushallitus 2024b. Henkilökohtaistaminen. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/henkilokohtaistaminen>
- Opetushallitus 2024c. Opiskelijan hyvinvointi ja tuki koulutuksessa. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskelijan-hyvinvointi-ja-tuki-ammattillisessa-koulutuksessa>
- Opetushallitus 2024d. Yhteisöllisyys. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>
- Opetushallitus 2025a. Kouluun kiinnittyminen ja poissaoloihin puuttuminen. <https://www.oph.fi/fi/haku?keyword=kouluun+kiinnittyminen+ja+poissaoloihin+puuttuminen>
- Opetushallitus 2025b. Perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaussa 82 200 hakijaa. Tiedote 19.3.2025. https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/perusopetuksen-jalkeisen-koulutuksen-yhteishaussa-82-200-hakijaa?utm_source=chatgpt.com
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2013/1287>
- Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2020/1214>
- Otala, L. 2018. *Ketterä oppiminen - keino menestyä jatkuvassa muutoksessa*. 2. painos. Helsinki: Kauppakamari.
- Pietilä, I. 2017. Teoksessa Hyvärinen, M., Mikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 116-132.
- Pöysä, S. 2020. *Students' Situational Engagement in Lower Secondary School: Association with Overall Engagement and Contextual Factors*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Jyväskylä. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8382-6>
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. 2017. *Self-Determination Theory. Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Press
- Ryan, M. & Deci, E. L. 2000. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 55 (1), 68-78. DOI: 10.1037110003-066X.55.1.68
- Saavutettavasti.fi. 2024a. Saavutettavuuskirjasto Celian ohjesivusto. Selkeä kieli. <https://www.saavutettavasti.fi/verkkosisaltojen-saavutettavuus/selke-kieli/>

Saavutettavasti.fi. 2024b. Saavutettavuuskirjasto Celian ohjesivusto. Selkeät rakenteet. <https://www.saavutettavasti.fi/verkkosisaltojen-saavutettavuus/selkeat-rakenteet/>

Salmela-Aro, K. 2018. Kouluinto ja koulu-uupumus. Teoksessa Salmela-Aro, K. (toim.) Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PK-kustannus, 25-45.

Salmi, E. 2022. Motivaatio, oppimisvaikeudet ja ammatillisten opintojen loppuun suorittaminen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Jyväskylä. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9055-8>

Sirén, S. 2025. Aloittavien opiskelijoiden määrä hiusalalla vuonna 2025. Sähköposti 9.4.2025. Stadin ammattiopisto. Helsinki.

Stadin AO 2024a. Tietoa Stadin AO:sta. <https://stadinao.fi/tietoa-stadinaosta/>

Stadin AO 2024b. Toimintakäsikirja. Toiminnan tavoitteet. <https://sites.google.com/edu.hel.fi/stadinao-toimintakasikirja/suunnittele/toiminnan-tavoitteet?authuser=0#h.3cr6yqpw0lg>

Stadin AO 2025a. Toimintakäsikirja. Toimintakulttuuri. <https://sites.google.com/edu.hel.fi/stadinao-toimintakasikirja/suunnittele/toimintakulttuuri>

Stadin AO 2025b. Toimintakäsikirja. Visiot ja arvot. <https://sites.google.com/edu.hel.fi/stadinao-toimintakasikirja/suunnittele/visio-ja-arvot?authuser=0>

Stadin AO 2025c. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. <https://stadinao.hel.fi/hius-ja-kauneudenhoitoalan-perustutkinto/>

Talvio, M. & Klemola, U. 2017. Toimiva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

TENK 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Terveys ja hyvinvoinnin laitos 2025. Yhteisöllinen opiskeluhoito. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskeluhoito>

Tilastokeskus 2024. Koulutuksen keskeyttäminen 2022. <https://stat.fi/julkaisu/cln0cj5vm7f160avtcnb5o5gp>

Tuckman, B. W. & Jensen, M. A. C. 1977. Group & organization management, 2 (4), 419-427 DOI:10.1177/105960117700200404

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Ulmanen, S. 2017. Miten kiinnittyä kouluun? Oppilaiden näkökulmia koulutyöhön kiinnittymisen haasteisiin. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö. Tampere. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/101792>

Valtioneuvosto. 2022. Valtioneuvoston selonteko: Digitaalinen kompassi. Valtioneuvoston julkaisu 2022:65. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-906-9>

Van Uden, J. M., Ritzen, H. & Pieters, J. M. 2016. Enhancing Student Engagement in Pre-Vocational and Vocational Education: A Learning History. Julkaisussa Teachers and Teaching: Theory and Practice, 22 (8), 983-999. DOI: 10.1080/13540602.2016.1200545

Vasalampi, K. & Salmela-Aro, K. 2014. Sisäinen motivaatio ja kouluinnostus edistävät nuorten opintopolkua. Julkaisussa Pihlajaniemi, S., Villa Tiia., Lavikainen, E. & Valkeasuo, L. (toim.)

Oppia ikä kaikki. Kouluttautumisen edellytykset eri elämänvaiheissa. Opiskelijatutkimuksen vuosikirja. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus, 12-23.
<https://drive.google.com/file/d/0Bz1V9P-acT2N2F1RWtrYnLJR0k/view?pli=1>

Vasalampi, K. 2017. Itsemääräämisteoria. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. Mikä Meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 54-65.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.

Vehviläinen, J. 2019. Siirtymien vaikutus koulutuspolun eheyteen. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2019:1. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/siirtymien-vaikutus-koulutuspolun-eheyteen>

Virtanen, T. 2016. Student Engagement in Finnish Lower Secondary School. Väitöskirja. University of Jyväskylä, Studies in Education, Psychology and Social Research 562. Jyväskylä.
https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_51563

Virtanen, T. 2023. Kouluun kiinnittyminen. Opetushallitus. Verkkokoulutuskokonaisuus.
<https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/verkkokoulukokonaisuus>

Tämän tekstin kieliäsen muokkaamisessa ja sujuvoittamisessa on hyödynnetty tekoälyä (Chat-GPT, Duck.ai)

Kehittämistyönä toteutetun verkkosivuston osassa kuvia ja kuvakkeita on hyödynnetty Chat-GPT:tä.

Kuviot

Kuvio 1: Opintoihin kiinnittymisen viitekehys (mukaillen Mäkinen & Annala 2011, 62)	16
Kuvio 2: Nuoren opiskelijan kiinnittyminen ammatillisiin opintoihin (mukaillen Niittyalahti 2021, 70).....	17
Kuvio 3: Yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön sisältöalueita (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2025)	19
Kuvio 4: Opettajan rooli ryhmän kehitysvaiheissa (mukaillen Jääskeläinen 2022, 39)	21
Kuvio 5: Sosioemotionaalisen oppimisen viisi osa-aluetta ja niiden ilmeneminen vuorovaikutuksessa (mukaillen CASEL 2025; Talvio & Klemola 2017, 19).....	29
Kuvio 6: Opinnäytetyön vaiheittainen eteneminen	33
Kuvio 7: Säilytettävät aiheet opintojen aloituksessa opettajien näkemyksen mukaan	43
Kuvio 8: Opettajien näkemykset ensimmäisen HOKS-keskustelun ajankohdasta	44
Kuvio 9: Opettajien näkemykset opintojen alkuvaiheen teemojen tärkeydestä	45
Kuvio 10: Opettajien suositukset opiskelijaa aktivoivista ja vuorovaikutusta lisäävistä opetusmenetelmistä orientaatioon	47
Kuvio 11: Opettajien mielipiteitä kolmeportaisesta orientaatiomallista	50
Kuvio 12: Orientaation teemat, sisältöalueet ja ohjaavat tekijät	51
Kuvio 13: Opiskelijoiden saama vaikutelma verkkosivustosta	62
Kuvio 14: Orientaatiomallin vaiheet ja toteutus	64

Kuvat

Kuva 1: Opiskelijoiden vaikuttamisen ja osallisuuden kanavat Stadin AO:ssa (Stadin AO 2024c)	25
Kuva 2: Informaatio kolmeportaisen orientaatiomallin ideasta (liite kysymykseen 8.).....	49
Kuva 3: Näyttöleikkeinä tallennetut kuvat verkkosivuston sisällöstä	66

Liitteet

Liite 1: Tiedotuskirje tutkittaville, opettajat	84
Liite 2: Kysely opettajille	85
Liite 3: Teemahaastatteluiden kysymykset	88
Liite 4: Havainnointilomake	89
Liite 5: Kysely käyttäjätestauksen jälkeen	90
Liite 6: Tiedotuskirje tutkittaville, opiskelijat	92
Liite 7: Tiedotuskirje huoltajille	93

Liite 1: Tiedotuskirje tutkittaville, opettajat

Hei,

teen estenomi (ylempi AMK) -tutkintoon liittyvää opinnäytetyötä aiheesta Hiusalan opiskelun orientaatio yhteistyössä Stadin ammattiopiston kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää hiusalan orientaatiota ja toteuttaa sitä tukeva verkko-oppimisympäristö.

Osana kehittämistyötä toteutetaan kysely hiusalan opettajille. Kyselyn tarkoituksena on saada opettajien näkemyksiä orientaatioon sopivista sisällöistä, menetelmistä ja käytänteistä, jotta ne tukisivat paremmin opintoihin kiinnittymistä. Tutkimukseen vastataan anonymisti sivun alla olevan linkin kautta.

Kyselyn jälkeen, osana samaa tutkimusta, toteutetaan opettajien haastattelut joulukuussa 2024. Teemahaastatteluissa kehitetään edelleen suunniteltua orientaatiomallia ja sitä tukevaa verkko-oppimisympäristöä. Jos olet kiinnostunut osallistumaan pienryhmässä toteutettavaan, noin tunnin kestävään haastatteluun, vastaa minulle sähköpostitse 22.1.2024 mennessä.

Osallistuminen on vapaaehtoista, ja osallistujalla on oikeus keskeyttää tai peruuttaa osallistumisensa missä tahansa vaiheessa ilman kielteisiä seurauksia.

Kyselyn ja haastatteluiden aineisto tallennetaan vain opinnäytetyötä varten. Hankittu aineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä opinnäytetyössä käy ilmi osallistujien henkilöllisyys. Tutkimuksen tulokset analysoidaan osana opinnäytetyötäni ja julkaistaan Theseus-tietokannassa. Tutkimusaineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Pyydän tutkimusta varten suostumuksen vastausten käyttöön ryhmähaastatteluun osallistuvilta. Lähetän suostumuslomakkeen kaikille haastatteluun ilmoittautuneille. Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta erillistä korvausta.

Tutkimusluvan on myöntänyt Helsingin kaupunki ja Stadin ammattiopisto, Kampus 2 koulutuspäällikkö Sini Síren.

Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Kiitos yhteistyöstä!

Kristiina Holmström-Takala

Liite 2: Kysely opettajille

Kysely hiusalan opettajille opintojen aloituksesta

Tämä kysely on osa opinnäytetyötä (YAMK), jossa kehitetään hiusalan opiskelun orientaatiota ja sitä tukeva verkko-oppimisympäristö. Kyselyn tavoitteena on saada opettajien näkemyksiä kehittämistyön pohjaksi. Huomaathan että kysely ei kohdennu erityisesti ensi syksyn uuteen aloitukseen, vaan orientaatiolla tarkoitetaan opintojen aloitusta yleisesti, milloin tahansa jatkuvan haun tai yhteishaun kautta aloittaville.

Kysely on täysin vapaaehtoinen ja siihen osallistutaan nimettömästi. Tutkija ei näe vastaajien nimiä missään vaiheessa. Kyselystä saatuja tuloksia analysoidaan opinnäytetyössä. Kiitos yhteistyöstä!

1

Missä toimipaikassa työskentelet *

- Savonkadun toimipaikka
- Meritalon toimipaikka

2

Kun opiskelun aloitusta kehitetään, mitä nykyisestä aloituksesta olisi tärkeä säilyttää? *

Kirjoita vastaus

3

Mihin ajankohtaan ensimmäinen HOKS-keskustelu sopisi parhaiten *

- Ennen opintojen alkua
- Ensimmäinen opiskeluviikko
- Toinen opiskeluviikko
- Kolmas opiskeluviikko
- Mahdollisimman myöhään (30 päivän sisällä)

4

Stadin AO:n ohjeistaa perehdyttämään kaikille opiskelijoille seuraavat asiat:
 • Alkukartoitukset • Koulun tilat • Kulkuluvat • Digitaaliset työkalut, kirjautuminen, viestintäkanavat • Turvallisuuskävely • Ruokailu • Työasu ja työvälineet • Opintotoimiston palvelut • Henkilöstö: opiskeluhoito, oppimisen tuki, opinto-ohjaus • HOKS-keskustelu 30 päivän sisällä.

Kuinka tärkeinä pidät seuraavia aiheita? *

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä
Tutkinnon esittely	☐	☐	☐
Opintojen eteneminen	☐	☐	☐
OSTU menettelyt	☐	☐	☐
Opiskelun aikataulut: jaksot, lomat	☐	☐	☐
Opintojen arviointi, AMOS	☐	☐	☐
Erlaiset oppimisympäristöt	☐	☐	☐
Opiskelijan vahvuudet ja tavoitteet	☐	☐	☐
Ammattialaan tutustuminen	☐	☐	☐
Opiskelijatoiminta	☐	☐	☐
Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun	☐	☐	☐

:::

5

Mitä muita aiheita olisi mielestäsi tärkeä käsitellä opintojen aloituksessa? *

Kirjoita vastaus

6

Mistä aiheista opiskelijat kysyvät tai tarvitsevat vielä kertausta orientaation jälkeen? *

Kirjoita vastaus

7

Millaisia opiskelijaa aktiivisia ja vuorovaikutusta lisääviä opetusmenetelmiä suosittelet orientaatioon? *

Kirjoita vastaus

8

Mitä ajatuksia herättää kolmeportainen orientaatiomalli? *

3-PORTAINEN ORIENTAATIOMALLI

- 1. ESIORIENTAATIO:** ennen opintoja 1-3 p, osin verkossa
- alan tutustuminen, esihöls
- 2. ORIENTAATIO:** 1 vi. opinon alkai
- keskeiset perusajattelut aiheet monipuolisin menetelmin
- 3. JÄLKIORIENTAATIO:** omsopettajan tunten aikana syyslukukaudella
- puunnottaa esim. ryhmäryhmiä, opiskeilutaitojen vahvistamista ja osallisuutta

Kirjoita vastaus

9

Onko mielessäsi jotain opintojen aloitukseen liittyvää jonka haluaisit tuoda esiin, mutta se ei käynyt ilmi tässä kyselyssä? *

Kirjoita vastaus

Liite 3: Teemahaastatteluiden kysymykset

Teema 1 Kyselyn pohjalta suunniteltu orientaatiomalli

- Mitä huomioita teette suunnitellusta mallista?
- Mitä hyviä puolia havaitsette?
- Mitä kehitettävää havaitsette?
- Näettekö että suunniteltu malli voisi kiinnittää opiskelijaa aiempaa paremmin opintoihin?

Teema 2 Asia-/aiheisällöt

- Vastaavatko sisällöt orientaation tarpeisiin?
- Miltä sisältöjen jaottelu vaikuttaa?

Teema 3 Opiskelumenetelmät

- Miltä ehdotetut menetelmät vaikuttavat?
- Tukevatko menetelmät aiheen oppimista ja vuorovaikutteisuutta?

Teema 4 Orientaation toteuttaminen

- Toivotteko orientaation toteutukseen työparia, ryhmää vai itsenäistä toteutustapaa?
- Millaista tukea, materiaalia yms. toivotte työnne tueksi?
- Miten voidaan varmistaa, että kaikilla opiskelijoilla on samanlainen opintojen aloitus?

Teema 5 Orientaatio hiusala- verkkosivusto

- Sivuston luonnoksen esittely
- Millaisia ajatuksia sivusto herättää?
- Olisiko sivustosta apua esiorientaatioon tai opiskelijan itsenäiseen tiedonhakuun?

Liite 4: Havainnointilomake

Verkko-oppimisympäristön käyttäjätes- taus			Päivä	Kello	Opiskelijamäärä tilassa		
	Tehtävän aloit- taminen - Nopea - Perehtyy - Varmistaa	Eteneminen - Sujuvaa - Kohtalaista - Vaikeaa	Keskittyminen - Hyvä - Kohtalainen - Heikko	Motivaatio - Korkea - Kohtalainen - Matala	Ohjaustarve - Itsenäinen - Vähäinen - Suuri	Tehtyjen teh- tävien määrä - 0-4 tehtävää	Tehtäviin käy- tetty aika yh- teensä
1							
2							
3							
4							
5							

Liite 5: Kysely käyttäjätestauksen jälkeen

Kysely hiusalan opiskelijoille käyttäjätestauksen jälkeen

Tässä kyselyssä voit kertoa mielipiteitä ja kehittämisajatuksia siitä, millaista oli tehdä tehtäviä verkko-oppimisympäristössä. Kyselyn tuloksien avulla oppimisympäristöä voidaan kehittää paremmaksi.

Kysely on täysin vapaaehtoinen ja siihen osallistutaan nimettömästi. Tutkija ei näe vastaajien nimiä missään vaiheessa. Kyselystä saatuja tuloksia analysoidaan opinnäytetyössä.

Kiitos yhteistyöstä!

1. Tehtäviksi annetut kysymykset *

- Motivoivat minua. Tarvitsen vastauksia tällaisiin kysymyksiin.
- Eivät motivoineet minua. En tarvitse vastauksia tällaisiin kysymyksiin.

2. Tehtävien vaikeus *

- Tehtävät olivat minulle helppoja
- Tehtävät olivat minulle vaikeita
- Tehtävissä oli helppoja ja vaikeampia kohtia

3. Aloitusnäkömman selkeys *

- Aloitusnäkömman oli selkeä
- Aloitusnäkömman oli sekava

4. Eteneminen *

- Minun oli helppo edetä kun etsin tietoa
- Minun oli vaikea edetä kun etsin tietoa

5. Mikä helpottaisi etenemistä? *

Kirjoita vastaus

6. Millainen vaikutelma oppimisympäristöstä jäi sinulle? *

Valitse kaikki sopivat kohdat.

- Helppokäyttöinen
- Mielenkiintoinen
- Innostava
- Käytännöllinen
- Visuaalinen
- Informatiivinen

7. Millaisia haasteita sinulla oli tehtävien tekemisessä? *

Kirjoita vastaus

7. Millaisia haasteita sinulla oli tehtävien tekemisessä? *

Kirjoita vastaus

8. Kuinka turhauttavia haasteet olivat? *

- En kokenut turhautumista
- Koin hieman turhautumista
- Koin melko paljon turhautumista
- Koin erittäin paljon turhautumista

9. Haluaisitko antaa kehittämissuhteita joilla oppimisympäristöstä tulisi parempi?

Kirjoita vastaus

Liite 6: Tiedotuskirje tutkittaville, opiskelijat

Hei,

toteutan hiusalan opiskelijoille verkko-oppimisympäristön kokeilua Savonkadun toimipaikassa. Ajankohta on joulukuu 2024 - tammikuu 2025. Kokeilu järjestetään oppitunnilla, saat tehtäviä ja niihin vastaamiseksi käytät verkko-oppimisympäristöä. Seuraan miten käytät verkko-oppimisympäristöä vastausten löytämiseksi. Tämän jälkeen pyydän sinulta mielipiteitä ja kehittämisajatuksia kyselyn avulla.

Tämä kokeilu on osa tutkimusta, jota teen estenomi (ylempi AMK) -tutkintoon kuuluvaan opin-
näytetyöhön. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää hiusalan opintojen aloitusta eli orientaa-
tiota ja siitä tukevaa verkko-oppimisympäristöä.

Kysyn ryhmistä halukkaita osallistujia ja tehtävät tehdään luokassa oppitunnilla. 15-17 -vuotias voi osallistua tutkimukseen omalla suostumuksella. Huoltajille lähetetään Wilman ja sähköpostin kautta tietoa tutkimuksesta. Osallistuminen verkko-oppimisympäristön kokeiluun ja kyselyyn on täysin vapaaehtoista. Voit keskeyttää osallistumisen tai perua sen milloin tahansa, eikä siitä aiheudu mitään haitallisia vaikutuksia. Jos et halua osallistua tai et halua vastata kyselyyn, riittää kun ilmoitat siitä minulle.

Kaikki kerätty tieto käsitellään luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyttäsi paljasteta missään vaiheessa. Tuloksista ei käy ilmi opiskelijan nimi. Tutkimuksen päätyttyä kaikki kerätty aineisto hävitetään.

Jos sinulla on kysyttävää tutkimuksesta tai haluat lisätietoja, vastaan mielelläni.

Ystävällisin terveisin,
Kristiina Holmström-Takala

Liite 7: Tiedotuskirje huoltajille

Hei,

teen estenomi (ylempi AMK) -tutkintoon liittyvää opinnäytetyötä aiheesta Hiusalan opiskelun orientaatio yhteistyössä Stadin ammattiopiston kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää hiusalan opintojen aloitusta eli orientaatiota ja siihen kuuluvaa verkko-oppimisympäristöä. Osana tätä tutkimusta järjestän verkko-oppimisympäristön testauksen, jossa opiskelijat tekevät tunnilla tehtäviä. Samalla havainnoin heidän työskentelyään ja sitä, miten he käyttävät oppimisympäristöä. Sen jälkeen pyydän opiskelijoilta mielipiteitä ja kehitysehdotuksia kyselyn avulla. Tavoitteena on kerätä tietoa, jotta voimme parantaa oppimisympäristöä ja opiskelijoiden oppimiskokemusta. Tutkimus toteutetaan opetustunnin aikana joulukuussa 2024 tai tammikuussa 2025.

15-17 -vuotias nuori voi osallistua omalla suostumuksella koulussa tehtävään tutkimukseen, mutta huoltajia tulee tiedottaa etukäteen. Osallistuminen tähän tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Mikäli opiskelija ei halua osallistua, hänen ei tarvitse tehdä mitään erityistä - riittää, että hän ilmoittaa asiasta minulle. Myös testauksen tai kyselyn aikana osallistumisen voi keskeyttää ilman haitallisia vaikutuksia.

Tutkimuksessa ei kysytä opiskelijan henkilötietoja. Opinnäytetyön tekijä käsittelee kerättyä tietoa luottamuksellisesti. Tulokset esitetään anonymisti, ja tutkimuksen päätyttyä kaikki kerätty aineisto hävitetään.

Jos teillä on kysyttävää tutkimuksesta tai haluatte lisätietoja, vastaan mielelläni.

Ystävällisin terveisin,

Kristiina Holmström-Takala